

**DIAGNOZA SYTUACJI
SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ
I PRZESTRZENNEJ GMINY
ZBÓJNA**



SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	3
2. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA	4
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE	4
2.2. GLEBY ORAZ ZASOBY GEOLOGICZNE	16
2.3. POŁOŻENIE KOMUNIKACYJNE	18
2.4. WALORY PRZYRODNICZE.....	19
2.4.1. OBSZARY CHRONIONE	19
2.4.2. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	35
2.5. WALORY KULTUROWE.....	44
3. SFERA SPOŁECZNA	47
3.1. DEMOGRAFIA	47
3.2. WIEK I STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW	50
3.3. MIESZKALNICTWO.....	57
3.4. STRUKTURA ZATRUDNIENIA I RYNEK PRACY, ŹRÓDŁA UTRZYMANIA MIESZKAŃCÓW	60
3.5. BEZROBOCIE	61
4. SFERA GOSPODARCZA	63
4.1. ROLNICTWO	63
4.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	65
5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	68
5.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA	68
5.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.....	79
5.3. GOSPODARKA ODPADAMI.....	82
5.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA I GAZOWA	85
6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	87
6.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA.....	87
6.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA.....	90
6.3. INFRASTRUKTURA KULTURY	90
6.4. INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ	91
6.5. INFRASTRUKTURA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO	93
7. FINANSE SAMORZĄDOWE.....	94
8. PODSUMOWANIE ANALIZY I DIAGNOZY	95
8.1. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADANIA ANKIETOWEGO	95
8.2. ANALIZA SWOT	105

9. SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW.....	109
--	------------

1. WPROWADZENIE

Opracowana w ramach przedmiotowego dokumentu „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Zbójna” będzie stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania strategii rozwoju gminy zgodnie z art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1057).

Diagnoza została podzielona na trzy główne sfery, w ramach których zawarto opis poszczególnych dziedzin życia w gminie: sferę przestrzenno-środowiskową, społeczną i gospodarczą, ponadto opisano infrastrukturę techniczną, społeczną oraz finanse samorządowe. Diagnoza zawiera także podsumowanie wyników badania ankietowego, które zostało przeprowadzone na terenie Gminy Zbójna wśród jej mieszkańców.

Diagnoza przygotowana została w dwóch wariantach:

- 1) Dynamicznym – przeprowadzona została analiza trendów/tendencji społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących w gminie i jej otoczeniu w ostatnich latach. Diagnoza została zatem przeprowadzana w układzie dynamicznym (kilkuletnim), który pozwolił na uzyskanie informacji o dokonujących się zmianach.
- 2) Porównawczym – w diagnozie zastosowane zostały porównania, które pozwoliły umiejscowić gminę w szerszym kontekście, a jednocześnie mogą posłużyć jako podstawa do samodoskonalenia. Kluczowy w tym przypadku był dobór tła porównawczego. Gminę przedstawiono na tle powiatu, województwa, a niekiedy również kraju. Ponadto dokonano porównań gminy z jednostkami samorządu terytorialnego wchodzących w skład powiatu łomżyńskiego.

Na sam koniec warto wspomnieć, że diagnoza nie jest w procesie planowania celem samym w sobie, ale stanowi podstawę do dalszych prac. Ma ona bowiem umożliwić podejmowanie właściwych decyzji strategicznych, takich jak: określenie wizji rozwoju gminy, ustalenie celów, ukierunkowanie działań i instrumentów realizacyjnych, zdefiniowanie oczekiwanych rezultatów i wskaźników ich osiągnięcia, wskazanie obszarów strategicznej interwencji.

2. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE

Gmina Zbójna leży w zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie łomżyńskim. Siedzibą gminy jest miejscowość Zbójna.

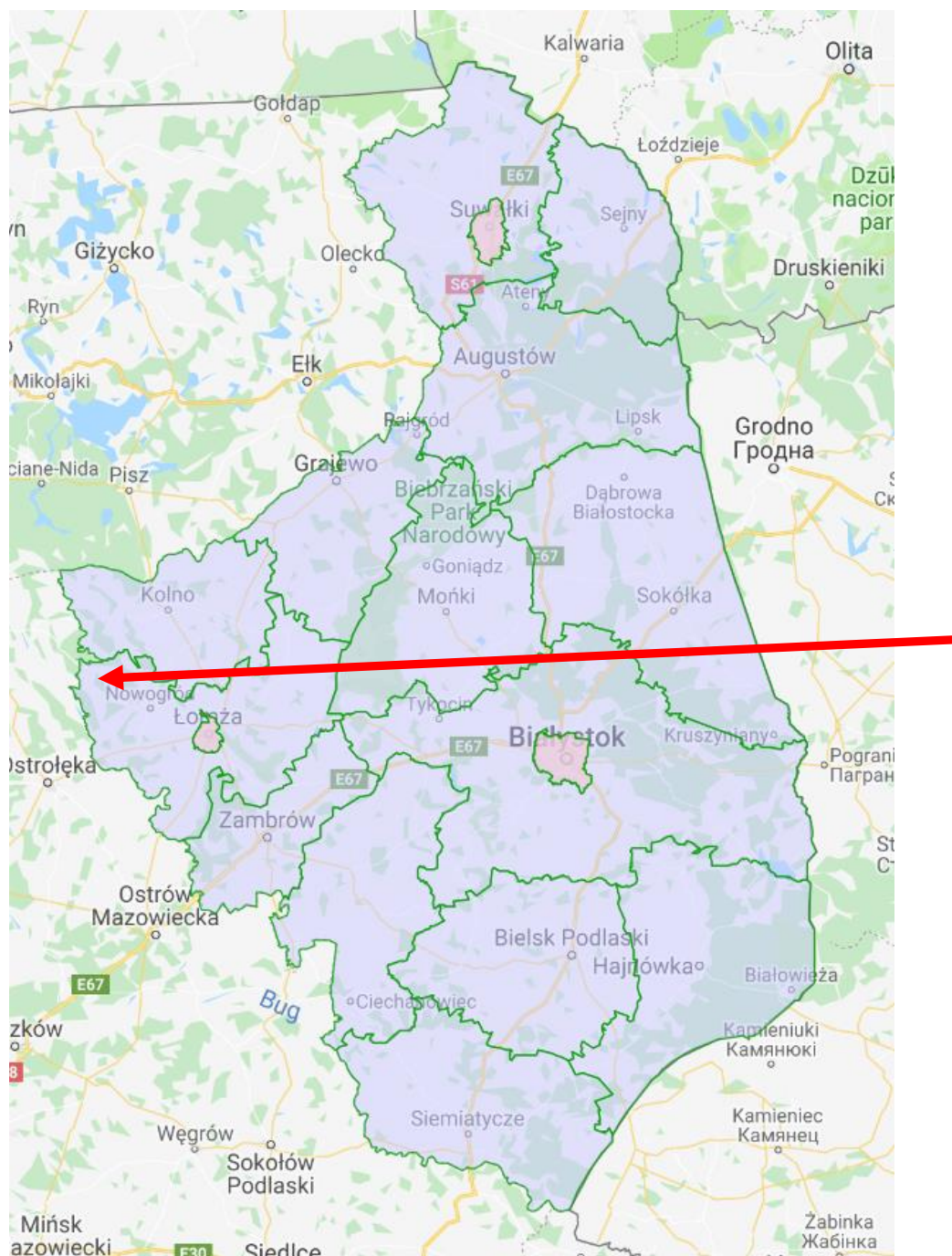
Gmina Zbójna sąsiaduje z gminami wchodzącymi w skład powiatu łomżyńskiego: Nowogród, Miastkowo, Mały Płock oraz gminami: Kolno i Turośl z powiatu kolneńskiego. Od zachodu graniczy z gminami województwa mazowieckiego: Lelis, Kadzidło i Łyse (powiat ostrołęcki). Odległość gminy do Białegostoku wynosi 110 km, do Łomży - 25 km, do Warszawy - 150 km.

Rysunek 1. Położenie Gminy Zbójna na tle powiatu łomżyńskiego



Źródło: <https://www.osp.org.pl>

Rysunek 2. Lokalizacja projektu w województwie podlaskim



Źródło: www.zpp.pl

W skład gminy wchodzi 26 miejscowości oraz 19 sołectw: Gawrychy, Popiołki, Kuzie, Wyk, Laski, Stanisławowo, Bienduszka, Gontarze, Ruda Osowiecka, Tabory, Pianki, Dębniaki, Jurki, Osowiec, Piasutno Żelazne, Poredy, Siwici, Dobry Las, Zbójna. Liczbę ludności w poszczególnych sołectwach zaprezentowano w tabeli 1. Najmniejszą liczbą mieszkańców charakteryzują się Bienduszka, Gontarze, Ruda Osowiecka i Tabory, zaś największą liczbę osób zamieszkuje Zbójna.

Tabela 1. Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach

Lp.	Nazwa sołectwa	Liczba mieszkańców
1.	Gawrychy	156
2.	Popiołki	173
3.	Kuzie	628
4.	Wyk	307
5.	Laski	254
6.	Stanisławowo	128
7.	Bienduszka	32
8.	Gontarze	31
9.	Ruda Osowiecka	33
10.	Tabory	32
11.	Pianki	90
12.	Dębniaki	257
13.	Jurki	39
14.	Osowiec	107
15.	Piasutno Żelazne	119
16.	Poredy	128
17.	Siwki	132
18.	Dobry Las	444
19.	Zbójna	1230

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Zbójnej, stan na 31.12.2020 r.

Powierzchnia gminy wynosi 18 575,79 ha. Szczegółowy podział sposobu zagospodarowania gruntów w poszczególnych miejscowościach zaprezentowano w tabeli 2.

Tabela 2. Zestawienie gruntów, Gmina Zbójna (stan na dzień 14.04.2021 r.)

Nazwa obwodu	Opis	Powierz. (ha)
Bienduszka	Grunty rolne zabudowane	3,4007
	Lasy i grunty leśne	18,2214
	Nie użytki	1,425
	Pastwiska trwałe	26,5999
	Grunty orne	73,2968
	Sady	0,3013
	Tereny komunikacyjne - drogi	2,4878
	Łąki trwałe	5,7825
Dobry Las	Tereny mieszkaniowe	0,7674
	Tereny zabudowane inne	3,6934
	Grunty rolne zabudowane	41,6364
	Lasy i grunty leśne	455,284
	Grunty zadrzewione i zakrzewione na uż, rolnych	14,1892

Nazwa obwodu	Opis	Powierz. (ha)
	Nie użytki	18,1417
	Pastwiska trwałe	247,4251
	Grunty orne	321,7128
	Sady	0,2834
	Grunty pod rowami	3,053
	Wody śródlądowe płynące	36,1309
	Tereny komunikacyjne - drogi	31,0559
	Łąki trwałe	190,7202
Dębnyki	Tereny mieszkaniowe	0,8951
	Grunty rolne zabudowane	11,3729
	Lasy i grunty leśne	546,4067
	Grunty zadrzewione i zakrzewione na uż. rolnych	1,1306
	Nie użytki	6,7791
	Pastwiska trwałe	36,989
	Grunty orne	172,4381
	Grunty pod rowami	3,0905
	Tereny komunikacyjne - drogi	24,3915
	Łąki trwałe	100,1199
Gawrychy	Tereny mieszkaniowe	0,0693
	Grunty rolne zabudowane	19,3019
	Lasy i grunty leśne	147,4772
	Grunty zadrzewione i zakrzewione na uż, rolnych	16,0108
	Nie użytki	0,0701
	Pastwiska trwałe	177,9853
	Grunty orne	105,1783
	Sady	0,2397
	Grunty pod rowami	5,7219
	Wody śródlądowe płynące	1,9179
	Tereny komunikacyjne - drogi	15,0101
	Łąki trwałe	204,9757
Gontarze	Tereny mieszkaniowe	0,0719
	Grunty rolne zabudowane	4,6941
	Lasy i grunty leśne	39,1457
	Nie użytki	3,3387
	Pastwiska trwałe	101,9765
	Grunty orne	99,8986
	Sady	0,5106
	Wody śródlądowe płynące	7,8252
	Tereny komunikacyjne - drogi	4,7639
	Łąki trwałe	35,7434
Jurki	Tereny mieszkaniowe	1,5986
	Tereny zabudowane inne	3,4921

Nazwa obwodu	Opis	Powierz. (ha)
	Grunty rolne zabudowane	7,6278
	Lasy i grunty leśne	110,1508
	Grunty zadrzewione i zakrzewione na uż, rolnych	7,7955
	Nieużytki	5,2522
	Pastwiska trwałe	28,2465
	Grunty orne	64,2262
	Sady	0,6361
	Grunty pod rowami	0,0346
	Wody śródlądowe płynące	8,6023
	Wody śródlądowe stojące	0,0951
	Tereny komunikacyjne - drogi	6,0522
	Łąki trwałe	14,6388
Kuzie	Tereny mieszkaniowe	0,3463
	Tereny zabudowane inne	3,391
	Grunty rolne zabudowane	42,822
	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	1,4403
	Lasy i grunty leśne	93,7961
	Grunty zadrzewione i zakrzewione na uż. rolnych	0,8362
	Nieużytki	1,865
	Pastwiska trwałe	158,7716
	Grunty orne	499,2292
	Sady	1,1973
	Tereny komunikacyjne - inne	1,1696
	Grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	0,5372
	Grunty pod rowami	6,1811
	Wody śródlądowe płynące	2,0079
	Tereny komunikacyjne - drogi	22,0267
	Łąki trwałe	203,1469
Laski	Grunty rolne zabudowane	21,979
	Lasy i grunty leśne	41,5989
	Nieużytki	11,0732
	Pastwiska trwałe	118,6672
	Grunty orne	243,128
	Sady	1,1145
	Grunty pod rowami	1,3355
	Wody śródlądowe płynące	1,7102
	Tereny komunikacyjne - drogi	14,0144
	Łąki trwałe	242,4432
Osowiec	Tereny zabudowane inne	0,1333
	Grunty rolne zabudowane	13,6075
	Lasy i grunty leśne	28,5582
	Nieużytki	0,548

Nazwa obwodu	Opis	Powierz. (ha)
	Pastwiska trwałe	112,2044
	Grunty orne	156,347
	Sady	0,6649
	Grunty pod rowami	3,0256
	Wody śródlądowe płynące	1,3588
	Tereny komunikacyjne - drogi	8,1091
	Łąki trwałe	97,5848
Pianki	Tereny mieszkaniowe	0,5496
	Tereny zabudowane inne	1,4349
	Grunty rolne zabudowane	15,957
	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	0,1385
	Lasy i grunty leśne	118,3182
	Nie użytki	17,7357
	Pastwiska trwałe	188,9743
	Grunty orne	212,7562
	Grunty pod rowami	16,8476
	Wody śródlądowe płynące	0,5952
	Tereny komunikacyjne - drogi	15,9482
	Łąki trwałe	175,6531
Piasutno Żelazne	Tereny mieszkaniowe	1,0877
	Tereny zabudowane inne	0,1354
	Grunty rolne zabudowane	11,1193
	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	1,2445
	Lasy i grunty leśne	775,7558
	Nie użytki	15,6032
	Pastwiska trwałe	48,7616
	Grunty orne	104,0456
	Sady	0,0613
	Grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	0,2354
	Grunty pod rowami	1,4976
	Wody śródlądowe płynące	0,3851
	Wody śródlądowe stojące	0,3357
	Tereny komunikacyjne - drogi	16,0444
	Łąki trwałe	76,7387
Popiołki	Tereny mieszkaniowe	0,1485
	Tereny zabudowane inne	0,0242
	Grunty rolne zabudowane	15,4871
	Lasy i grunty leśne	135,4287
	Grunty zadrzewione i zakrzewione na uż. rolnych	11,2602
	Nie użytki	0,1917
	Pastwiska trwałe	162,9627

Nazwa obwodu	Opis	Powierz. (ha)
	Grunty orne	102,6009
	Sady	1,2861
	Grunty pod rowami	6,7598
	Wody śródlądowe płynące	1,8053
	Tereny komunikacyjne - drogi	15,1613
	Łąki trwałe	239,872
Poredy	Tereny mieszkaniowe	0,2509
	Tereny zabudowane inne	0,8848
	Tereny zurbanizowane niezabudowane lub w trakcie zabudowy	0,102
	Grunty rolne zabudowane	13,4871
	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	1,2867
	Lasy i grunty leśne	23,8258
	Nie użytki	0,6655
	Pastwiska trwałe	52,401
	Grunty orne	130,973
	Sady	0,072
	Grunty pod rowami	0,332
	Wody śródlądowe płynące	4,4093
	Tereny komunikacyjne - drogi	6,4729
	Łąki trwałe	14,4674
Ruda Osowiecka	Grunty rolne zabudowane	3,6344
	Lasy i grunty leśne	56,6593
	Nie użytki	1,0853
	Pastwiska trwałe	26,1373
	Grunty orne	54,0282
	Grunty pod rowami	1,2801
	Wody śródlądowe płynące	0,3251
	Tereny komunikacyjne - drogi	6,8479
	Łąki trwałe	25,4886
Siwiki	Tereny mieszkaniowe	0,1716
	Grunty rolne zabudowane	15,7365
	Lasy i grunty leśne	152,0577
	Nie użytki	3,8499
	Pastwiska trwałe	67,2157
	Grunty orne	160,3927
	Sady	0,8463
	Grunty pod rowami	1,6279
	Wody śródlądowe płynące	19,5863
	Tereny komunikacyjne - drogi	9,8717
	Łąki trwałe	80,7133
Stanisławowo	Tereny mieszkaniowe	0,1051
	Tereny zabudowane inne	0,4972

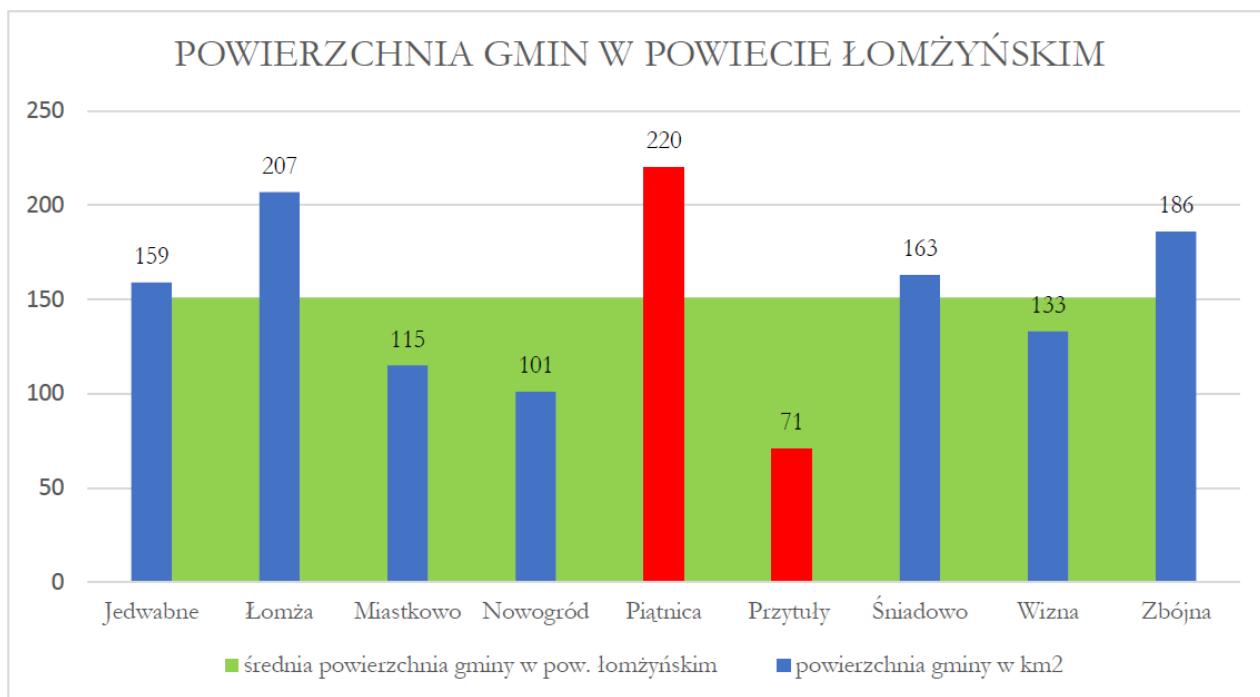
Nazwa obwodu	Opis	Powierz. (ha)
	Grunty rolne zabudowane	15,7189
	Lasy i grunty leśne	1158,3333
	Nie użytki	8,1815
	Pastwiska trwałe	133,8995
	Grunty orne	227,6459
	Sady	0,5497
	Grunty pod rowami	0,038
	Wody śródlądowe płynące	4,2929
	Tereny komunikacyjne - drogi	15,4992
	Łąki trwałe	4,8032
Wyk	Tereny zabudowane inne	0,1015
	Grunty rolne zabudowane	22,1582
	Użytki ekologiczne	2,6001
	Lasy i grunty leśne	831,6175
	Grunty zadrzewione i zakrzewione na uz. rolnych	1,9137
	Nie użytki	6,8305
	Pastwiska trwałe	164,5746
	Grunty orne	333,7184
	Sady	0,1576
	Grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	1,1411
	Tereny różne	0,0634
	Grunty pod rowami	14,2551
	Tereny komunikacyjne - drogi	30,4452
	Łąki trwałe	323,0808
Zbójna	Tereny mieszkaniowe	2,123
	Tereny zabudowane inne	11,3937
	Grunty rolne zabudowane	68,1852
	Użytki ekologiczne	27,0749
	Lasy i grunty leśne	4125,8893
	Grunty zadrzewione i zakrzewione	0,0378
	Nie użytki	39,6741
	Pastwiska trwałe	496,7205
	Grunty orne	495,925
	Sady	1,8868
	Grunty pod rowami	21,2948
	Wody śródlądowe płynące	7,3501
	Grunty pod stawami	0,051
	Tereny komunikacyjne - drogi	93,2671
	Łąki trwałe	626,9933
	SUMA	18575,79

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Zbójnej

Pod względem powierzchni Gmina Zbójna zajmuje trzecie miejsce w powiecie łomżyńskim. Na wykresie 2 zaprezentowano zaś zestawienie miejscowości i sołectw zlokalizowanych w poszczególnych gminach.

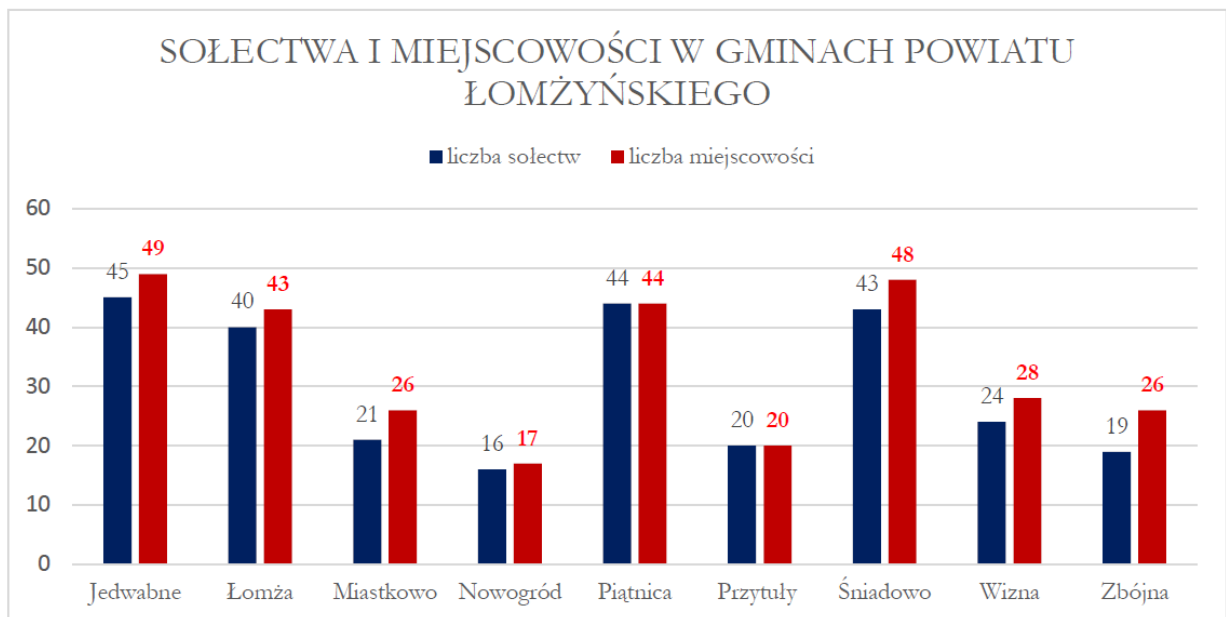
47,69% powierzchni analizowanej jednostki samorządu terytorialnego stanowią lasy, co czyni Gminę Zbójna gminą o najwyższej lesistości w powiecie łomżyńskim.

Wykres 1. Powierzchnia gmin w powiecie łomżyńskim



Źródło: Raport o stanie powiatu łomżyńskiego – rok 2020

Wykres 2. Sołectwa i miejscowości w gminach powiatu łomżyńskiego

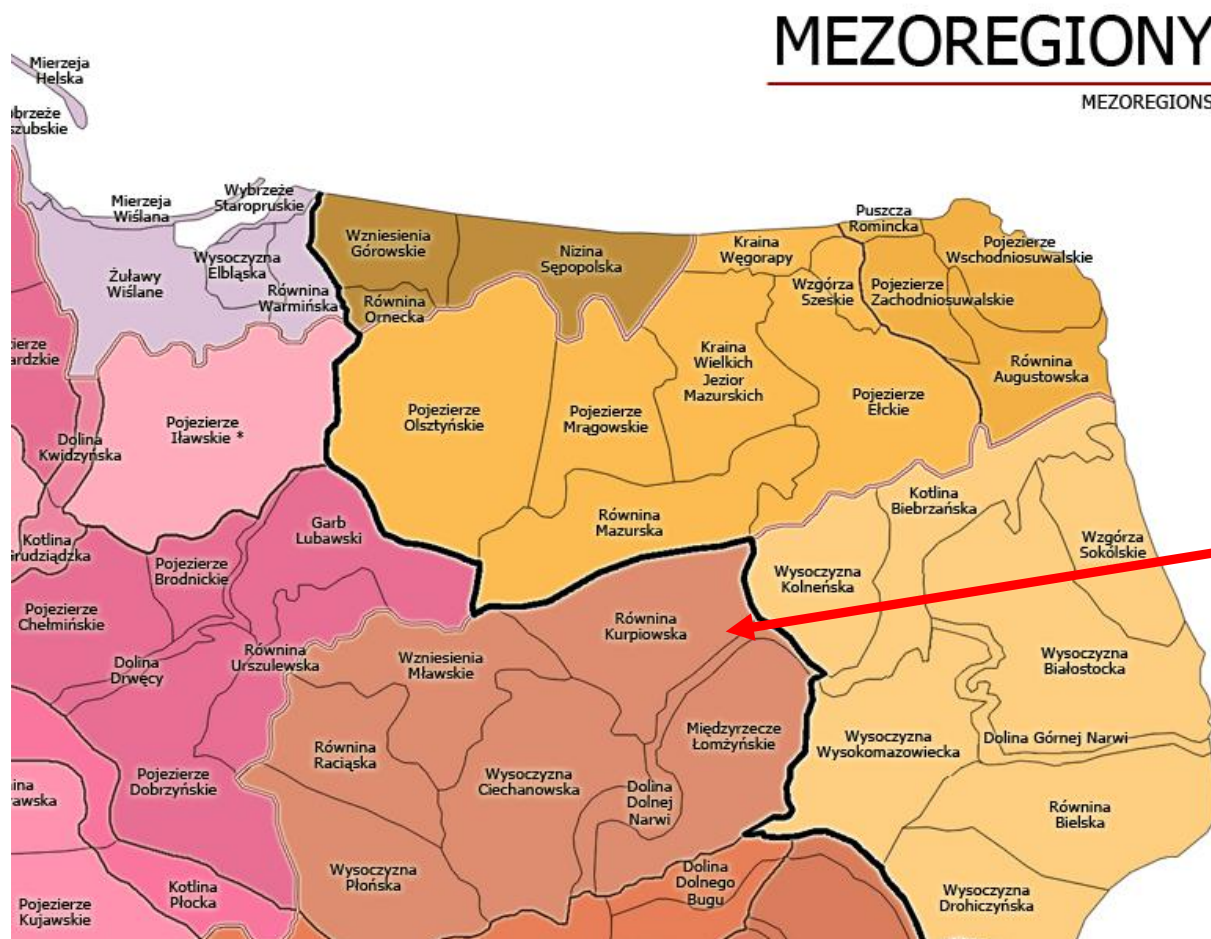


Źródło: Raport o stanie powiatu łomżyńskiego – rok 2020

W podziale fizyczno – geograficznym Gmina Zbójna położona jest w granicach:

- Mezuregionów: Równina Kurpiowska i Dolina Dolnej Narwi;
- Makroregionu: Nizina Północnomazowiecka;
- Podprowincji: Niziny Środkowopolskie;
- Prowincji: Niż Środkowoeuropejski;
- Megaregionu: Pozaalpejska Europa Środkowa.

Rysunek 3. Położenie Gminy Zbójna na tle regionów fizycznogeograficznych



Źródło: Kondracki J., „Geografia regionalna Polski”, PWN, 2002 r.

Gmina Zbójna charakteryzuje się bardzo słabymi glebami z dużym udziałem powierzchni leśnych. Pierwotnie Równinę porastała Puszcza Zielona stanowiąca północny fragment Puszczy Kurpiowskiej, a nieliczne wsie skupiały się na kępach morenowych. Puszcza Zielona rozciąga się w północno – wschodniej części Niziny Mazowieckiej nad Narwią i jej dopływami. Równina Kurpiowska zbudowana jest z piasków, które na działach międzydolinowych tworzą wydmy dochodzące do 20 m wysokości.

Pod względem fizyczno – geograficznym obszar gminy nie jest jednorodny i leży na poziomie 100 – 110 m n.p.m., z miejscami 95 – 100 m n.p.m. Teren gminy na ogół pokryty jest piaskami z urozmaiceniem w postaci wydm o różnym kształcie i wielkości o wysokościach od 3 do 7 m. Środkową część gminy zajmuje równina torfowa – płaska, położona na poziomie 100 – 110 m n.p.m, o dnie podmokłym i zabagnionym. Z form dolinowych wyróżniają się współczesne dna dolin rzecznych Narwi i Pisy z holoceńskimi torfami akumulacyjnymi podmokłymi i zabagnionymi.

Pod względem geologicznym Gmina Zbójna położona jest w obrębie wielkiej jednostki tektonicznej, zwanej Niecką Mazowiecką. W budowie podłoża udział biorą utwory kredowe i trzeciorzędowe przykryte utworami czwartorzędowymi. Bezpośrednie podłoże osadów czwartorzędowych stanowią trzeciorzędowe piaski, ropy, mułki mioceńskie. Strop osadów trzeciorzędowych (mioceńskich), w przybliżeniu występuje na głębokości około 150 – 180 m p.p.t. Utwory czwartorzędowe reprezentowane są przez osady plejstoceńskie i holocenne. Utwory plejstoceńskie reprezentowane są głównie przez gliny i piaski akumulacji lodowcowej oraz piaski wodnolodowcowe. Gliny występują na powierzchni terenu na niewielkich powierzchniach w północno-wschodniej części gminy. Są to głównie gliny piaszczyste o konsystencji twaroplastycznej. Piaski lodowcowe występują w sąsiedztwie glin. Piaski i żwiry akumulacji wodnolodowcowej występują na obszarze sandru. Żwiry budują wyżej wymienione obszary sandru, bądź występują razem z piaskiem w formie domieszek. Utwory holocenne reprezentowane są przez piaski, namuły rzeczne oraz torfy. Piaski i namuły rzeczne związane są z terenami zalewowymi rzek. Osady bagienne wypełniają dna obniżen i zagłębien terenu. Są to grunty słabonośne, niekorzystne dla budownictwa.

Rzeźba terenu gminy jest wynikiem jej budowy i ewolucji morfologicznej w stosunkowo niedalekiej przeszłości geologicznej. Około 70% obszaru gminy leży na sandrze kurpiowskim. Jest to wielka równina piaszczysta (fluwioglacjalna), powstała głównie podczas ostatniego zlodowacenia bałtyckiego i jego poszczególnych faz recesyjnych.

Cały obszar gminy charakteryzuje się rzeźbą płaską, a dość znaczne niekiedy deniwelacje terenu są z jednej strony rezultatem nadbudowy eolicznej (wydmy), z drugiej zaś różnicą poziomów między dnem doliny Narwi, sandrem i powierzchnią wyspy wysoczyznowej, na której położone są grunty wsi Dobry Las, częściowo Jurki, Dębniaki i Pianki.

Powierzchnia sandru uległa w niedalekiej przeszłości geologicznej dość silnemu zwydmienieniu. Dotyczy to w szczególności obszarów pod lasami, które nieco bardziej wyniesione, były bardziej podatne na przewiewanie niż obszary sąsiadujące z zabagnionymi obniżeniami terenu.

Doliny rzeczne natomiast leżą niżej od równiny sandrowej o ok. 3-4 m, a na odcinku Dębniaki – Dobry Las nawet o ok. 20 m niżej od powierzchni wyspy wysoczyznowej.

Najbardziej wyniesiony jest tutaj obszar między Zbójną i doliną Pisy. Wznosi się na wysokość 138 m nad skarpę dolinną koło wsi Dobry Las – Gałki i opada bardzo łagodnie ku wsi Zbójna, gdzie na wschód od niej osiąga zaledwie 109-110 m n.p.m., a w kulminacji swej (Góra Zbójeńska – wydma) osiąga on nawet 140,1 m n.p.m.

2.2. GLEBY ORAZ ZASOBY GEOLOGICZNE

Gleby

Jakość gleb na terenie Gminy Zbójna nie jest dobra. Cały teren gminy charakteryzuje się glebami słabymi należącymi do następujących kompleksów rolniczej przydatności gleb: 6-żytniego słabego, 7-żytniego najslabszego i 9-zbożowo-pastewnego. Są to gleby wykształcone z piasków, przeważnie luźnych, mało żyzne o niewłaściwych stosunkach wodno – powietrznych, okresowo za suche lub za mokre. Na glebach 7 kompleksu uprawiane są: żyto i łubin. Gleby 9 kompleksu odpowiednie są tylko dla upraw pastewnych. Uprawa możliwa jest przy zastosowaniu odpowiedniego nawożenia, przy czym plony uzależnione są w dużym stopniu od ilości i rozkładu opadów w okresie wegetacyjnym. Podniesienie urodzajności tych gleb jest trudne i w zasadzie nieopłacalne.

Najwyższą wartość rolniczą posiadają gleby w rejonie wsi Dobry Las, zakwalifikowane do 4-żytniego bardzo dobrego i 5-żytniego dobrego kompleksu rolniczej przydatności. Są to gleby brunatne lub bielcowe o właściwych stosunkach wodno – powietrznych. Na terenie gminy w dnach dolin rzecznych i obniżeniach występują duże obszary łąk i pastwisk zaliczanych głównie do V i VI klasy i tworzą użytki zielone słabe. Występują one na glebach o wadliwych stosunkach wodnych.

Gleby pod kątem użyteczności rolniczej występujące na obszarze gminy są słabe i bardzo słabe, ubogie w składniki pokarmowe oraz posiadające niską wartość rolniczą. Do gleb posiadających wyższą wartość zaliczyć można małe powierzchnie gleb IV a i IV b klasy bonitacji zajmujące 117 ha gruntów ornych (2,7% powierzchni gruntów ornych) i 343 ha kl. III i IV użytków zielonych (7% powierzchni użytków zielonych). Przestrzeń produkcyjna ulega systematycznemu zmniejszaniu wskutek zalesienia gruntów niższej jakości.

W latach 2011-2014 na terenie powiatu łomżyńskiego przeprowadzono pomiary jakości gleb pod kątem: odczynu pH, potrzeb wapnowania oraz zawartości w makroelementy: fosfor, potas i magnez. W tabeli 3 zaprezentowano szczegółowe wyniki przeprowadzonych badań.

Tabela 3. Zestawienie zasobności gleb na terenie powiatu łomżyńskiego w latach 2011-2014

Liczba gospodarstw (szt.)		557
Liczba prób (szt.)		4747
Zbadana powierzchnia (ha)		7875,47
pH (%)	bardzo kwaśny	29
	kwaśny	36
	lekko kwaśny	22

	obojętny	11
	zasadowy	2
Potrzeby wapnowania (%)	konieczne	30
	potrzebne	20
	wskazane	16
	ograniczone	11
	zbędne	23
Zawartość fosforu (%)	bardzo niska	13
	niska	29
	średnia	26
	wysoka	13
	bardzo wysoka	19
Zawartość potasu (%)	bardzo niska	31
	niska	32
	średnia	20
	wysoka	8
	bardzo wysoka	9
Zawartość magnezu (%)	bardzo niska	10
	niska	16
	średnia	28
	wysoka	20
	bardzo wysoka	26

Źródło: Wyniki badań odczynu i zasobności gleb na terenie poszczególnych powiatów woj. podlaskiego w latach 2011 – 2014

Jednym z podstawowych wskaźników oceny jest odczyn gleb. Zależy on od wielu czynników m.in. rodzaju skały macierzystej, składu granulometrycznego gleby, warunków przyrodniczych oraz zabiegów agrotechnicznych. Na terenie powiatu występuje 36% gleb kwaśnych, 22% - lekko kwaśnych i 29% - bardzo kwaśnych. Odczyn środowiska glebowego wpływa w znacznym stopniu na życie roślin, mikroorganizmów ale również na egzystencje fauny glebowej. Decyduje tym samym o aktywności biologicznej gleby. Częściej spotykane kwaśne odczyny gleb, powodują obniżanie plonowania roślin. Ułatwiają one również przyswajanie przez rośliny metali ciężkich. Z odczynem gleb ściśle związana jest także potrzeba ich wapnowania. Wapnowanie poprawiające właściwości fizyczne, chemiczne i biologiczne gleb, jest zabiegiem agrotechnicznym, który powinien być stosowany na tych terenach, w których procentowy udział gleb wymagających wapnowania w przedziale koniecznym i potrzebnym przekroczył 50%. Na terenie powiatu łomżyńskiego dla 23% przebadanych gleb nie dostrzeżono potrzeby wapnowania.

Zawartość w glebie przyswajalnych form fosforu, potasu i magnezu jest ważnym wskaźnikiem pozwalającym ustalić poziom racjonalnego nawożenia.

Fosfor jest składnikiem niezbędnym dla rozwoju roślin, pełniąc ważne funkcje w procesach życiowych roślin: reguluje podziały komórek, rozwój korzeni, ma wpływ na procesy kwitnienia, zawiązywanie nasion oraz procesy dojrzewania. Potas jest jednym z trzech, obok wspomnianych wcześniej azotu i fosforu, makroskładników o zasadniczym znaczeniu w żywieniu roślin. Pierwiastek ten odgrywa istotną rolę w gospodarce wodnej rośliny, aktywuje enzymy, bierze udział w procesie fotosyntezy i transportu asymilatów oraz warunkuje wrażliwość na stres wodny związany z suszą. Z kolei magnez jest składnikiem o dużym znaczeniu fizjologicznym dla roślin. Podstawowa rola magnezu w roślinie jest związana z jego obecnością w cząsteczce chlorofilu, a zatem wpływem na procesy fotosyntezy. Ponadto magnez aktywuje enzymy i reguluje gospodarkę azotem w roślinie. Pierwiastek ma istotne znaczenie w kształtowaniu jakości produktów roślinnych, z punktu widzenia ich wartości żywieniowej dla zwierząt i człowieka.

Procentowy udział gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu (P_2O_6) na terenie powiatu wynosi 42%. Udział gleb o zawartości potasu (K_2O) bardzo niskiej i niskiej wynosi 63%, a magnezu - 26%. Określenie zasobności gleb w makroelementy jest podstawą do ustalenia optymalnych dawek nawozów sztucznych.

W kolejnych latach badania monitoringowe jakości gleb na terenie Gminy Zbójna nie były prowadzone.

Złóża zasobów geologicznych

Na terenie Gminy Zbójna występują niewielkie złoża piasku i żwiru. Teren gminy nie jest zatem zbyt zasobny w surowce mineralne, jednak konieczne jest podejmowanie działań mających na celu ochronę już dostępnych zasobów.

2.3. POŁOŻENIE KOMUNIKACYJNE

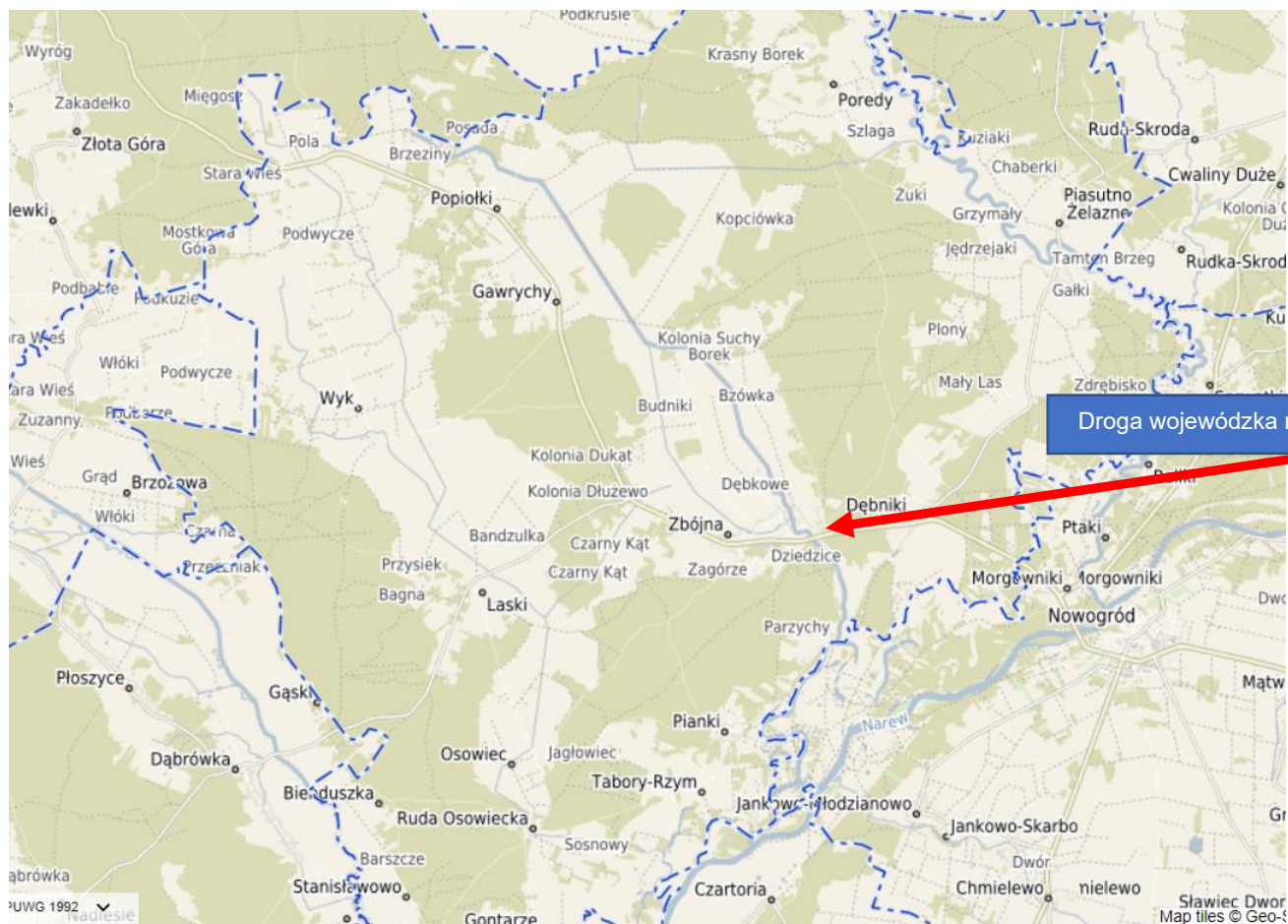
Gmina Zbójna posiada dość dobrze rozwiniętą sieć dróg publicznych, ponieważ przez jej teren przebiegają:

- droga wojewódzka nr 645 Łomża – Myszyniec – długość na terenie gminy: 18 km;
- drogi powiatowe o łącznej długości 51,127 km;
- drogi gminne o łącznej długości 281,03 km, w tym drogi z numeracją o powierzchni 84,60 ha i długości 93,65 km oraz drogi bez numeracji o powierzchni 120,173 ha i długości 187,38 km;
- drogi wewnętrzne o powierzchni 16,498 ha i długości ok. 27,50 km.

Zgodnie z danymi GUS, na terenie Gminy Zbójna dostępnych jest 1,2 km ścieżek rowerowych.

W zakresie transportu publicznego mieszkańcy mogą skorzystać z 2 przystanków znajdujących się w granicach gminy. Przez teren gminy nie przebiega linia kolejowa.

Rysunek 4. Przebieg ważniejszych szlaków komunikacyjnych przez teren Gminy Zbójna



Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl

2.4. WALORY PRZYRODNICZE

2.4.1. OBSZARY CHRONIONE

Na terenie Gminy Zbójna występują następujące formy ochrony przyrody:

- 10 użytków ekologicznych;
- Rezerwat Przyrody „Kaniston”;
- Rezerwat Przyrody „Czarny Kąt”;

- Rezerwat Przyrody „Łokieć”;
- Obszar Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi;
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Dolina Pisy” PLH200023;
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie” PLH200020;
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Ostoja Narwiańska” PLH200024;
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 „Dolina Dolnej Narwi” PLB140014.

Obszar Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi – został wyznaczony w celu zachowania różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych występujących w dolinach meandrujących rzek Narwi i Pisy, z licznymi starorzeczami oraz na terenie kompleksu leśnego Puszczy Kurpiowskiej. Całkowita powierzchnia Obszaru wynosi 48 793,88 ha. Zasady dokonywania inwestycji na terenie Obszaru reguluje Uchwała nr VI/44/19 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 18 lutego 2019 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Równina Kurpiowska i Dolina Dolnej Narwi” (Dz. Urz. z 2019 r. poz. 1224).

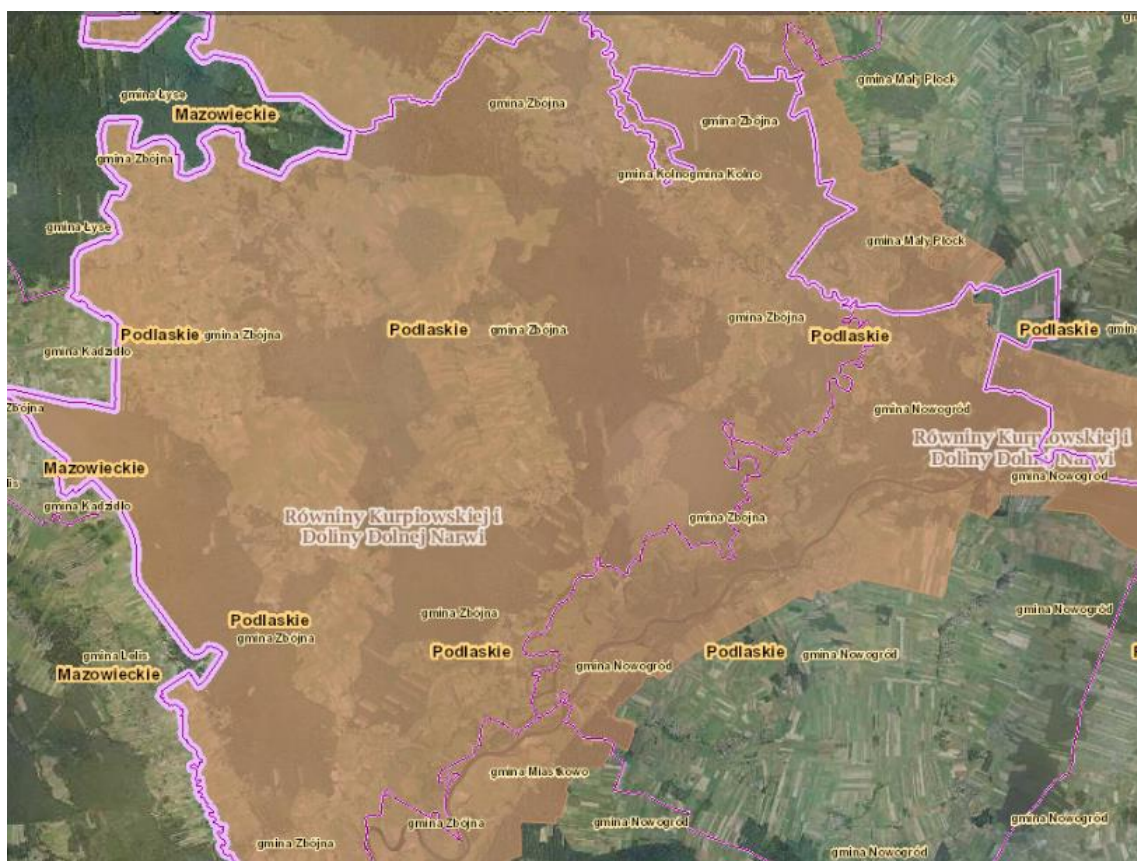
Zgodnie z jego treścią na Obszarze zakazuje się:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 3) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 4) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 5) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 6) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

Zakazy, o których mowa w pkt 3 i pkt 4 nie dotyczą części obszaru, na których położone są złoża kopalin:

- 1) udokumentowane do dnia 31 grudnia 2004 r., których dokumentacje zostały zatwierdzone przez właściwy organ administracji geologicznej;
- 2) udokumentowane na podstawie koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie, udzielonych do dnia 31 grudnia 2004 r.;
- 3) udokumentowane na podstawie informacji geologicznych zawartych w dokumentacjach sporządzonych i zatwierdzonych przez właściwy organ administracji geologicznej do dnia 31 grudnia 2004 r.
- 4) wykorzystywanych do celów leczniczych w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (t.j. Dz.U. 2020 poz. 1662 z późn. zm.).

Rysunek 5. Położenie obszaru chronionego krajobrazu na terenie Gminy Zbójna



Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 „Dolina Dolnej Narwi” PLB140014 - został ustanowiony na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 05.09.2007 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000

(Dz. U. z 2007 r., nr 179, poz. 1275). Dla obszaru uchwalono plan zadań ochronnych, który przyjęto:

- Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 23 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Narwi PLB140014 (Dziennik Urzędowy Województwa Mazowieckiego z 2014 r. poz. 4462; Dziennik Urzędowy Województwa Podlaskiego z 2014 r. poz. 1763);
- Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 10 lutego 2015r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Narwi PLB140014 (Dziennik Urzędowy Województwa Mazowieckiego z 2015 r. Poz. 1303; Dziennik Urzędowy Województwa Podlaskiego z 2015r. poz. 480);
- Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 25 maja 2016r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Narwi PLB140014 (Dziennik Urzędowy Województwa Mazowieckiego z 2016 r. Poz. 4966, Dziennik Urzędowy Województwa Podlaskiego z 2016 r. poz. 2300).

Tabela 4. Działania ochronne dotyczące ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania

Lp.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne
1.	A055 Cyranka Anas querquedula A056 Płaskonos Anas clypeata A136 Sieweczka rzeczna Charadrius dubius A137 Sieweczka obroźna Charadrius hiaticula A154 Dubelt Gallinago media A156 Rycyk Limosa limosa A162 Krwawodziób Tringa totanus A195 Rybitwa białoczarna Sternula albifrons A232 Dudek Upupa epops	Przywracanie siedlisk lęgowych ptaków siewkowych, kaczek oraz żerowisk dudka. Usuwanie drzew i krzewów, w szczególności gatunków pionierskich – sosny, osiki, brzozy i olchy oraz ich nalotów i podrostów. Wycince nie podlegają: jałowce wyższe niż 1 m, stare drzewa (powyżej 35 cm pierśnicy), wierzby ogławiane oraz wszelkie drzewa dziuplaste. Gałęzie i pnie wywiezione poza teren objęty lęgowiskami przedmiotów ochrony. Wycinka i wywózka od 1 września do końca lutego, czyli poza okresem lęgowym ptaków. Jałowców nie należy usuwać w miejscach wskazanych w planie zadań ochronnych dla specjalnego obszaru ochrony Ostoja Narwiańska PLH200024 jako płaty siedliska 5130 „Zarośla jałowca pospolitego w murawach nawapiennych lub na wrzosowiskach” oraz w miejscach występowania wrzosu.
2.	A055 Cyranka Anas querquedula A056 Płaskonos Anas clypeata A136	Realizacja umów z dzierżawcami obwodów łowieckich na wykonanie redukcji drapieżników - odstrzał lisów,

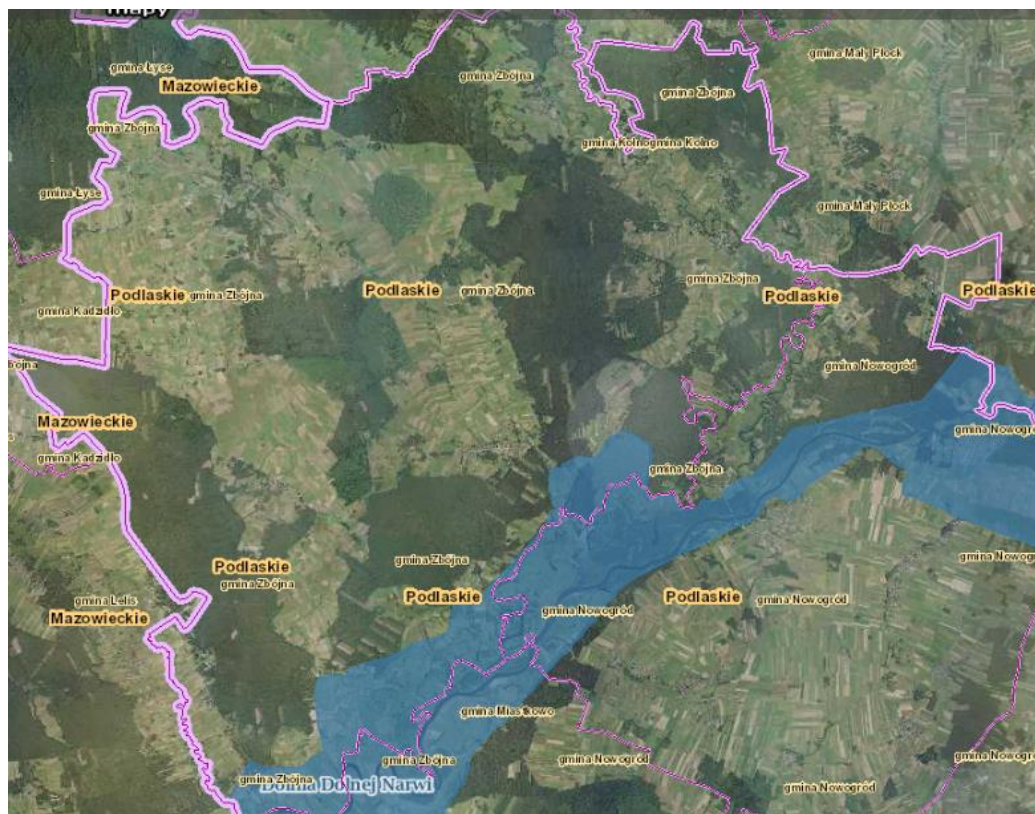
Lp.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne
	Sieweczka rzeczna Charadrius dubius A137 Sieweczka obrożna Charadrius hiaticula A154 Dubelt Gallinago media A156 Rycyk Limosa limosa A162 Krwawodziób Tringa totanus A193 Rybitwa rzeczna Sterna hirundo A195 Rybitwa białoczelną Sternula albifrons	jenotów, norek amerykańskich, szpów pracy oraz wron siwych (po uzyskaniu odpowiednich zezwoleń na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunku objętego ochroną). Poziom redukcji ustalany w zależności od potrzeb, nie więcej niż 80% drapieżników stwierdzonych w terenie. Termin: na obszarach kluczowych lęgów ptaków siewkowych i kaczek od początku sierpnia do połowy marca, na terenach sąsiednich (do 500 m od lęgów) – przez cały rok z wyjątkiem lisa (odstrzał od początku czerwca do końca marca). Zalecenia: stosowanie amunicji śrutowej innej niż ołowiana (jeśli nastąpi zwiększenie dostępności tego typu amunicji bezołowiowej).
3.	A036 Łabędź niemy Cygnus olor A043 Gęgawa Anser anser A051 Krakwa Anas strepera A052 Cyraneczka Anas crecca A055 Cyranka Anas querquedula A056 Płaskonos Anas clypeata A067 Gągoł Bucephala clangula A070 Nurogęs Mergus merganser A151 Batalion Philomachus pugnax (populacja migrująca)	Zmniejszenie ryzyka kolizji ptaków z liniami elektroenergetycznymi. Instalacja elementów odstraszających - wizualnych i akustycznych w odległościach umożliwiających skuteczne odstraszanie ptaków. Realizacja podczas prac związanych z remontem lub modernizacją linii, bądź wymianą przewodów odgromowych.
4.	A055 Cyranka Anas querquedula A056 Płaskonos Anas clypeata A151 Batalion Philomachus pugnax (populacja lęgowa) A151 Batalion Philomachus pugnax (populacja migrująca) A154 Dubelt Gallinago media A156 Rycyk Limosa limosa A162 Krwawodziób Tringa totanus	Działanie obligatoryjne: utrzymanie siedlisk ptaków siewkowych i kaczek poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe. Działanie fakultatywne: użytkowanie kośne lub pastwiskowe zgodne z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowo-klimatycznego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę ptaków siewkowych (wariant 4.8).
5.	A055 Cyranka Anas querquedula A056 Płaskonos Anas clypeata A151 Batalion Philomachus pugnax (populacja lęgowa) A151 Batalion Philomachus pugnax (populacja migrująca) A137 Sieweczka obrożna Charadrius hiaticula A154 Dubelt Gallinago media A156 Rycyk Limosa limosa A162 Krwawodziób Tringa totanus A195 Rybitwa białoczelną Sternula albifrons A232 Dudek Upupa epops	Działanie obligatoryjne: utrzymanie siedlisk ptaków siewkowych, kaczek oraz dudka poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe. Działanie fakultatywne: użytkowanie pastwiskowe zgodne z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowo-klimatycznego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę ptaków siewkowych (wariant 4.8), rozpoczęcie wypasu od 15 maja.
6.	A122 Derkacz Crex crex	Działanie obligatoryjne: utrzymanie siedlisk derkacza poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośnopastwiskowe lub pastwiskowe. Działanie fakultatywne: użytkowanie kośne lub pastwiskowe zgodne z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowo-klimatycznego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę derkacza, rozpoczęcie koszenia od 1 sierpnia.
7.	A133 Kulon Burhinus oedicnemus A136 Sieweczka rzeczna Charadrius dubius A137 Sieweczka obrożna Charadrius hiaticula A154 Dubelt Gallinago media A156 Rycyk Limosa	Poprawa warunków siedliskowych przez ograniczenie płoszenia w sezonie lęgowym. Ograniczenie penetracji ludzkiej (za wyjątkiem miejscowych rolników, właścicieli i zarządców terenu oraz służb państwowych) w sezonie lęgowym tj. od 1 kwietnia do końca lipca,

Lp.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne
	limosa A162 Krwawodziób Tringa totanus A193 Rybitwa rzeczna Sterna hirundo A195 Rybitwa białoczelną Sternula albifrons	poprzez ustawienie przy drogach wjazdowych położonych na terenach prywatnych tablic informujących o zakazach wynikających z ochrony gatunkowej ptaków i związanych z tym ograniczeniach.

Źródło: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 25 maja 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Narwi PLB140014

Na obszarze występuje co najmniej 35 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 19 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Jest to bardzo ważna ostoja ptaków wodno-błotnych, szczególnie w okresie lęgowym. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C3, C6) następujących gatunków ptaków: batalion (PCK), błotniak łąkowy, dubelt (PCK), kraska (PCK), krwawodziób, kulik wielki (PCK), kulon (PCK), łabędź krzykliwy, rybitwa białoczelną (PCK), rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, rycyk, sieweczka rzeczna, sowa błotna (PCK), zimorodek. W okresie wędrówek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego (C3) bataliona oraz stosunkowo duże koncentracje (C7) osiąga rybitwa białoskrzydła.

Rysunek 6. Położenie obszaru NATURA 2000 „Dolina Dolnej Narwi” na terenie Gminy Zbójna



Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Dolina Pisy” PLH200023 - został zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10.01.2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669)(2011/64/UE) (Dz. Urz. UE L 33 str. 146). Dla wskazanego obszaru nie ustanowiono planu działań ochronnych.

Na obszarze ostoi występuje 11 typów siedlisk zajmujących blisko 50% powierzchni. Najwyższy walor przyrodniczy mają siedliska wodne i wodno-ładowe, które dzięki naturalnemu charakterowi koryta rzeki przetrwały w rolniczym krajobrazie doliny Pisy do dzisiaj. Siedliska te reprezentowane są głównie przez starorzecza i drobne zbiorniki wodne (3150-2), „nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników” (3260) - w sieci obszarów chroniących „rzeki włosienicznikowe” dolina Pisy odgrywa ważną rolę dla zachowania zasobów tego siedliska w północno-wschodniej Polsce, zalewane muliste brzegi rzek (3270) a także ziołorośla nadrzeczne (6430). Pisa należy do rzek o silnie meandrującym korycie, którego cechą charakterystyczną jest obecność licznych (57) starorzeczy (3150-2). Większość z nich utraciła jednak kontakt z rzeką, znacznie się wypłycała i zarosła roślinnością wodną (Lemnetea, Nymphaeion) i szuwarową (Phragmition). Tylko nieliczne ze starorzeczy cechuje swobodny przepływ, co świadczy o utrzymaniu łączności z głównym korytem rzeki. Można wówczas zaobserwować otwarte lustro wody a przy brzegach zbiornika zbiorowiska pleustonowe rzęs. W takich miejscach chętnie przebywa różanka *Rhodeus sericeus* (1134). W wodach Pisy występuje sześć gatunków ryb wymienionych w Załączniku do Dyrektywy Siedliskowej - minóg strumieniowy *Lampetra planeri* (1096) i minóg ukraiński *Eudontomyzon mariae* (1098), boleń *Aspius aspius* (1130), różanka *Rhodeus sericeus* (1134), piskorz *Misgurnus fossilis* (1145) i koza *Cobitis taenia* (1149). Żyją tu również rzadkie i chronione gatunki ryb, takie jak strzebla potokowa *Phoxinus phoxinus*, kleń *Squalius cephalus*, lipień *Thymallus thymallus* i śliz pospolity *Barbatula barbatula*. Szczególnie cenna jest ichtiofauna rzeki Skrody (lewobrzeżnego dopływu Pisy), do której należą: minóg strumieniowy i minóg ukraiński, koza, lipień, pstrąg potokowy i strzebla potokowa. Wody Pisy to również siedliska ośmiu gatunków płazów, w tym kumaka nizinnego *Bombina bombina* (1188). W dolinie liczną populację tworzy bóbr *Castor fiber* (1337). Wśród siedlisk ładowych ostoi na szczególną uwagę zasługują, wykształcone w typowy sposób i doskonale zachowane, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (6410) i znacznie rzadziej spotykane w dolinie Pisy łąki selernicowe (6440). Dolina Pisy, obok Ostoi Biebrzańskiej, pełni najważniejszą, kluczową rolę dla zachowania siedliska 6410 w północno-wschodniej Polsce. Łąki selernicowe (6440), choć zajmują zaledwie 1% powierzchni ostoi, to należą do najcenniejszych zbiorowisk doliny Pisy. Największe powierzchnie w obszarze zajmują kompleksy łąk świeżych i wilgotnych, tworzących mozaikę.

Wykształconym w typowy sposób i często spotykanym typem siedliska są w granicach ostoi niżowe murawy bliśniczkowe (6230-4). Najbogatsze florystycznie płaty tych zbiorowisk występują w dolinie Pisy między Samulami i Pupkami, wśród fitocenoz łąk trzęślicowych. W pozostałych częściach doliny, szczególnie na północy spotykane są niewielkie płaty zbiorowisk znacznie uboższe florystycznie. W granicach ostoi stwierdzono występowanie dwóch stanowisk sasanki otwartej *Pulsatilla patens* (1477) rosnącej w borach sosnowych na skraju lasów Puszczy Piskiej i Puszczy Kurpiowskiej. Ponadto dolina Pisy jest miejscem występowania dziewięciu gatunków roślin uwzględnionych w Czerwonej Liście Roślin i Grzybów Polski i/lub w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin oraz 15 gatunków objętych ochroną ścisłą w Polsce lub zagrożonych wyginięciem w województwie podlaskim. Ponadto w ostoi stwierdzono występowanie dwóch gatunków nietoperzy: gacka brunatnego *Plecotus auritus* i mroczka późnego *Eptesicus serotinus*.

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Ostoja Narwiańska” PLH200024 - został zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13.11.2007 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG pierwszego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2007)5043)(2008/25/WE) (Dz. Urz. UE L 12 str. 383).

W ostoi odnotowano obecność 18 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Na agradowanych płaskich odcinkach koryta występują muliste zalewane brzegi rzek z ciborą brunatną *Cyperus fuscus*, uczepem trójlistkowym *Bidens tripartita* oraz rzepichą błotną *Rorippa palustris*. Licznie występują starorzecza we wszystkich stadiach rozwoju: od połączonych jeszcze z nurtem rzeki do wypłyconych i okresowo wysychających. Są one bardzo zróżnicowane pod względem trofizmu, powierzchni (od zbiorników dużych o powierzchni >3 ha, do niewielkich akwenów o powierzchni kilkudziesięciu metrów kwadratowych). Wody i mokradła doliny Narwi są siedliskiem trzynastu gatunków płazów, w tym kumaka nizinnego *Bombina bombina* i traszki grzebieniastej *Triturus cristatus*. Stwierdzono tu występowanie żółwia błotnego *Emys orbicularis* oraz pięciu gatunków ryb wymienionych w Załączniku do Dyrektywy Siedliskowej - m.in. minoga ukraińskiego *Eudontomyzon mariae*, bolenia *Aspius aspius*, piskorza *Misgurnus fossilis* i różanki *Rhodeus sericeus*. Dużą i stabilną populację tworzy bóbr *Castor fiber*, dość częsta jest także wydra *Lutra lutra*. Największy udział powierzchniowy w ostoi mają bogate florystycznie ekstensywnie użytkowane łąki świeże i wilgotne z występującymi lokalnie płatami łąk selernicowych zajmujących silnie uwodnione obniżenia terenu. Dolina Narwi pełni kluczową rolę jako ostoja ciepłolubnych, śródlądowych muraw napiaskowych (6120) i muraw kserotermicznych (6210-3) w północno-wschodniej Polsce. Zbiorowiska te jednak ze względu na suboptymalne

warunki klimatyczne występują tu w postaci zubożałej. Murawy mają wyraźnie antropogeniczny charakter, a czynnikiem powodującym ich powstanie i stabilizację jest ekstensywny wypas, który jest dominującym sposobem użytkowania terenu w dolinie. Dzięki wypasowi zbiorowiska murawowe mają, w odróżnieniu od wielu innych regionów Polski, stabilny charakter, a ich perspektywy ochrony są bardzo dobre. Szczególnie bogate florystycznie płaty muraw występują na zboczach doliny na odcinku przełomowym pomiędzy Pniewem i Łomżą oraz w dolinie poniżej Nowogrodu. W ich składzie gatunkowym występują m.in. *Dianthus carthusianorum*, *Filipendula vulgaris*, *Seseli annuum*, *Phleum phleoides*, *Anemone sylvestris*. Wyżej położone i suchsze, wypasane fragmenty tarasu zalewowego i nadzalewowego zajmują jałowczyska (5130) z wrzosem, macierzanką piaskową, rozchodnikiem ostrym i kocanką piaskową. Ich najrozleglejsze płaty znajdują się przy ujściu Nereśli pod Tykocinem. Duże powierzchnie zarośli jałowcowych spotyka się również w okolicach Czartorii pod Nowogrodem, aczkolwiek występują tam w mozaice z ciepłolubnymi murawami napiaskowymi i szczotlichowymi na wydmach. Niewielkie powierzchnie doliny zajmują zbiorowiska leśne: łągi i grądy; część z nich jest silnie zdegradowana na skutek wypasu i pozyskiwania drewna. Na wyżej położonych fragmentach tarasu nadzalewowego i na stokach doliny miejscami występują świetliste dąbrowy oraz płaty grądów. Zbiorowiska leśne, zwłaszcza dąbrowy są niejednokrotnie w znacznym stopniu przekształcone, co przejawia się w rozdrobnieniu płatów i ich zubożeniu florystycznym. Dolina Narwi pełni rolę ostoju różnorodności florystycznej o znaczeniu co najmniej krajowym. Występuje tu 14 gatunków z PCKL i/lub PCKR, m.in. uważane do niedawna za wymarłe storczyk cuchnący *Orchis coriophora* i pszeniec grzebieniasty *Melampyrum cristatum*, a także czarcikęsik Kluka *Succisella inflexa*, goryczuszka błotna *Gentianella uliginosa*, podejrzon rutolistny *Botrychium multifidum*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, pięciornik skalny *Potentilla rupestris*.

Dla przedmiotowego obszaru ustanowiono plan zadań ochronnych (Zarządzenie nr 25/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 9 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Narwiańska PLH200024 (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2013 r., poz. 4473). W ramach planu określone zostały cele działań ochronnych wymienione w tabeli 5, które są uwzględniane przez Gminę Zbójna w związku z planowanymi przez nią projektami.

Tabela 5. Cele działań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 Ostoja Narwiańska

Lp.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych
1.	2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych. Zachowanie właściwej struktury i formy geomorfologicznej siedliska.
2.	3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i>	Zachowanie właściwych stosunków wodnych w ciekach i ich zlewniach.
3.	3270 Zalewane muliste brzegi rzek	Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie.
4.	5130 Zarośla jałowca pospolitego na wrzosowiskach lub murawach nawapiennych	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych. Zachowanie wymaganej formy fitosocjologicznej siedliska.
5.	6120 Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe <i>Koelerion glaucae</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych. Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie.
6.	6210 Murawy kserotermiczne <i>Festuco-Brometea</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych. Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie.
7.	6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe <i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych. Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie.
8.	6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe <i>Molinion</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych. Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie.
9.	6440 Łąki selernicowe <i>Cnidion dubii</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych. Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie.
10.	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie <i>Arrhenatherion elatioris</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych. Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie.
11.	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny <i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>	Doprowadzenie siedlisk zniekształconych do stanu właściwego. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony płatów siedliska na terenie gruntów prywatnych i zaplanowania działań ochronnych.
12.	91B0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	Utrzymanie właściwych stosunków wód powierzchniowych i podziemnych. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony płatów siedliska na terenie

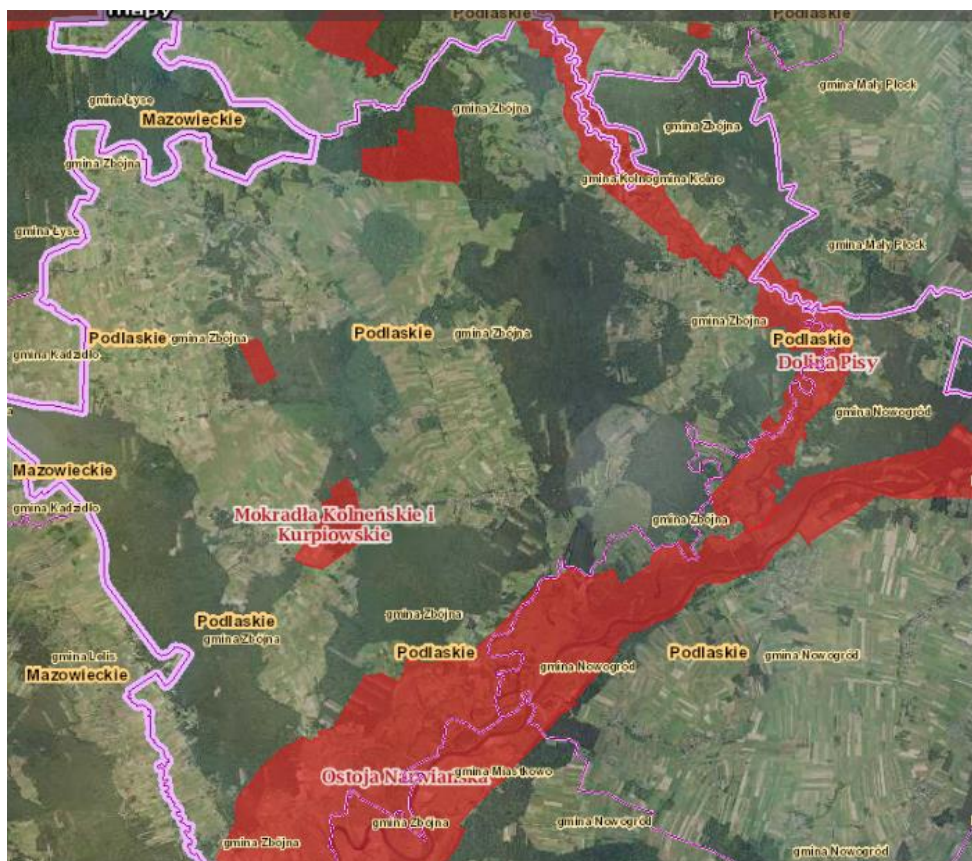
Lp.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych
	<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródliskowe	gruntów prywatnych i zaplanowania działań ochronnych.
13.	91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowojesionowe <i>Ficario-Ulmetum</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.
14.	9110 Ciepłolubne dąbrowy <i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.
15.	1437 Leniec bezpodkwiatkowy <i>Thesium ebracteatum</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich stanowisk gatunku i zaplanowania działań ochronnych. Utrzymanie gatunku na terenie obszaru Natura 2000.
16.	1477 Sasanka otwarta <i>Pulsatilla patens</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich stanowisk gatunku i zaplanowania działań ochronnych. Utrzymanie gatunku na terenie obszaru Natura 2000.
17.	1939 Rzepik szczeciniasty <i>Agrimonia pilosa</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich stanowisk gatunku i zaplanowania działań ochronnych.
18.	1318 Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich stanowisk gatunku i zaplanowania działań ochronnych. Utrzymanie obecnego stanu populacji.
19.	1324 Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich stanowisk gatunku i zaplanowania działań ochronnych. Utrzymanie obecnego stanu populacji.
20.	1337 Bóbr <i>Castor fiber</i>	Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.
21.	1166 Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich stanowisk gatunku i zaplanowania działań ochronnych. Ochrona miejsc rozrodu.
22.	1188 Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich stanowisk gatunku i zaplanowania działań ochronnych. Ochrona miejsc rozrodu.
23.	1032 Skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>	Utrzymanie gatunku na terenie obszaru Natura 2000.
24.	4038 Czerwończyk fioletek <i>Lycaena helle</i>	Utrzymanie gatunku na terenie obszaru Natura 2000.

Źródło: Zarządzenie RDOŚ w Białymstoku z dnia 09.12.2013 r.

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie” PLH200020 - został zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10.01.2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669)(2011/64/UE) (Dz. Urz. UE L 33 str. 146). Dla wskazanego obszaru nie ustanowiono planu działań ochronnych.

Na terenie objętym siecią Natura 2000 stwierdzono 10 typów (wraz ze zróżnicowaniem na podtypy) siedlisk przyrodniczych. Niektóre z nich należą do siedlisk rzadkich (zwłaszcza bory bagienne 91D0-2, sosnowo-brzozowy las bagienny 91D0-6), a niektóre są rzadko spotykane w całej północno-wschodniej Polski (jak doskonale tu zachowane torfowiska przepływowe 7230-3). Znajduje się tu także, największy w Puszczy Kurpiowskiej, kompleks torfowisk wysokich. Obiekty z otwartymi wodami, w tym głównie dolina Rybnicy, są biotopami występowania bobra europejskiego *Castor fiber* (1337), wydry *Lutra lutra* (1355). Wśród licznych gatunków płazów występuje kumak nizinny *Bombina bombina* (1188) - gatunek wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. W trakcie prac terenowych zaobserwowano ponadto występowanie kilku gatunków ptaków wymienionych w I Załączniku Dyrektywy Rady 79/409/EWG, m.in. żurawia *Grus grus* (A127), bociana czarnego *Ciconia nigra* (A030), łabędzia niemego *Cygnus olor* (A036), czapli siwej *Ardea cinerea* (A028) oraz dzięcioła czarnego *Dryocopus martius* (A236). Ponadto, w granicach obszaru, oprócz chronionych roślin występujących na torfowiskach, w otaczających je borach sosnowych znajdują się stanowiska innych rzadkich przedstawicieli rodzimej flory, m.in. goździka piaskowego *Dianthus arenarius*. Obszar jest ostoją 8 gatunków uwzględnionych w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin, w Czerwonej Liście Roślin i Grzybów Polski lub też Czerwonej Liście Mchów Zagrożonych w Polsce. Rosną tu również 22 gatunki objęte ochroną ścisłą w Polsce i rzadkie w północno-wschodnim regionie.

Rysunek 7. Położenie Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk Natura 2000 na terenie Gminy Zbójna



Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl

Rezerwat „Kaniston” – został utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 4 lipca 1984 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M.P. z 1984 r. Nr 17, poz. 125). Aktem prawnym związanym z utworzeniem, ustanowieniem lub wyznaczeniem jest także: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 1 października 2018 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Kaniston” (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2018 r. poz. 3913)

Z jego funkcjonowaniem związane jest także Obwieszczenie Wojewody Podlaskiego z dnia 16 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2002 r. Nr 2, poz. 39). Rezerwat powołano w celu zachowania zwartej, naturalnego kompleksu olsów w Puszczy Kurpiowskiej. Zajmuje powierzchnię 136,59 ha. Obejmuje fragment kompleksu leśnego położonego w odległości 5 km na północny-zachód od miejscowości Zbójna. Jest to największy i jeden z najlepiej zachowanych na terenie Puszczy Kurpiowskiej bagienny las olszowy o dużej wartości przyrodniczej. Dla rezerwatu ustanowiono plan zadań ochronnych Zarządzeniem Nr 40/2020 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 7 października

2020 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Kaniston” (data publikacji: 07.10.2020 r.), obowiązuje do: 06.10.2025 r. Zadania ochronne:

- usuwanie śmieci,
- monitoring stanu sanitarnego lasu przez służby leśne, w powiązaniu z potencjalnymi pracami melioracyjnymi w jego najbliższym otoczeniu.

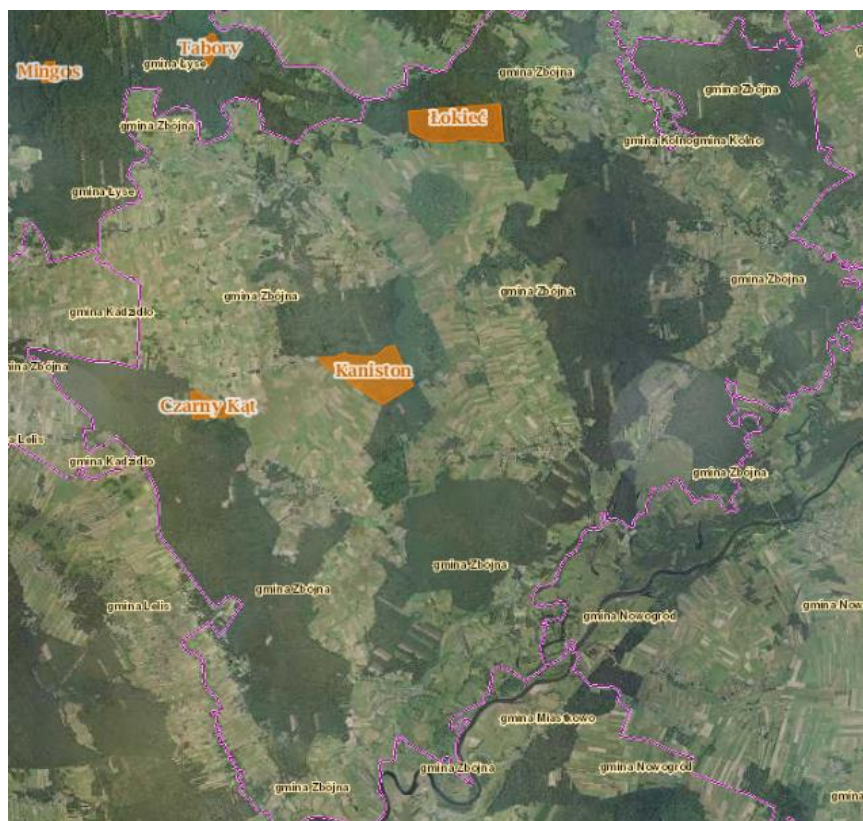
Rezerwat „Czarny Kat” – został utworzony Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 3 marca 1989 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M. P. z 1989 r., Nr 9, poz. 77). Obecnie jego funkcjonowanie reguluje Obwieszczenie Wojewody Podlaskiego z dnia 16 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2002 r. Nr 2, poz. 39). Rezerwat zajmuje powierzchnię 32,97 ha i został powołany w celu zachowania zbiorowisk boru bruszniczowego i czernicowego, charakterystycznych dla Puszczy Kurpiowskiej. Las odznacza się dorodnym drzewostanem sosnowym naturalnego pochodzenia w wieku 90-100 lat, z niewielką, pojedynczą domieszką świerka. Dużą część rezerwatu zajmują wyniesienia wydmowe o znacznej wysokości i stromych stokach. Między wyniesieniami występują wilgotne obniżenia z wodą gruntową blisko powierzchni gleby. Rezerwat, pomimo niewielkiej powierzchni, reprezentuje dość dobrze bory sosnowe Puszczy Kurpiowskiej. Obejmuje on bowiem dwa główne dla Puszczy typy zbiorowisk leśnych: bory brusznicowe i bory czernicowe. Dla rezerwatu nie ustanowiono planu zadań ochronnych.

Rezerwat „Łokieć” – powstał na mocy Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 3 marca 1989 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M.P. z 1989 r. Nr 9, poz. 77). Z jego utworzeniem, ustanowieniem lub wyznaczeniem związane jest także Zarządzenie Nr 6/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 4 lutego 2013 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Łokieć" (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2013 r. poz. 1063). Z jego funkcjonowaniem związane jest także Obwieszczenie Wojewody Podlaskiego z dnia 16 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2002 r. Nr 2, poz. 39). Zajmuje powierzchnię 139,76 ha i został powołany w celu zachowania w stanie naturalnym torfowisk niskich i wysokich wraz z otaczającymi zbiorowiskami leśnymi naturalnego pochodzenia, charakterystycznych dla Puszczy Kurpiowskiej. Rezerwat obejmuje stosunkowo dobrze zachowany fragment Puszczy Kurpiowskiej odznaczający się dość dużym zróżnicowaniem szaty roślinnej i występowaniem rzadkich zbiorowisk roślinnych. Uwarunkowane to jest występowaniem na terenie rezerwatu, obok wyniesień wydmowych, dość głęboko leżącym poziomem wody gruntowej i płaskich terenów z wilgotnymi glebami

mineralnymi, również zatorfionych i zabagnionych obniżeniach. Rezerwat charakteryzuje się dużą różnorodnością zbiorowisk roślinnych charakterystycznych dla Równiny Kurpiowskiej. Dla rezerwatu ustanowiono planu zadań ochronnych Zarządzeniem Nr 42/2020 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 7 października 2020 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Łokieć” (data publikacji: 07.10.2020 r.). Obowiązuje do: 06.10.2025 r. Zadania ochronne:

- monitoring stanu sanitarnego lasu, przez służby leśne, w powiązaniu z potencjalnymi pracami melioracyjnymi w jego najbliższym otoczeniu,
- włączenie powierzchni rezerwatu w zasięg obserwacji przeciwpożarowych prowadzonych przez administrację Lasów Państwowych.

Rysunek 8. Położenie rezerwatów przyrody na terenie Gminy Zbójna



Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl

Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne z terenu Gminy Zbójna zostały powołane na mocy Rozporządzenia Nr 11/96 Wojewody Łomżyńskiego z dn. 04.12.1996 r. w sprawie uznania niektórych obszarów województwa za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Łom. z 1996 r. Nr 32, poz. 120). Obecnie ich funkcjonowanie reguluje Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki

ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2001 r. Nr 24, poz. 391). Zestawienie użytków ekologicznych funkcjonujących na obszarze Gminy Zbójna zawarto w tabeli 6.

Tabela 6. Wykaz użytków ekologicznych z terenu Gminy Zbójna

Lp.	Numer użytku ekologicznego	Rodzaj użytku	Powierzchnia (ha)	Cel ochrony
1.	191	ekosystem bagienny	0,5	Zachowanie w naturalnym stanie roślinności śródleśnego torfowiska
2.	192	ekosystem bagienny	1,41	Zachowanie w naturalnym stanie śródleśnego mokradła z roślinnością bagienną i łąkową
3.	193	ekosystem bagienny	0,63	Zachowanie śródleśnego mokradła z naturalną roślinnością nieleśną
4.	194	ekosystem bagienny	0,72	Zachowanie w naturalnym stanie roślinności śródleśnego torfowiska
5.	195	ekosystem bagienny	14,78	Zachowanie w naturalnym stanie roślinności bagiennej i łąkowej stanowiącej rzadki składnik Puszczy Kurpiowskiej
6.	196	ekosystem bagienny	8,45	Zachowanie w naturalnym stanie roślinności bagiennej i łąkowej stanowiącej rzadki składnik Puszczy Kurpiowskiej
7.	199	ekosystem bagienny	0,42	Zachowanie w naturalnym stanie śródleśnego torfowiska
8.	200	ekosystem bagienny	0,79	Zachowanie roślinności nieleśnej występującej na śródleśnym mokradle
9.	201	ekosystem bagienny	0,2	Zachowanie śródleśnego mokradła z naturalną roślinnością łąkową
10.	202	ekosystem bagienny	1,15	Zachowanie śródleśnego obniżenia okresowo podmokłego z naturalną roślinnością łąkową

Źródło: <http://bip.bialystok.rdos.gov.pl/rejestr-form-ochrony-przyrody>

Przez obszar gminy przebiegają także korytarze ekologiczne: GKPn-8B Puszcza Piska – Przełomowa Dolina Narwi oraz GKP-n-7 Przełomowa Dolina Narwi.

Rysunek 9. Położenie korytarzy ekologicznych na terenie Gminy Zbójna



Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl

2.4.2. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Teren gminy Zbójna położony jest na obszarze zlewni rzeki Narwi, która jest prawobrzeżnym dopływem Wisły. Narew na terenie gminy nie jest uregulowana i przy wysokich stanach wody przeważnie zalewa w całości obszar tarasu zalewowego niższego.

Wahania stanów wody w Narwi, na stacji wodowskazowej w Nowogrodzie, wynoszą ponad 3,5 m. Natomiast różnice w poziomie stanów wody pochodzące z ekstremalnych obserwacji z okresu wieloletniego wynoszą ponad 4,0 m (max 4,90 m). W pobliżu Nowogrodu rzeka Narew przyjmuje wody rzeki Pisy.

Pisa jest lewobrzeżnym dopływem Narwi i odwadnia północno-wschodnią część terenu gminy. Charakteryzuje się ona na omawianym odcinku licznymi meandrami, co należy tłumaczyć równinnością terenu oraz małymi spadkami rzeki w profilu podłużnym. Jest rzeką nieuregulowaną. W okresach wiosennych i jesienią dolina jest jednym wielkim mokradłem, rozdzielonym suchszymi kępami wyższego poziomu terasowego. Poziom wód gruntowych układa się tu tylko nieco poniżej powierzchni terenu. Na podstawie danych wodowskazowych w miejscowości Dobrylas, amplituda wahań rocznych stanów wody w rzece przekracza niewiele ponad 1,0 m. Natomiast różnica w poziomie stanów wody pochodzących z ekstremalnych obserwacji okresu wieloletniego wynosi ponad 2,0 m.

Obszar gminy ma dobrze rozwiniętą sieć rzeczną i dobry odpływ powierzchniowy. Jest on lepszy dzięki zmeliorowanym użytkom zielonym. Nadmiar wód opadowych i roztopowych w częściach peryferyjnych gminy zbierają rzeki Szkwa i Pisa wraz z mniejszymi dopływami i odprowadzają je do Narwi. Centralna część sandru w granicach gminy odwadniana jest przez cieki bezimienne, z których jeden przepływa przez Laski, Osowiec, Rudę Osowiecką, drugi przez obręby Zbójna i Pianki. Oba cieki mają postać największych rowów w okolicy i wraz z całą siecią rowów podrzędnych odprowadzają nadmiary wody do Narwi.

Wszystkie cieki obszaru sandrowego wykazują zależność od ogólnego nachylenia jego powierzchni – płyną zgodnie z jego ukształtowaniem, ku południowi. Nadmiar wód opadowych z wyspy wysoczyznowej odprowadzają cieki okresowo, wykorzystując występujące tu suche dolinki.

Rzeki gminy wchodzi w skład następujących JCW rzecznych (Europejski kod JCWP - Nazwa JCWP):

- PLRW20001926499 - Pisa od Turośli do ujścia ze Skrodą od Dzierzbi;
- PLRW200017264972 - Dopływ z Bagna Łokieć;
- PLRW20002126539 - Narew od Pisy do Omulwi;
- PLRW200017264969 - Kanał Poredy-Charubin;
- PLRW200017265132 - Dopływ spod Popiołek;
- PLRW200017265149 - Kanał Kuzie;
- PLRW2000172651889 - Kanał Kaczor;
- PLRW2000192651899 - Szkwa od dopływu spod Lipniaka do ujścia.

Jakość wód powierzchniowych

Klasyfikacja i badania jakości wód powierzchniowych przeprowadzana jest dla wydzielonych jednolitych części wód powierzchniowych. Jednolita część wód powierzchniowych (JCWP) jest podstawową jednostką gospodarki wodnej (łącznie z ochroną środowiska) w myśl Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 624), zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną. Jednolita część wód jest pojęciem obejmującym zarówno zbiorniki wód stojących, jak i cieki, a także przybrzeżne fragmenty wód morskich i wody podziemne. Jednolita część wód powierzchniowych (JCWP) - oznacza oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak:

- jezioro lub inny naturalny zbiornik wodny,
- sztuczny zbiornik wodny,
- struga, strumień, potok, rzeka, kanał lub ich części,
- morskie wody wewnętrzne, wody przejściowe lub przybrzeżne.

Stan ekologiczny jednolitych części wód (JCW) powierzchniowych klasyfikuje się na podstawie wyników klasyfikacji elementów biologicznych, fizykochemicznych, chemicznych, w tym grupa substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego i hydromorfologicznych. Elementy te klasyfikuje się na podstawie kryteriów wyrażonych jako wartości graniczne poszczególnych wskaźników jakości wód z uwzględnieniem typów wód powierzchniowych.

Stan ekologiczny jest definiowany dla wód naturalnych jako:

- bardzo dobry – dla wód o niezmiennych warunkach przyrodniczych lub zmienionych tylko w bardzo niewielkim stopniu,
- dobry – gdy zmiany warunków przyrodniczych w porównaniu do warunków niezakłóconych działalnością człowieka są niewielkie,
- umiarkowany – obejmujący wody przekształcone w średnim stopniu,
- słaby – wody o znacznie zmienionych warunkach przyrodniczych (biologicznych, fizykochemicznych, morfologicznych), gdzie gatunki roślin i zwierząt znacznie różnią się od tych, które zwykle towarzyszą danemu typowi jednolitej części wód,
- zły – wody o poważnie zmienionych warunkach przyrodniczych, w których nie występują typowe dla danego rodzaju wód gatunki.

Potencjał ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych sztucznych i silnie zmienionych klasyfikuje się na podstawie wyników klasyfikacji elementów fizykochemicznych, biologicznych i hydromorfologicznych. Potencjał ekologiczny jest definiowany jako: maksymalny, dobry, umiarkowany, słaby oraz zły.

Stan chemiczny klasyfikuje się na podstawie chemicznych wskaźników jakości wód (substancji priorytetowych i innych zanieczyszczeń). Stan chemiczny jest definiowany jako dobry oraz poniżej stanu dobrego.

Stan wód – w zależności od stanu / potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego stan wód naturalnych, sztucznych i silnie zmienionych może być: dobry lub zły. Stan wód ocenia się jako dobry, jeśli stan ekologiczny / potencjał ekologiczny osiąga stan dobry lub powyżej dobrego i stan chemiczny wód także jest na poziomie dobrym.

Na terenie Gminy Zbójna w ostatnich latach umiejscawiano punkty badawcze wód powierzchniowych. Poniższe tabele przedstawiają wyniki przeprowadzanych badań.

Tabela 7. Jakość wód powierzchniowych przepływających przez Gminę Zbójna – klasa elementów biologicznych

Nazwa ppk	Nazwa jcwp	Klasa elementów biologicznych		
		Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa
Narew - Ostrołęka (stary most)	Narew od Pisy do Omulwi	2017	2017	4
Szkwa - Socha	Szkwa od dopływu spod Lipniaka do ujścia	2019	2019	4
Kanał Kaczor - Czarnia	Kanał Kaczor	2019	2019	3
Pisa - Morgowniki (ujście)	Pisa od Turośli do ujścia ze Skrodą od Dzierzbi	2016	2019	3
Kanał Poredy-Charubin - Popiołki-Cieciory	Kanał Poredy-Charubin	2018	2018	3
Dopływ z Bagna Łokieć - Łokieć	Dopływ z Bagna Łokieć	2018	2018	3
Dopływ spod Popiołek - Parzychy	Dopływ spod Popiołek	2018	2018	3
Kanał Kuzie - Ruda Osowiecka	Kanał Kuzie	2018	2018	2

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu

Tabela 8. Jakość wód powierzchniowych przepływających przez Gminę Zbójna – elementy fizykochemiczne

Nazwa ppk	Nazwa jcwp	Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)			Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)		
		Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa
Narew - Ostrołęka (stary most)	Narew od Pisy do Omulwi	2017	2017	>2	2017	2017	2
Szkwa - Socha	Szkwa od dopływu spod Lipniaka do ujścia	2019	2019	>2	2019	2019	2
Kanał Kaczor - Czarnia	Kanał Kaczor	2019	2019	>2	2019	2019	2
Pisa - Morgowniki (ujście)	Pisa od Turośli do ujścia ze Skrodą od Dzierzbi	2016	2019	2	2016	2019	2
Kanał Poredy-Charubin - Popiołki-Cieciory	Kanał Poredy-Charubin	2018	2018	>2	2018	2018	2

Nazwa ppk	Nazwa jcwp	Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)			Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)		
		Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa
Dopływ z Bagna Łokieć - Łokieć	Dopływ z Bagna Łokieć	2018	2018	>2	2018	2018	2
Dopływ spod Popiołek - Parzychy	Dopływ spod Popiołek	2018	2018	>2	2018	2018	2
Kanał Kuzie - Ruda Osowiecka	Kanał Kuzie	2018	2018	>2	2018	2018	>2

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu

Tabela 9. Jakość wód powierzchniowych przepływających przez Gminę Zbójna – stan ekologiczny i chemiczny

Nazwa ppk	Nazwa jcwp	Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego				Klasyfikacja stanu chemicznego		
		Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Stan / potencjał ekologiczny	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Stan chemiczny
Narew - Ostrołęka (stary most)	Narew od Pisy do Omulwi	2017	2017	4	słaby stan ekologiczny	2017	2019	stan chemiczny poniżej dobrego
Szkwa - Socha	Szkwa od dopływu spod Lipniaka do ujścia	2019	2019	4	słaby potencjał ekologiczny	2019	2019	stan chemiczny poniżej dobrego
Kanał Kaczor - Czarnia	Kanał Kaczor	2019	2019	3	umiarkowany stan ekologiczny	2019	2019	stan chemiczny poniżej dobrego
Pisa - Morgowniki (ujście)	Pisa od Turośli do ujścia ze Skrodą od Dzierzbi	2016	2019	3	umiarkowany stan ekologiczny	2016	2019	stan chemiczny poniżej dobrego
Kanał Poredy-Charubin - Popiołki-Cieciorzy	Kanał Poredy-Charubin	2018	2018	3	umiarkowany stan ekologiczny	2018	2018	stan chemiczny poniżej dobrego
Dopływ z Bagna Łokieć - Łokieć	Dopływ z Bagna Łokieć	2018	2018	3	umiarkowany stan ekologiczny	2018	2018	stan chemiczny poniżej dobrego
Dopływ spod Popiołek - Parzychy	Dopływ spod Popiołek	2018	2018	3	umiarkowany stan ekologiczny	2018	2018	stan chemiczny poniżej dobrego

Nazwa ppk	Nazwa jcwp	Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego				Klasyfikacja stanu chemicznego		
		Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Stan / potencjał ekologiczny	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Stan chemiczny
Kanał Kuzie - Ruda Osowiecka	Kanał Kuzie	2018	2018	3	umiarkowany stan ekologiczny	2015	2019	stan chemiczny poniżej dobrego

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu

Tabela 10. Jakość wód powierzchniowych przepływających przez Gminę Zbójna – ocena stany jcwp

Nazwa ppk	Nazwa jcwp	Ocena stanu jcwp		
		Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Ocena
Narew - Ostrołęka (stary most)	Narew od Pisy do Omulwi	2017	2019	zły stan wód
Szkwa - Socha	Szkwa od dopływu spod Lipniaka do ujścia	2019	2019	zły stan wód
Kanał Kaczor - Czarnia	Kanał Kaczor	2019	2019	zły stan wód
Pisa - Morgowniki (ujście)	Pisa od Turośli do ujścia ze Skrodą od Dzierzbi	2016	2019	zły stan wód
Kanał Poredy-Charubin - Popiołki-Cieciory	Kanał Poredy-Charubin	2018	2018	zły stan wód
Dopływ z Bagna Łokieć - Łokieć	Dopływ z Bagna Łokieć	2018	2018	zły stan wód
Dopływ spod Popiołek - Parzuchy	Dopływ spod Popiołek	2018	2018	zły stan wód
Kanał Kuzie - Ruda Osowiecka	Kanał Kuzie	2015	2019	zły stan wód

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu

Zgodnie z „Syntetycznym Raportem z Klasyfikacji i Oceny Stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Wykonanej za 2019 rok na podstawie danych z lat 2014-2019” w odniesieniu do JCWP rzecznych w wyniku wykonanej oceny JCWP, 91,6% wód wykazało zły stan.

Wskazano, że stan ten wynika w 55,4% przypadków ze stanu chemicznego, który utrzymuje się na poziomie poniżej dobrego oraz stanu lub potencjału ekologicznego umiarkowanego albo gorszego. W 31,8% przypadków stan wód oceniono jako zły ze względu na stan bądź potencjał

ekologiczny określony na poziomie poniżej dobrego. W 7,8% przypadków zły stan wód wynikał zaś z umiarkowanego lub gorszego stanu bądź potencjału ekologicznego (oraz dobrego stanu chemicznego). 5,0% przypadków oceniono jako zły stan wód z powodu, że ich stan chemiczny został określony jako: poniżej dobrego.

W dokumencie wśród wskaźników w największym stopniu decydujących o klasyfikacji stanu chemicznego poniżej dobrego wskazano: benzo(a)piren (28,9% przypadków) oraz difenyletery bromowane identyfikowane w matrycy biota (21,3% przypadków). Wśród elementów, które w największym stopniu decydowały o stanie/ potencjale ekologicznym poniżej dobrego wyróżniono pewne elementy fizykochemiczne i biologiczne. Najbardziej decydujące znaczenie miało zasolenie (37,7% przypadków) oraz substancje biogenne (35,6% przypadków).

Wody podziemne - charakterystyka

Gmina Zbójna znajduje się w zasięgu następujących jednolitych części wód podziemnych:

- PLGW200050;
- PLGW200051;
- PLGW200031.

Północna część gminy położona jest nad głównym zbiornikiem wód podziemnych nr 216 – Sandrem Kurpiowskim. Pozostała część analizowanej jednostki samorządu terytorialnego zlokalizowana jest w obrębie GZWP nr 215 – Subniecka Warszawska.

Jakość wód podziemnych

Monitoring jakości wód podziemnych prowadzony jest przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Podstawę oceny stanowi rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 roku w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. Nr 143, poz. 896). Klasyfikacja elementów fizykochemicznych stanu wód podziemnych obejmuje pięć następujących klas jakości wód podziemnych:

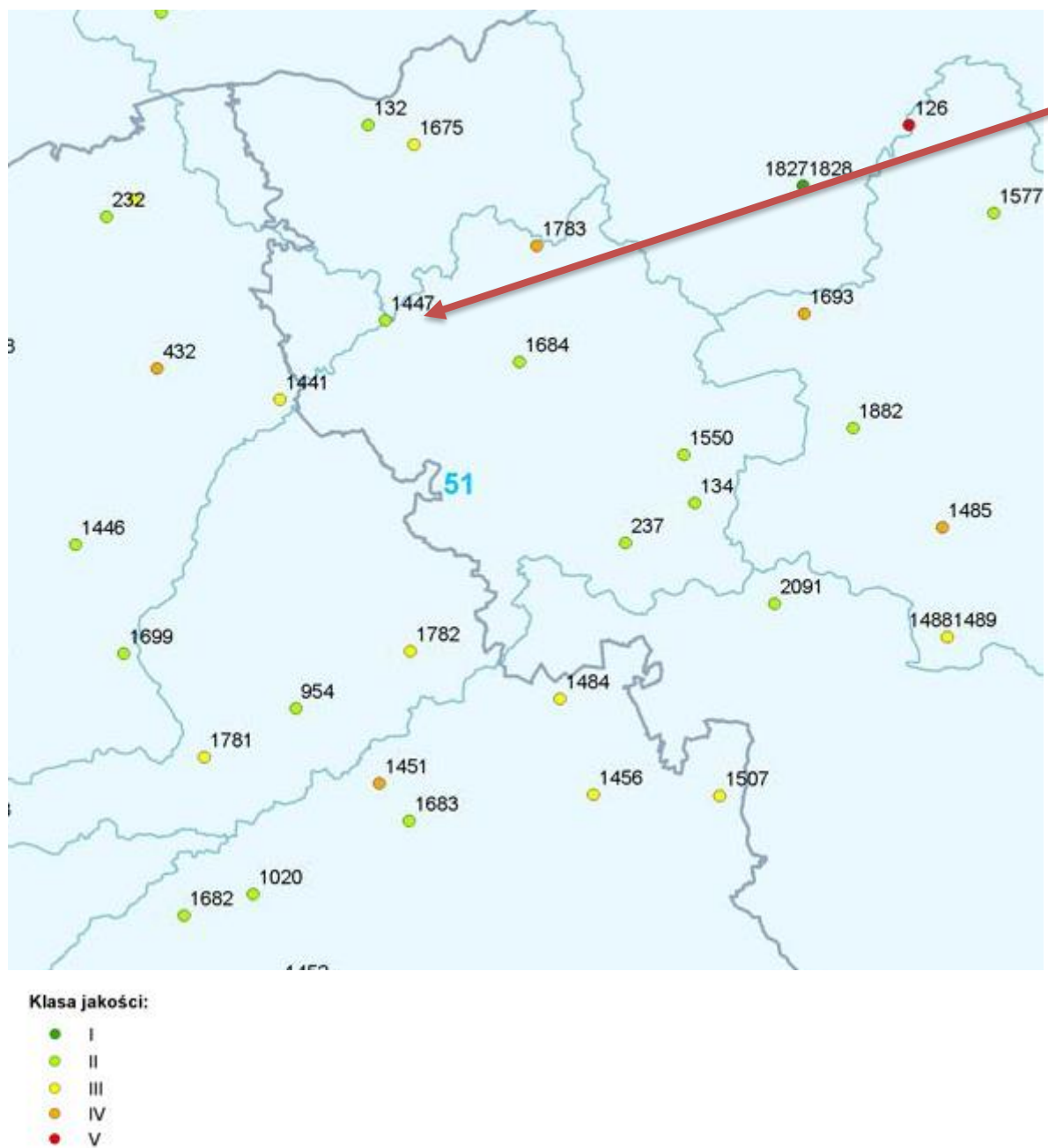
- Klasa I – wody bardzo dobrej jakości, w których:
 - a) wartości elementów fizykochemicznych są kształtowane wyłącznie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych i mieszczą się w zakresie wartości stężeń charakterystycznych dla badanych wód podziemnych (tła hydrogeochemicznego),
 - b) wartości elementów fizykochemicznych nie wskazują na wpływ działalności człowieka.
- Klasa II – wody dobrej jakości, w których:

- a) wartości niektórych elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych,
 - b) wartości elementów fizykochemicznych nie wskazują na wpływ działalności człowieka albo jest to wpływ bardzo słaby.
- Klasa III – wody zadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych lub słabego wpływu działalności człowieka.
 - Klasa IV – wody niezadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych oraz wyraźnego wpływu działalności człowieka.
 - Klasa V – wody złej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych potwierdzają znaczący wpływ działalności człowieka.

Powyższa klasyfikacja jest podstawą do oceny stanu chemicznego, gdzie woda klas I-III oznacza dobry stan chemiczny, a woda klas IV-V oznacza zły stan chemiczny.

Badania monitoringowe w 2019 r. nie zostały przeprowadzone na terenie Gminy Zbójna. Na terenie powiatu łomżyńskiego przeprowadzono badania na terenie Gminy Nowogród – miejscowość Morgowniki. Klasa jakości 2019 końcowa tego punktu wyniosła: II.

Rysunek 10. Stan wód podziemnych, miejscowość: Morgowniki (Gmina Nowogród)



Źródło: <http://mjwp.gios.gov.pl/wyniki-badan/wyniki-badan-2019.html>

Gmina Zbójna leży na terenie JCWPd nr 51, stan wód w 2019 r. został określony jako dobry zarówno w przypadku stanu chemicznego i ilościowego. Leży też na terenie JCWPd nr 50 oraz JCWPd 31, których stan również uznano jako dobry (stan wód określony na podstawie danych Inspekcji Ochrony Środowiska uzyskanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska).

2.5. WALORY KULTUROWE

Na terenie Gminy Zbójna znajdują się zabytki wpisane do Wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości.

Tabela 11. Wykaz obiektów zabytkowych

I.p.	miejsowość	adres	zabytek	włączony	wpisany do rejestru	nr rej	I dz
1	Dębniki	Dębniki nr 6	dom mieszkalny nr 6	x			
2	Dębniki	Dębniki nr 7	dom mieszkalny nr 7	x			
3	Dębniki	Dębniki nr 10	dom mieszkalny nr 10	x			
4	Dobrylas		kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Jezusa	x	x	513 z dn. 14.12.1993 r.	KL-WKZ-5340-23/93
5	Dobrylas		cmentarz rzymskokatolicki niezabytkowy	x			
6	Dobrylas	Dobrylas nr 7	dom mieszkalny nr 7	x			
7	Dobrylas	Dobrylas nr 12	dom mieszkalny nr 12	x			
8	Dobrylas	Dobrylas nr 13	dom mieszkalny nr 13	x			
9	Dobrylas	Dobrylas nr 15	dom mieszkalny nr 15	x			
10	Dobrylas	Dobrylas nr 18	dom mieszkalny nr 18	x			
11	Dobrylas	Dobrylas nr 18	chlew nr 18	x			
12	Dobrylas	Dobrylas nr 18	chlew nr 18	x			
13	Dobrylas	Dobrylas nr 18	stodoła z wozownią nr 18	x			
14	Dobrylas	Dobrylas nr 53	dom nr 53	x			
15	Dobrylas	Dobrylas nr 53	chlew nr 53	x			
16	Gontarze		mogiła powstańców 1863 rok - Wolskiego	x	x	431 z dn. 31.12.1991 r.	KL.WKZ-5340-17/91

I.p.	miejsowość	adres	zabytek	włączony	wpisany do rejestru	nr rej	I dz
17	Kuzie		zespół kościoła parafialnego p.w. MB Różańcowej	x	x	521 z dn. 24.11.1994 r.	KL-WKZ-5340-6/94
18	Kuzie		kościół parafialny p.w. MB Różańcowej	x	x	521 z dn. 24.11.1994 r.	KL-WKZ-5340-6/94
19	Kuzie		dzwonnica przy kościele parafialnym p.w. MB Różańcowej	x	x	521 z dn. 24.11.1994 r.	KL-WKZ-5340-6/94
20	Kuzie		plebania	x	x	521 z dn. 24.11.1994 r.	KL-WKZ-5340-6/94
21	Kuzie		cmentarz rzymskokatolicki niezabytkowy	x			
22	Kuzie	Kuzie nr 78	dom nr 78	x			
23	Piasutno Żelazne		cmentarz wojenny z I wojny św.	x			
24	Piasutno Żelazne		mogiła z okr. II wojny światowej żołnierzy AK 29.06.1944 r.	x			
25	Popiołki	Popiołki nr 26	dom nr 26	x			
26	Popiołki - Charubin		cmentarz powstańców 1863 rok	x	x	442 z dn. 30.12.1991 r.	KL.WKZ-5340-28/91
27	Poredy	Poredy nr 1	stodoła nr 1	x			
28	Poredy	Poredy nr 8	dom nr 8	x			
29	Poredy	Poredy nr 15	dom nr 15	x			
30	Poredy	Poredy nr 15	stodoła nr 15	x			
31	Siwki		cmentarz wojenny z I wojny św.	x	x	436 z dn. 31.12.1991 r.	KL.WKZ-5340-22/91
32	Zbójna		kościół parafialny p.w. św. Wincentego a Paulo	x	x	554 z dn. 21.12.1998 r.	KL-WKZ-5340-5/98

I.p.	miejsowość	adres	zabytek	włączony	wpisany do rejestru	nr rej	I dz
33	Zbójna		plebania	x	x	554 z dn. 21.12.1998 r.	KL-WKZ-5340-5/98
34	Zbójna		cmentarz rzymskokatolicki niezabytkowy	x			

Źródło: <http://wosoz.pbip.pl>

W Rejestrze A - Wykazu zabytków nieruchomych województwa podlaskiego (zgodnie ze stanem na 01.10.2021 r.) zostały wpisane następujące nieruchomości z terenu Gminy Zbójna:

- miejscowość: Dobry Las; kościół par. p.w. Najśw. Serca Jezusa, drewn., 1919, nr rej.: A-513 z 14.12.1993;
- miejscowość: Gontarze; mogiła A. Wolskiego (powstańca 1864), nr rej.: A-431 z 31.12.1991;
- miejscowość: Kuzie; zespół kościoła par. p.w. MB Różańcowej, po 1920, nr rej.: A-521 z 24.11.1994: kościół, drewn., dzwonnica, drewn., plebania;
- miejscowość: Popiołki Charubin; cmentarz powstańców 1863 r., nr rej.: A-442 z 30.12.1991;
- miejscowość: Siwiki; cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej.: 436 z 31.12.1991;
- miejscowość: Zbójna; kościół par. p.w. św. Wincentego a Paulo, 1889-1920 i plebania nr rej.: A-554 z 21.12.1998.

3. SFERA SPOŁECZNA

3.1. DEMOGRAFIA

Istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój Gminy Zbójna jest sytuacja demograficzna oraz perspektywy jej zmian. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2020 roku na terenie Gminy Zbójna zamieszkiwało 4 169 osób. W analizowanych latach na terenie gminy więcej było mężczyzn niż kobiet. Liczba mieszkańców ulegała ponadto systematycznemu zmniejszeniu.

Tabela 12. Stan ludności faktycznie zamieszkującej teren gminy

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem, miejsce zamieszkania, stan na 31 XII							
ogółem	osoba	4254	4235	4173	4181	4192	4169
mężczyźni	osoba	2164	2178	2138	2135	2124	2105
kobiety	osoba	2090	2057	2035	2046	2068	2064

Źródło: Dane GUS

Wykres 3. Ludność zamieszkująca teren gminy według płci, stan na 31.XII.



Źródło: Dane GUS

Współczynnik feminizacji, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2015-2019 utrzymywał się na podobnym poziomie, oscylował pomiędzy 98 a 94 osobami, w 2020 roku było to 98 osób.

Gęstość zaludnienia w 2020 roku wyniosła zaś 22 osoby na 1 km² i była na podobnym poziomie jak w latach 2015-2018.

Tabela 13. Ludność na terenie Gminy Zbójna w latach 2015-2020 wg różnych podziałów

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem							
w wieku przedprodukcyjnym	%	18,1	17,7	17,3	17,1	16,9	17
w wieku produkcyjnym	%	63,1	63,8	63,9	64,1	64	63,7
w wieku poprodukcyjnym	%	18,7	18,5	18,8	18,8	19,1	19,3
Współczynnik feminizacji							
ogółem	osoba	97	94	95	96	97	98
Gęstość zaludnienia oraz wskaźniki							
ludność na 1 km ²	osoba	23	23	22	23	23	22
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	osoba	-10,7	-4,5	-14,6	1,9	2,6	-5,5

Źródło: Dane GUS

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w Gminie Zbójna w latach 2015-2020 przyrost naturalny osiągał wynik ujemny. Najgorzej sytuacja wyglądała w 2015 r., gdzie przyrost naturalny osiągnął poziom: -32. Oznacza to, że na obszarze analizowanej jednostki samorządu terytorialnego było więcej zgonów niż urodzeń. Przy czym w 2020 roku, pomimo ogólnego ujemnego poziomu przyrostu, przyrost naturalny u kobiet był dodatni.

Tabela 14. Ruch naturalny w latach 2015-2020

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Urodzenia żywe						
ogółem	25	37	35	45	40	45
mężczyźni	14	26	14	23	17	22
kobiety	11	11	21	22	23	23
Zgony ogółem						
ogółem	57	45	49	58	42	52
mężczyźni	33	25	28	30	25	31
kobiety	24	20	21	28	17	21
Zgony niemowląt						
ogółem	0	0	1	0	1	0
mężczyźni	0	0	1	0	0	0
kobiety	0	0	0	0	1	0
Przyrost naturalny						
ogółem	-32	-8	-14	-13	-2	-7
mężczyźni	-19	1	-14	-7	-8	-9
kobiety	-13	-9	0	-6	6	2

Źródło: Dane GUS

Wykres 4. Przyrost naturalny według płci w latach 2015-2020



Źródło: Dane GUS

Saldo migracji wewnętrznych w 2020 roku w Gminie Zbójna, według danych GUS, wyniosło -18. Saldo migracji zagranicznych w tymże roku wyniosło 0.

Tabela 15. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w latach 2015-2020

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2015	2016	2017	2018	2019	2020
zameldowania w ruchu wewnętrznym							
ogółem	osoba	38	34	22	36	29	30
mężczyźni	osoba	16	15	6	15	8	10
kobiety	osoba	22	19	16	21	21	20
zameldowania z zagranicy							
ogółem	osoba	0	0	2	1	1	1
mężczyźni	osoba	0	0	1	0	0	0
kobiety	osoba	0	0	1	1	1	1
wymeldowania w ruchu wewnętrznym							
ogółem	osoba	47	30	59	36	36	48
mężczyźni	osoba	16	10	24	16	15	22
kobiety	osoba	31	20	35	20	21	26
saldo migracji wewnętrznych							
ogółem	osoba	-9	4	-37	0	-7	-18
mężczyźni	osoba	0	5	-18	-1	-7	-12
kobiety	osoba	-9	-1	-19	1	0	-6
saldo migracji zagranicznych							
ogółem	osoba	0	0	2	1	1	0
mężczyźni	osoba	0	0	1	0	0	0

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2015	2016	2017	2018	2019	2020
kobiety	osoba	0	0	1	1	1	0
zameldowania ogółem							
ogółem	osoba	0	34	24	37	30	31
mężczyźni	osoba	0	15	7	15	8	10
kobiety	osoba	0	19	17	22	22	21
wymeldowania ogółem							
ogółem	osoba	0	30	59	36	36	49
mężczyźni	osoba	0	10	24	16	15	22
kobiety	osoba	0	20	35	20	21	27
saldo migracji ogółem							
ogółem	osoba	0	4	-35	1	-6	-18
mężczyźni	osoba	0	5	-17	-1	-7	-12
kobiety	osoba	0	-1	-18	2	1	-6

Źródło: Dane GUS

Analizując dane dotyczące liczby ludności na terenie Gminy Zbójna należy stwierdzić, że dynamika zmian liczby ludności nie jest korzystna, a zatem istotne jest podejmowanie działań mających na celu przyciągnięcie na ten teren nowych mieszkańców, dla których istotne znaczenie ma także stan środowiska przyrodniczego oraz dostępność do podstawowej infrastruktury społecznej i technicznej.

3.2. WIEK I STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

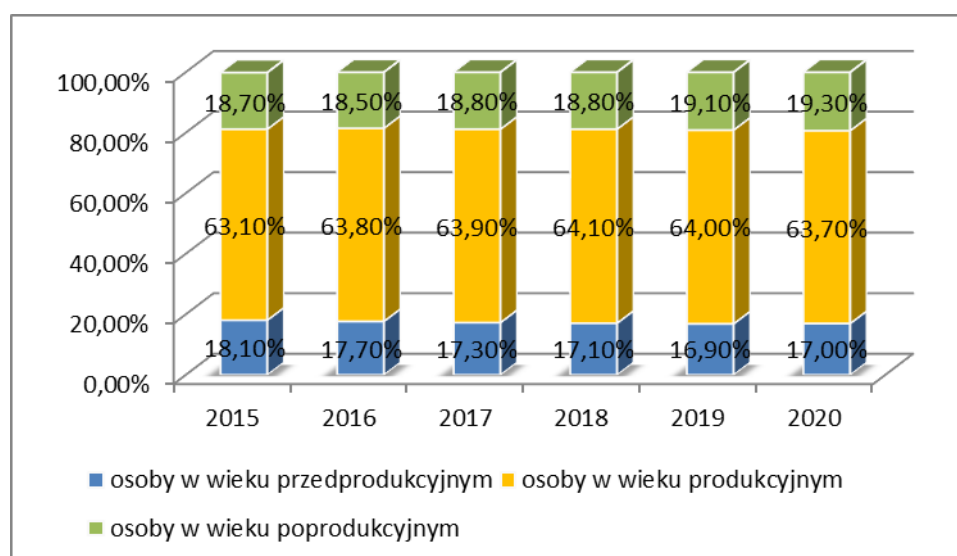
Na terenie Gminy Zbójna w latach 2015-2020 zmniejszył się odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym na rzecz ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, co zostało zaprezentowane w tabeli 16 i na wykresie 5. Świadczy to z jednej strony o wzrastaniu zasobów pracy, może jednak spowodować, że w dłuższym okresie czasu na obszarze gminy zaczną przybywać osób starszych, dla których ważne staną się przede wszystkim usługi społeczne. Wtedy także gmina będzie musiała większą ilość środków przeznaczyć na zaspokojenie potrzeb tej grupy mieszkańców, włączając w to wydatki na pomoc społeczną. W celu dalszego przyrostu liczby osób w wieku produkcyjnym równoważących wzrastającą ilość osób w wieku poprodukcyjnym ważne jest przeprowadzanie inwestycji mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, infrastruktury oraz zaplecza usługowego w celu dalszego przyciągania na teren gminy młodych, dobrze wykształconych mieszkańców, którzy zapewnią dodatkowe przychody dla budżetu gminy.

Tabela 16. Grupy wiekowe ludności w latach 2015-2020

Wyszczególnienie	J. m.	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Grupy wiekowe ludności z uwzględnieniem płci							
w wieku przedprodukcyjnym							
ogółem	osoba	772	748	720	714	708	709
mężczyźni	osoba	416	412	390	388	376	370
kobiety	osoba	356	336	330	326	332	339
w wieku produkcyjnym							
ogółem	osoba	2 685	2 702	2 668	2 680	2 683	2 656
mężczyźni	osoba	1 483	1 511	1 494	1 494	1 493	1 480
kobiety	osoba	1 202	1 191	1 174	1 186	1 190	1 176
w wieku poprodukcyjnym							
ogółem	osoba	797	785	785	787	801	804
mężczyźni	osoba	265	255	254	253	255	255
kobiety	osoba	532	530	531	534	546	549
Wskaźnik obciążenia demograficznego							
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	58,4	56,7	56,4	56,0	56,2	57,0
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	osoba	103,2	104,9	109,0	110,2	113,1	113,4
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	29,7	29,1	29,4	29,4	29,9	30,3

Źródło: Dane GUS

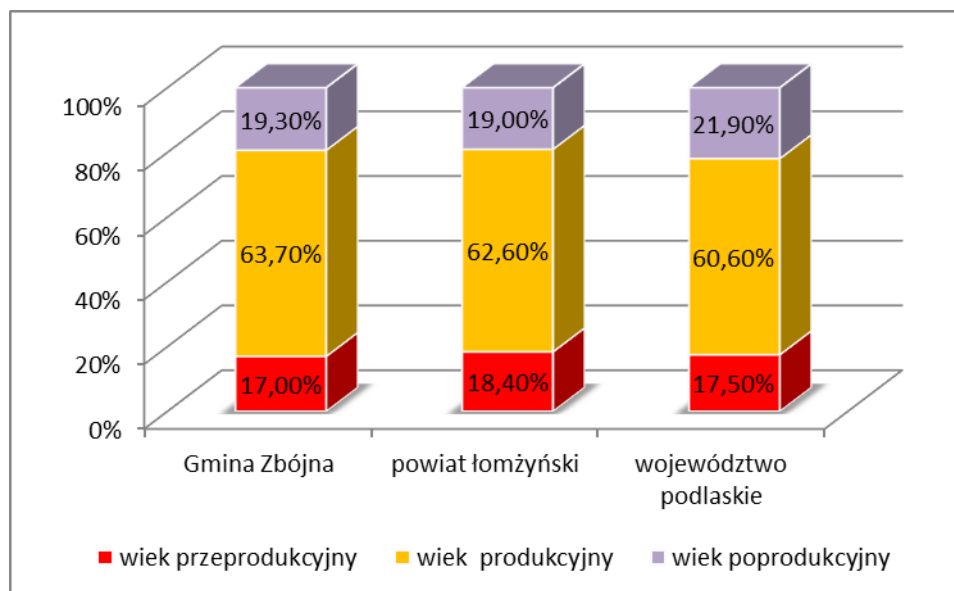
Wykres 5. Grupy wiekowe ludności



Źródło: Dane GUS

Porównanie struktury wiekowej Gminy Zbójna z analogiczną strukturą na poziomie powiatu i województwa wskazuje na nieco korzystniejszy rozkład osób w poszczególnych grupach wiekowych w województwie.

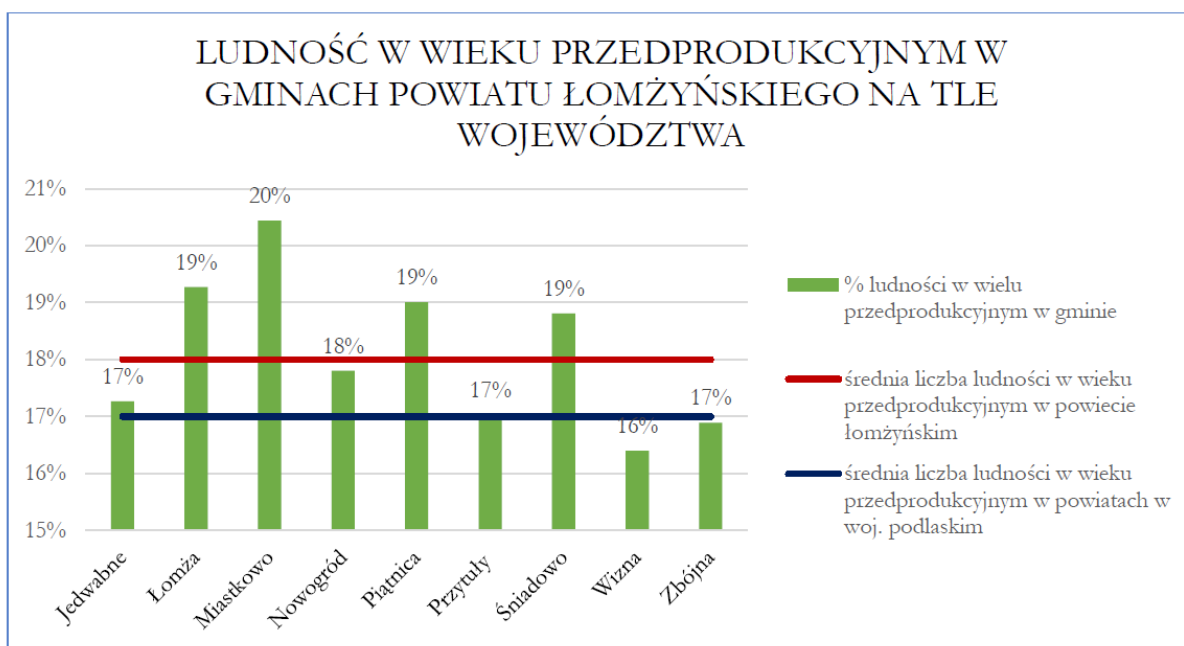
Wykres 6. Struktura ludności w podziale na główne grupy wiekowe w Gminie Zbójna, powiecie łomżyńskim i województwie podlaskim



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, dane za 2020 r.

W powiecie łomżyńskim najmłodsze społeczeństwo posiada Gmina Miastkowo (20% populacji w wieku 0-17 lat w 2020 r.), następnie trzy gminy są ex aequo: Łomża, Piątnica i Śniadowo (19% populacji w wieku 0-17 lat). Gmina Zbójna posiada jeszcze starsze społeczeństwo niż Gmina Nowogród.

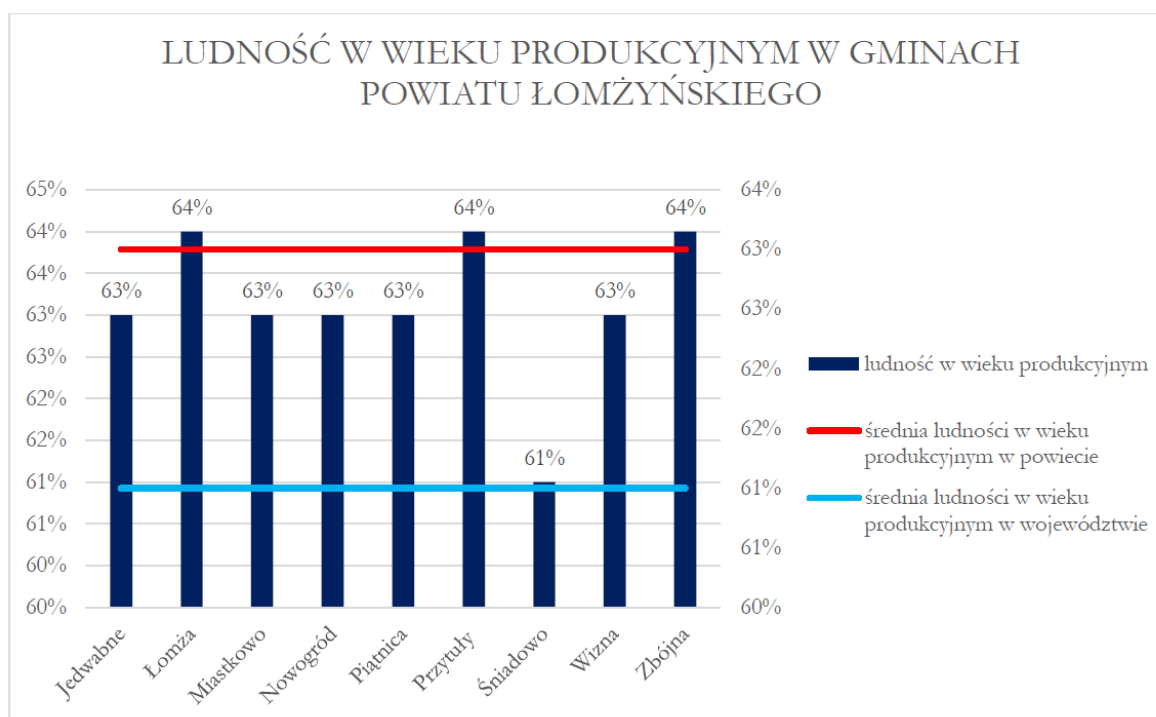
Wykres 7. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w gminach powiatu łomżyńskiego



Źródło: Raport o stanie powiatu łomżyńskiego – rok 2020

W zakresie liczby ludności w wieku produkcyjnym w gminach powiatu łomżyńskiego należy stwierdzić, że jest on niemal wyrównany – waha się między 63% a 64%, nieco mniej ludności w wieku produkcyjnym posiada jedynie Gmina Śniadowo, dla której wartość 61% pokrywa się ze średnią dla powiatów województwa, która jest niższa o 3 punkty procentowe od średniej liczonej dla powiatu łomżyńskiego. Obrazuje to wykres 8.

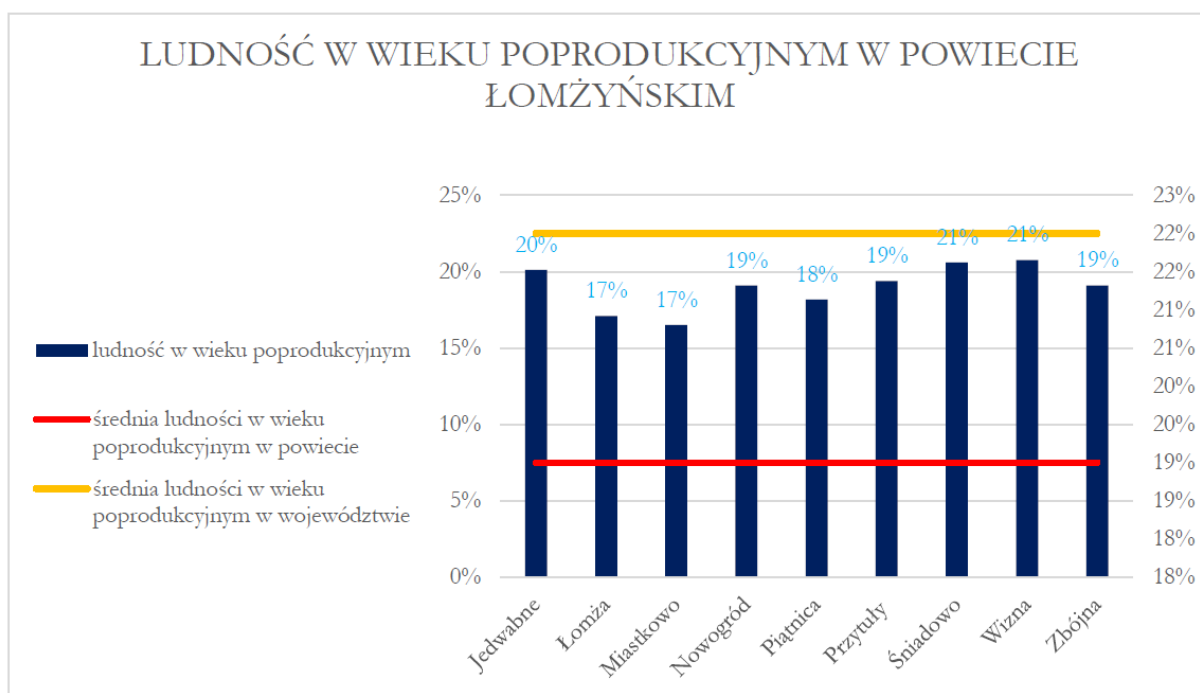
Wykres 8. Ludność w wieku produkcyjnym w gminach powiatu łomżyńskiego



Źródło: Raport o stanie powiatu łomżyńskiego – rok 2020

Procentowy udział ludności w wieku poprodukcyjnym w gminach powiatu łomżyńskiego kształtuje się w przedziale 17% (Łomża i Miastkowo) – 21% (Śniadowo i Wizna). Górne wartości nie przekraczają zatem średniej dla powiatów województwa (21%), natomiast najniższe są mniejsze o 4 punkty procentowe. Poniżej średniej kształtowała się właśnie liczba mieszkańców na terenie Gminy Zbójna, co prezentuje wykres 9.

Wykres 9. Ludność w wieku poprodukcyjnym w gminach powiatu łomżyńskiego



Źródło: Raport o stanie powiatu łomżyńskiego – rok 2020

Wykształcenie ludności jest wskaźnikiem w dużym stopniu obrazującym potencjał regionu do rozwoju, zmiany struktury społeczno-gospodarczej i aktywności ekonomicznej. Zgodnie z danymi pochodzącymi z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. (w chwili przygotowania Diagnozy nie są dostępne bardziej aktualne dane) na terenie Gminy Zbójna dominują osoby z wykształceniem podstawowym (46,18% mieszkańców). Najmniej jest zaś osób z wykształceniem policealnym (0,73%) oraz średnim ogólnokształcącym (2,40%). Ponadto zauważalna jest tendencja związana z posiadaniem wyższego poziomu wykształcenia przez kobiety zamieszkujące Gminę Zbójna (3,62% kobiet posiada wykształcenie wyższe, 0,98% - policealne, 18,25% - średnie, natomiast w przypadku mężczyzn odsetek ten przedstawia się następująco: 2,71% mężczyzn legitymuje się wykształceniem wyższym, 0,50% - policealnym, a 13,35% - średnim).

Tabela 17. Struktura wykształcenia mieszkańców

Wyszczególnienie	J.m.	Liczba osób
ogółem		
wyższe	osoba	112
policealne	osoba	26
średnie razem	osoba	559
średnie ogólnokształcące	osoba	85

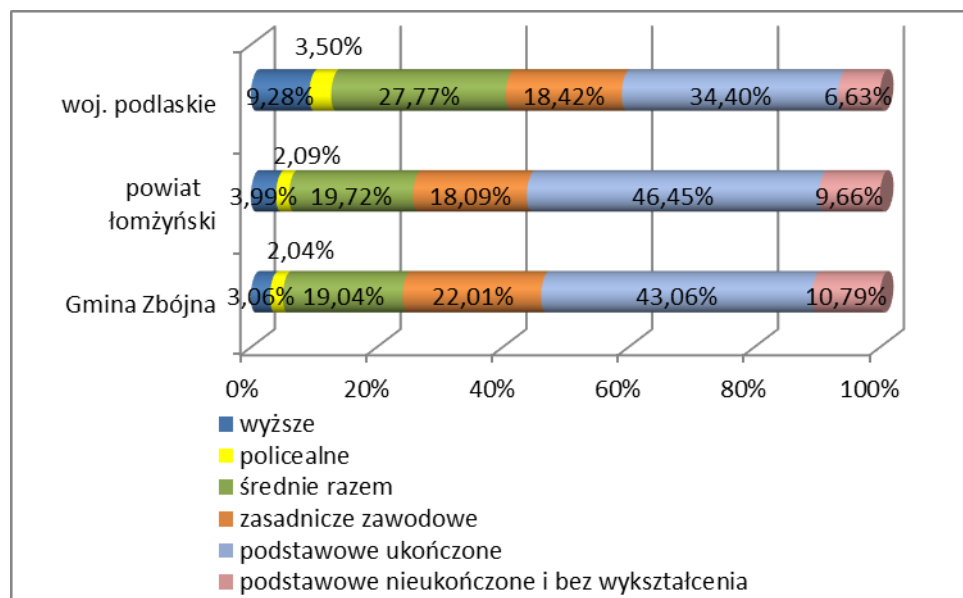
Wyszczególnienie	J.m.	Liczba osób
średnie zawodowe	osoba	474
zasadnicze zawodowe	osoba	767
podstawowe ukończone	osoba	1637
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	osoba	444
mężczyźni		
wyższe	osoba	49
policealne	osoba	9
średnie razem	osoba	241
średnie ogólnokształcące	osoba	22
średnie zawodowe	osoba	219
zasadnicze zawodowe	osoba	479
podstawowe ukończone	osoba	865
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	osoba	162
kobiety		
wyższe	osoba	63
policealne	osoba	17
średnie razem	osoba	318
średnie ogólnokształcące	osoba	63
średnie zawodowe	osoba	255
zasadnicze zawodowe	osoba	288
podstawowe ukończone	osoba	772
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	osoba	284

Źródło: Dane GUS, NSP 2002

W ostatnich latach zauważalna jest jednak tendencja związana z podwyższaniem poziomu wykształcenia, zarówno przez najmłodszych, jak i starszych mieszkańców gminy, wobec czego poziom obecnego wykształcenia mieszkańców może odbiegać od zaprezentowanych danych statystycznych. Podwyższanie poziomu wykształcenia przez mieszkańców może stanowić wyzwanie dla władz gmin polegające na dostosowaniu lokalnych rynków pracy do spełnienia oczekiwań osób przede wszystkim z wykształceniem wyższym. W przypadku nie podjęcia działań prorozwojowych istnieje realne zagrożenie odpływu najlepiej wykształconej części społeczeństwa do większych ośrodków miejskich.

Jednocześnie analizując poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Zbójna można zaobserwować niekorzystne zjawisko w zestawieniu ze średnim poziomem wykształcenia zwłaszcza w województwie podlaskim, gdzie odsetek osób z wykształceniem wyższym był trzykrotnie wyższy. Z kolei poziom wykształcenia mieszkańców na terenie powiatu łomżyńskiego nie odbiega zasadniczo od danych zaprezentowanych dla Gminy Zbójna.

Wykres 10. Poziom wykształcenia mieszkańców w Gminie Zbójna, powiecie łomżyńskim i województwie podlaskim



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.3. MIESZKALNICTWO

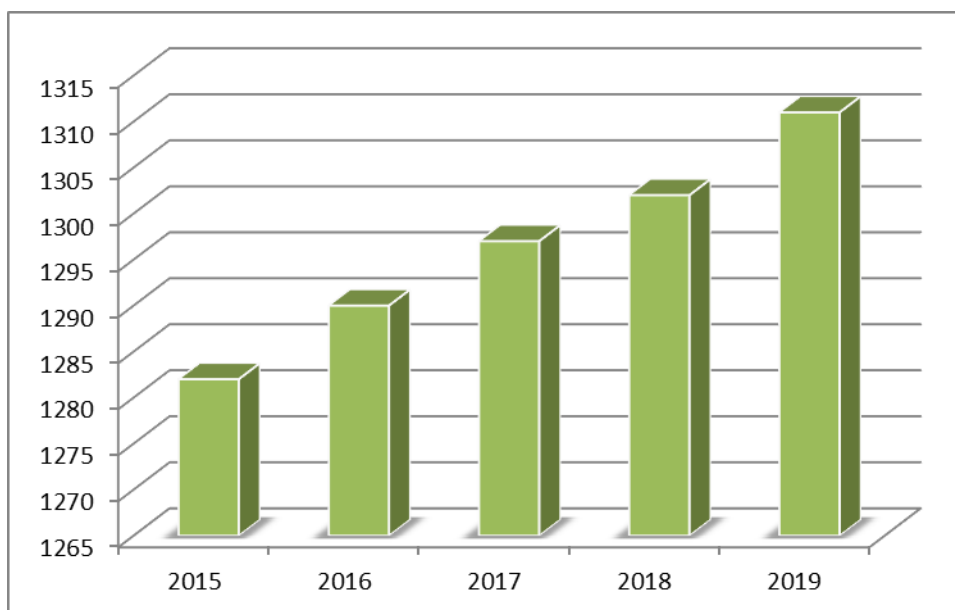
Na terenie Gminy Zbójna istnieje 1211 mieszkań (dane GUS za 2019 r., w czasie tworzenia Diagnozy dane z 2020 r. były jeszcze niedostępne). Ich powierzchnia wyniosła 120 607 m². W analizowanych latach wzrastała zarówno liczba mieszkań, jak i ich powierzchnia użytkowa.

Tabela 18. Zasoby mieszkaniowe Gminy Zbójna w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2015	2016	2017	2018	2019
mieszkania	-	1 282	1290	1297	1302	1311
izby	-	5 324	5368	5411	5440	5504
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	116 209	117254	118265	118952	120607

Źródło: Dane GUS

Wykres 11. Liczba mieszkań na terenie Gminy Zbójna w latach 2015-2019



Źródło: Dane GUS

W latach 2015-2019 poziom wyposażenia mieszkań w instalacje wzrósł i to zarówno w odniesieniu do wodociągu, ustępu spłukiwanego, łazienki, jak i centralnego ogrzewania. Bez zmian został jedynie poziom wyposażenia w gaz sieciowy, którego nadal brak.

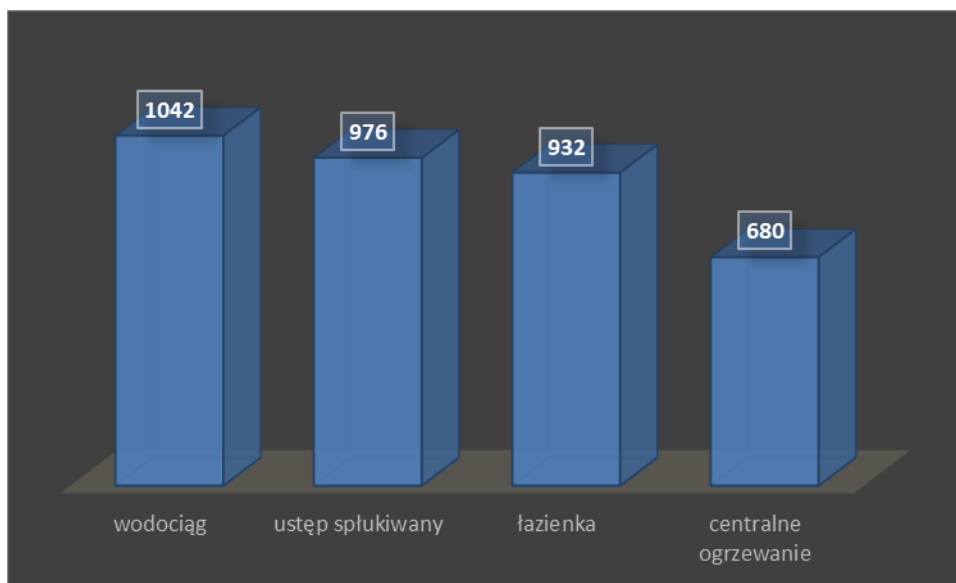
W 2019 roku 79,5% mieszkań wyposażonych było w wodociąg, prawie 71,1% - w łazienkę i 51,9% - w centralne ogrzewanie. Brak danych dotyczących 2020 roku.

Tabela 19. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno – sanitarne na terenie Gminy Zbójna w latach 2015-2019

	Jedn. miary	2015	2016	2017	2018	2019
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne						
wodociąg	-	1 009	1017	1024	1031	1042
ustęp spłukiwany	-	944	952	959	964	976
łazienka	-	900	908	915	920	932
centralne ogrzewanie	-	648	656	663	668	680
Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań						
wodociąg	%	78,7	78,8	79	79,2	79,5
łazienka	%	70,2	70,4	70,5	70,7	71,1
centralne ogrzewanie	%	50,5	50,9	51,1	51,3	51,9

Źródło: Dane GUS

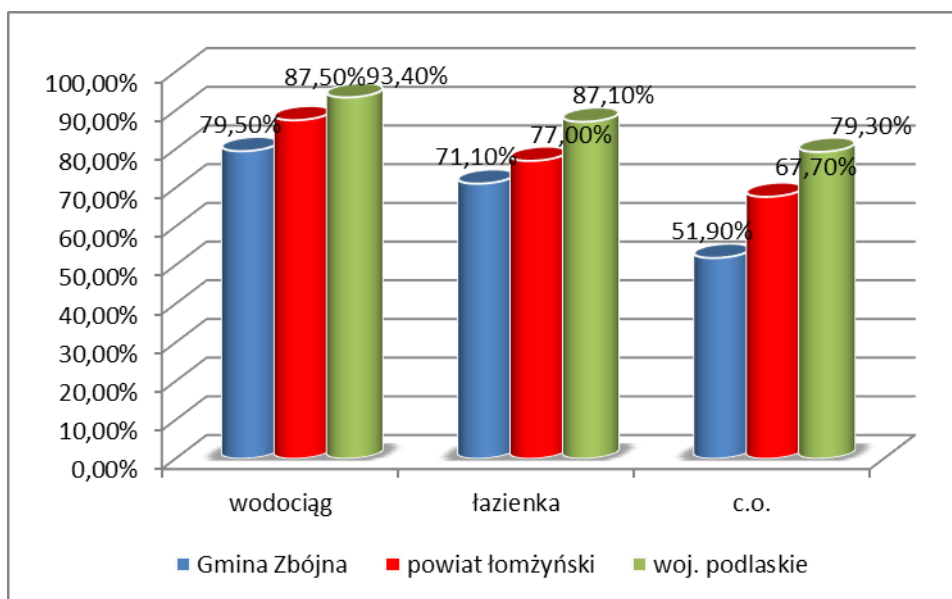
Wykres 12. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno – sanitarne, 2019 r.



Źródło: Dane GUS

Porównując stan wyposażenia mieszkań w instalacje sanitarne na terenie Gminy Zbójna, powiatu łomżyńskiego oraz województwa podlaskiego można zauważyć, że stopień wyposażenia mieszkań w gminie jest niewiele niższy niż na terenie powiatu, natomiast zdecydowanie niższy niż średnia wartość dla terenów wiejskich województwa podlaskiego.

Wykres 13. Wyposażenie sanitarne mieszkań na terenie Gminy Zbójna, powiatu łomżyńskiego oraz województwa podlaskiego



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.4. STRUKTURA ZATRUDNIENIA I RYNEK PRACY, ŹRÓDŁA UTRZYMANIA MIESZKAŃCÓW

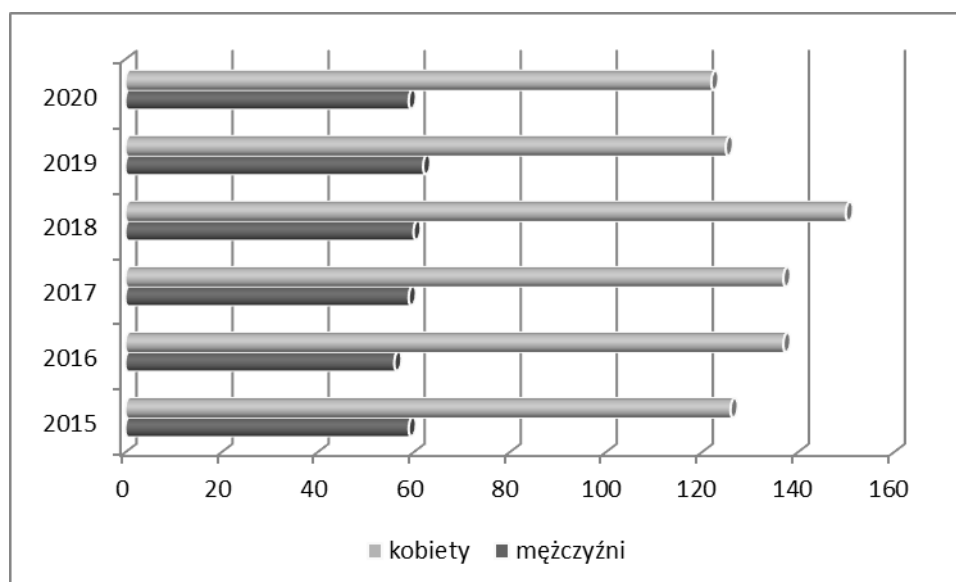
Gmina Zbójna jest gminą typowo rolniczą, w związku z tym większa część jej mieszkańców znajduje zatrudnienie w tym sektorze gospodarki. Analizując realną aktywność zawodową mieszkańców wzięto pod uwagę liczbę osób pracujących przypadających na 1000 mieszkańców. Na terenie Gminy Zbójna wskaźnik ten jest niższy niż średnia wojewódzka (200 osób w 2020 r.) i średnia dla powiatu łomżyńskiego (114 osób) i kształtuje się na poziomie 43 osób.

Tabela 20. Liczba osób pracujących na terenie Gminy Zbójna

Wyszczególnienie	J.m.	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Pracujący wg płci							
ogółem	osoba	185	193	196	210	187	181
mężczyźni	osoba	59	56	59	60	62	59
kobiety	osoba	126	137	137	150	125	122
Pracujący na 1000 ludności							
ogółem	osoba	43	46	47	50	45	43

Źródło: Dane GUS

Wykres 14. Liczba osób pracujących z uwzględnieniem płci



Źródło: Dane GUS

3.5. BEZROBOCIE

Na terenie Gminy Zbójna od kilku lat odnotowywane jest stałe zmniejszanie liczby osób pozostających bez pracy.

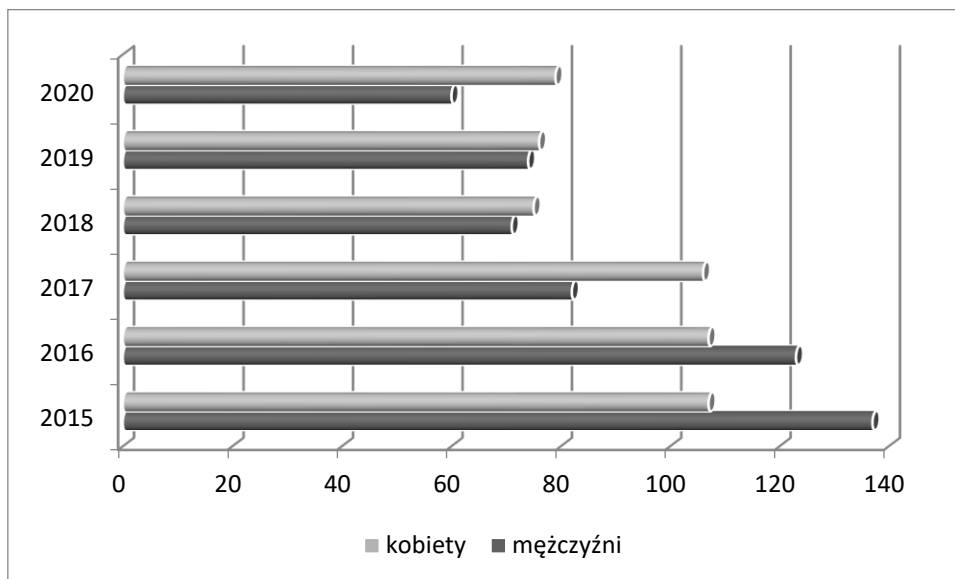
Analizując dane dotyczące bezrobocia na terenie gminy nie można zapomnieć, że badania statystyczne prowadzone przez GUS i PUP nie pokazują pełnego obrazu rynku pracy, nie rejestrując przede wszystkim problemu ukrytego bezrobocia w rolnictwie. Nie można także pomijać faktu, że w przeciągu ostatnich lat zmieniały się przepisy dotyczące sposobu określania statusu osoby bezrobotnej, które eliminowały z tej statystyki niejednokrotnie całe grupy społeczne. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na statystyki rynku pracy jest ujemne saldo migracji. Pomimo tych faktów zarówno dane statystyczne, jak i wynikające z obserwacji własnych wskazują, że w odniesieniu do rynku pracy na tym terenie w dalszym ciągu będzie odnotowywana sytuacja związana ze zwiększaniem liczby osób pracujących powodując zmniejszenie stopy bezrobocia.

Tabela 21. Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy Zbójna w latach 2015-2020

Wyszczególnienie	J.m.	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bezrobotni zarejestrowani wg płci							
ogółem	osoba	244	230	188	146	150	139
mężczyźni	osoba	137	123	82	71	74	60
kobiety	osoba	107	107	106	75	76	79
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci							
ogółem	%	9,1	8,5	7,0	5,4	5,6	5,2
mężczyźni	%	9,2	8,1	5,5	4,8	5,0	4,1
kobiety	%	8,9	9,0	9,0	6,3	6,4	6,7

Źródło: Dane GUS

Wykres 15. Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy Zbójna w latach 2015-2020



Źródło: Dane GUS

Struktura bezrobotnych wykazuje, że najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby w przedziale 15-24 lata. Kolejną grupą pod względem liczebności bezrobotnych, są osoby od 25 do 34 lat. Są to ludzie młodzi, często dopiero wkraczający na rynek pracy. Taka sytuacja sprzyja powstawaniu ujemnych skutków społecznych i ekonomicznych.

Inną grupą, wśród której wzrosło bezrobocie i inne niepokojące tendencje związane z rynkiem pracy to osoby w wieku powyżej 50 roku życia. Przyczyną tego stanu jest likwidacja przedsiębiorstw i brak propozycji pracy dla osób z tej grupy wiekowej. Osoby w wieku przedemerytalnym mają duże trudności ze znalezieniem zatrudnienia także ze względu na przepisy o wieku ochronnym.

Jednocześnie niepokojącym zjawiskiem jest wzrost bezrobocia u osób z wykształceniem wyższym, policealnym, średnim zawodowym i średnim ogólnokształcącym. Jest to ogromny problem, bowiem powoduje odpływ ludzi wykształconych do innych regionów kraju.

4. SFERA GOSPODARCZA

4.1. ROLNICTWO

Według danych pochodzących z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku na terenie Gminy Zbójna były 622 gospodarstwa rolne. Najwięcej było gospodarstw o powierzchni 5-10 ha (29,58%), zaś najmniej – do 1 ha (5,31%).

Tabela 22. Gospodarstwa rolne ogółem na terenie gminy

Wyszczególnienie	Ilość gospodarstw
ogółem	622
do 1 ha włącznie	33
1 - 5 ha	109
5 - 10 ha	184
10 - 15 ha	128
15 ha i więcej	168

Źródło: Dane GUS, PSR 2010

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (Powszechny Spis Rolny z 2010 roku) najwięcej gospodarstw zajmowało się uprawą zbóż – 344, zaś tylko 5 gospodarstw prowadziło uprawy przemysłowe.

Biorąc jednak pod uwagę dane dotyczące specjalizacji rolnictwa należy stwierdzić, że na terenie Gminy Zbójna przeważają użytki zielone i chów bydła mlecznego.

Tabela 23. Gospodarstwa rolne z uprawą

Wyszczególnienie	Ilość gospodarstw
ogółem	419
zboża razem	344
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	337
ziemniaki	174
uprawy przemysłowe	5

Źródło: Dane GUS, PSR 2010

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego pochodzących z Powszechnego Spisu Rolnego 2010 najwięcej na terenie gminy było gospodarstw rolnych stosujących nawozy

mineralne (373) a najmniej wapniowe (29). Szczegółowe dane w tym zakresie zaprezentowano w tabeli 24.

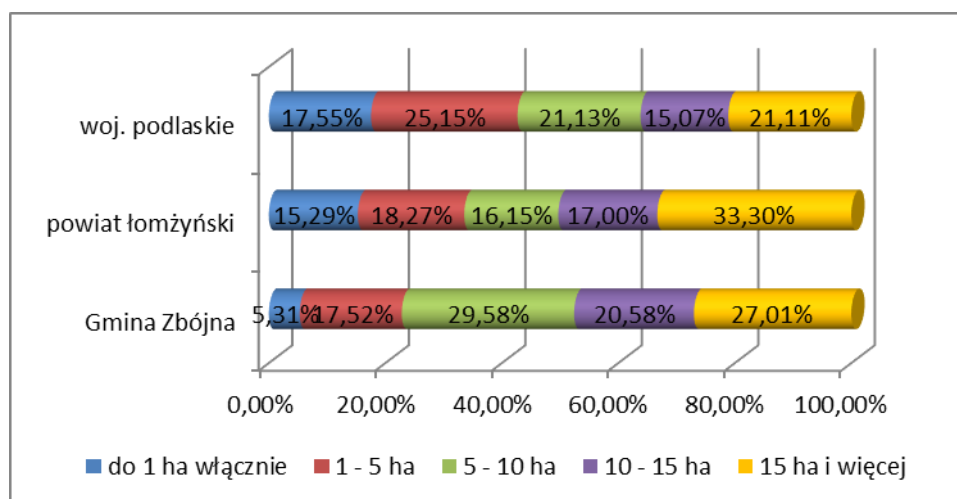
Tabela 24. Gospodarstwa stosujące nawozy mineralne i wapniowe.

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw
mineralne	373
azotowe	247
fosforowe	226
potasowe	223
wieloskładnikowe	95
wapniowe	29

Źródło: Dane GUS, PSR 2010

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na wykresie 16 gospodarstwa rolne w Gminie Zbójna charakteryzują się stosunkowo korzystną strukturą agrarną, gdzie największy odsetek stanowią gospodarstwa dość duże (od 5 do 10 ha). W przypadku województwa podlaskiego zauważalne jest większe rozdrobnienie gospodarstw, które prowadzi do małej efektywności rolnictwa, a także może zniechęcać mieszkańców do czerpania dochodów z tego działu gospodarki.

Wykres 16. Struktura gospodarstw w Gminie Zbójna, powiecie łomżyńskim i województwie podlaskim



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Na terenie Gminy Zbójna – zgodnie z danymi GUS – w 2020 roku istniało 251 podmiotów gospodarki narodowej, z czego sektor prywatny reprezentowało 242 podmiotów. Największa ilość podmiotów prywatnych to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - w 2020 roku było ich 216.

Tabela 25. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według sektorów własnościowych w latach 2015-2020

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Podmioty wg sektorów własnościowych						
podmioty gospodarki narodowej ogółem	204	200	219	220	230	251
sektor publiczny - ogółem	10	10	10	10	9	9
sektor publiczny – państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	6	6	6	6	5	5
sektor prywatny - ogółem	193	189	208	208	221	242
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	166	162	182	183	196	216
sektor prywatny - spółki handlowe	9	9	6	3	1	0
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	1	0	0	0
sektor prywatny - spółdzielnie	1	1	1	1	1	1
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	6	6	7	9	9	10

Źródło: Dane GUS

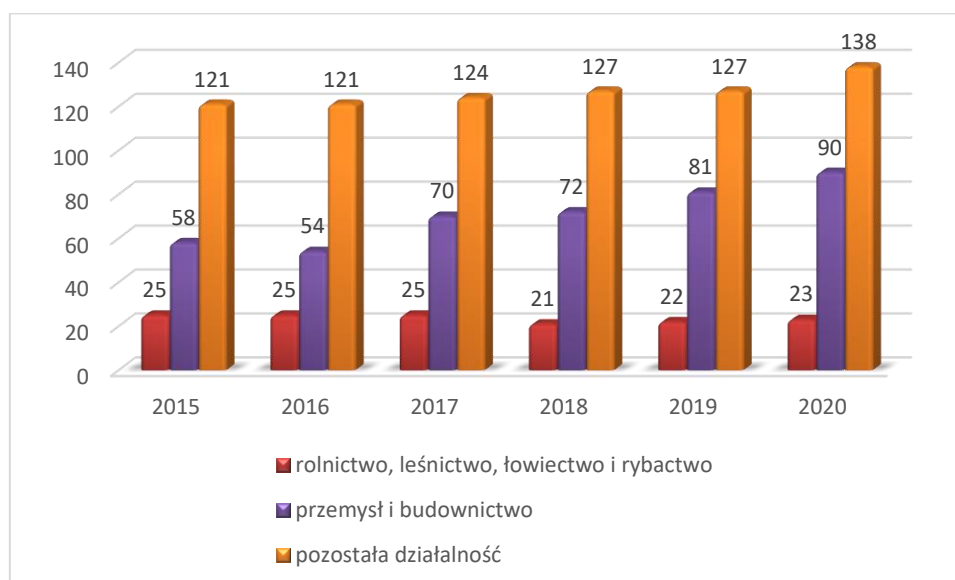
Na sektor publiczny składają się głównie państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, w 2020 roku było ich 5, sektor publiczny ogółem liczył 9 podmiotów. Na sektor prywatny oprócz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą składają się również spółdzielnie oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne – w 2020 r. było ich odpowiednio 1 i 10. W poprzednich latach w sektorze prywatnym istniały także: spółki handlowe i spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego.

Tabela 26. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według grup rodzajów działalności PKD 2007

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007						
ogółem	204	200	219	220	230	251
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	25	25	25	21	22	23
przemysł i budownictwo	58	54	70	72	81	90
pozostała działalność	121	121	124	127	127	138

Źródło: Dane GUS

Wykres 17. Podmioty według grup rodzajów działalności PKD 2007 w latach 2015 – 2020



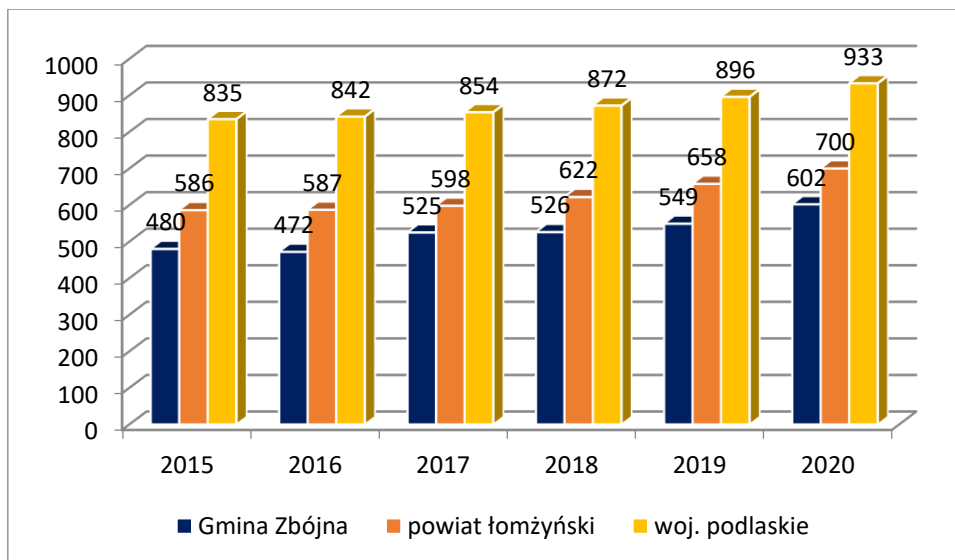
Źródło: Dane GUS

Analizując podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według grup rodzajów działalności PKD 2007 można zauważyć, że w 2020 roku na terenie Gminy Zbójna najwięcej podmiotów zajmowało się pozostałą działalnością – 138, a najmniej rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem – 23.

Aktywność gospodarczą oraz przedsiębiorczość mieszkańców dobrze charakteryzuje wskaźnik podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W przypadku Gminy Zbójna wskaźnik ten jest zdecydowanie niższy od wartości dla powiatu łomżyńskiego oraz województwa podlaskiego, co wskazuje na niższą przedsiębiorczość mieszkańców

gminy. Wartości wskaźników dla poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego zaprezentowano na wykresie 18.

Wykres 18. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności na terenie Gminy Zbójna, powiatu łomżyńskiego i województwa podlaskiego



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA

Główny układ komunikacyjny Gminy Zbójna tworzą:

- droga wojewódzka nr 645 Łomża – Myszyniec – długość na terenie gminy: 18 km;
- drogi powiatowe o łącznej długości 51,127 km:
 - nr 1889B Turośl – Cieciorzy – Poręby – Dobrylas – Dębniaki - dr 645 – długość na terenie gminy: 13,360 km;
 - nr 1890B dr. 647 – Kolimagi – Gietki – Piasutno - dr. 23322 – długość na terenie gminy: 1,600 km;
 - nr 1891B Kolno – Janowo – Łosewo – Niksowizna – Piasutno Żelazne - Dobrylas – długość na terenie gminy: 5,000 km;
 - nr 1893B Morgowniki – Jurki – długość na terenie gminy: 1,008 km;
 - nr 1896B dr. 1891B - Ruda Skroda – dr. 648 – długość na terenie gminy: 0,850 km;
 - nr 1905B Kuzie - do dr. 645 – długość na terenie gminy: 8,646 km;
 - nr 1906B Dłużewo – Laski - gr. woj.- Gąski - długość na terenie gminy: 6,989 km;
 - nr 1907B Zbójna – Osowiec - Ruda Osowiecka – Stanisławowo – długość na terenie gminy: 10,004 km;
 - nr 1908B od dr. 1907B – Pianki – Tabory - Rzym – długość na terenie gminy: 3,170 km;
- drogi gminne o łącznej długości 281,03 km, w tym drogi z numeracją o powierzchni 84,60 ha i długości 93,65 km oraz drogi bez numeracji o powierzchni 120,173 ha i długości 187,38 km;
- drogi wewnętrzne o powierzchni 16,498 ha i długości ok. 27,50 km.

Zestawienie dróg gminnych przedstawia się następująco:

- drogi gminne z numeracją:
 - nr 104461B Dębniaki - Zbójna kol. Parzychy – Pianki - 5,500 km;
 - nr 104462B Dębniaki – do drogi Zbójna - Poredy - 3,100 km;
 - nr 104463B Ruda Osowiecka – Gontarze – Stanisławowo - 4,000 km;
 - nr 104464B Stanisławowo – Bienduska - 3,400 km;
 - nr 104465B Laski – Osowiec - 2,800 km;
 - nr 104466B Laski – do drogi powiatowej Zbójna - Stanisławowo - 3,100 km;
 - nr 104467B Kuzie – Charubin - 3,000 km;

- nr 104468B Popiołki – Charubin - 6,200 km;
 - nr 104469B Gawrychy – Wyk - 2,000 km;
 - nr 104470B Gawrychy – Dobrylas - 7,100 km;
 - nr 104471B Zbójna kol. Budniki do drogi Gawrychy – Dobrylas - 3,700 km;
 - nr 104472B Siwki – do drogi Popiołki – Cieciorzy - 3,600 km;
 - nr 104473B Jurki – Dobrylas - 2,500 km;
 - nr 104474B Zbójna – Ruda Osowiecka - 8,500 km;
 - nr 104475B Zbójna – Poredy - 7,100 km;
 - nr 104476B Zbójna – Dobrylas - 5,500 km;
 - nr 104477B Popiołki – Cieciorzy - 6,500 km;
 - nr 104478B Laski – Czarnia - 9,800 km;
 - nr 104479B Wyk – Gąski - 6,250 km;
 - nr 104480B Siwki III od dr. Pow. 1889B – 1,40 km
 - nr 104481B Siwki IV od dr. Siwki III do Pana Banacha – 0,87 km
 - nr 104482B Kuzie V Mingos - 1,1 km
 - nr 104483B Wyk – „obwodnica” – 3,25 km
- drogi gminne bez numeracji:
- teren wsi Zbójna – drogi o powierzchni 18,62 ha i długości 29,28 km:
- Zbójna I od drogi Zbójna II przy rowie C działka nr 1288, 1293, 1296, 1297/2 o pow. 1,22 ha = 2,03 km;
 - Zbójna II od gruntów wsi Popiołki do gruntów Lasów Państwowych przy rowie D działka nr 1278, 1277/2 o pow. 0,73 ha = 1,21 km;
 - Zbójna III od drogi gminnej 104470B do posiadłości Suchy Borek działka nr 1303, 1304 o pow. 0,69 ha = 1,38 km;
 - Zbójna IV od drogi gminnej 104470B do drogi Zbójna I działka nr 1290 o pow. 0,46 ha = 0,92 km;
 - Zbójna V od grobli do posiadłości Pana Serafina działka nr 1387 o pow. 0,43 ha = 0,86 km;
 - Ulica Tartaczna – działka nr 1320, 1327/2, 1327/1 o pow. 1,72 ha = 1,91 km (1637);
 - Ulica Kwiatowa – działka nr 1331 o pow. 0,21 ha = 0,23 km;
 - Ulica Mleczarska – działka nr 1335, 1333 o pow. 0,77 ha = 0,85 km;
 - Ulica Sadowa – działka nr 1347/2, 1314, 1215 o pow. 1,59 ha = 2,65 km;
 - Ulica Mostkowa – działka nr 1338, 1336 o pow. 0,38 ha = 0,42 km;
 - Ulica Łąkowa – działka nr 1320 o pow. 1,31 ha = 2,18 km;
 - Ulica Krótka – działka nr 1343, 1344 o pow. 0,21 ha = 0,42 km;
 - Ulica Nowa – działka nr 745/16 o pow. 0,26 = 0,21 km;

- Ulica Kol. Dukat – działka nr 1349, 1329, 1348 o pow. 1,90 ha = 3,16 km;
- Zbójna VI od drogi woj. 645 do Kol. Dukat działka nr 1350 o pow. 0,37 ha = 0,61 km;
- Ulica Kol. Dziedzice – działka nr 1375 o pow. 0,65 ha = 0,72 km;
- Ulica Zagórze – działka nr 1373, 1371 o pow. 0,77 ha = 1,28 km;
- Ulica Kościelna – działka nr 1366 o pow. 0,36 ha = 0,60 km;
- Ulica Kol. Czarny Kąt – działka nr 1360, 1359, 1353 o pow. 1,92 ha = 3,20 km;
- Zbójna VII od drogi pow. 1907B do Kol. Czarny Kąt działka nr 1363 o pow. 0,88 ha = 1,46 km;
- Zbójna VIII od drogi pow. 1907B do posesji Pana Chilińskiego działki nr 1362, 1354, 1355 o pow. 1,39 ha = 2,32 km;
- Zbójna IX od ulicy Sadowej do ulicy Łąkowej działka nr 1317 o pow. 0,40 ha = 0,66 km;
- teren wsi Dębnyki – drogi o powierzchni 7,98 ha i długości 11,49 km:
 - Dębnyki I od drogi pow. 1889B do drogi Dębnyki XI działka nr 141 o pow. 0,32 ha = 0,53 km;
 - Dębnyki II od drogi Dębnyki V do drogi Dębnyki XI działka nr 123 o pow. 0,33 ha = 0,55 km;
 - Dębnyki III od drogi Dębnyki V do drogi Dębnyki XII działka nr 104 o pow. 0,38 ha = 0,63 km;
 - Dębnyki IV od drogi Dębnyki III do drogi Dębnyki I działka nr 121, 122, 406, 405 o pow. 0,35 ha = 0,58 km;
 - Dębnyki V od drogi pow. 1889B do drogi Dębnyki VIII działka nr 178, 98 o pow. 0,43 ha = 0,35 km;
 - Dębnyki VI od drogi woj. 645 do gruntów gm. Nowogród działka nr 265 o pow. 1,48 ha = 1,64 km;
 - Dębnyki VII od drogi woj. 645 do drogi gminnej 104461B działka nr 412, 409 o pow. 0,99 ha = 1,65 km;
 - Dębnyki VIII od drogi woj. 645 do posiadłości Pana Kijka działka nr 424, 208 o pow. 0,29 ha = 0,48 km;
 - Dębnyki IX od drogi gminnej 104461B do posiadłości Pana Kani działka nr 315 o pow. 0,62 ha = 1,10 km;
 - Dębnyki X od drogi Dębnyki IX do gruntów wspólnoty działka nr 296 o pow. 0,64 ha = 0,91 km;
 - Dębnyki XI od drogi woj. 645 do wsi Poredy działka nr 101 o pow. 0,40 ha = 0,57 km;

- Dębny XII od drogi Dębny XI do Małego Lasu działka nr 86, 25 o pow. 1,75 ha = 2,50 km;
- teren wsi Jurki – drogi o powierzchni 3,792 ha i długości 5,65 km:
 - Jurki I od drogi pow. 1893B do gruntów Lasów Państwowych działka nr 135 o pow. 0,202 ha = 0,22 km;
 - Jurki II od drogi Jurki I do drogi Jurki V działka nr 136, 146 o pow. 0,678 ha = 0,67 km;
 - Jurki III od drogi Jurki II do rzeki Pisa działka nr 149, 132 o pow. 0,392 ha = 0,65 km;
 - Jurki IV od drogi pow.1893B do posiadłości Pana Serwatki działka nr 148 o pow. 0,201 ha = 0,35 km;
 - Jurki V od posiadłości Pana Serwatki do Zrembiska działka nr 147, 151, 152 o pow. 0,818 ha = 1,36 km;
 - Jurki VI od gruntów wsi Morgowniki do wsi Dobry Las działka nr 130, 137, 138, 141 o pow. 0,944 ha = 1,61 km;
 - Jurki VII od drogi Jurki II do drogi Jurki VI działka nr 131 o pow. 0,557 ha = 0,79 km;
- teren wsi Dobry Las – drogi o powierzchni 11,436 ha i długości 18,71 km:
 - Dobry Las I od gruntów wsi Poredy do posiadłości Pana Krzynówka przy drodze pow. 1889B działka nr 939, 942, 945, 951, 884 o pow. 3,149 ha = 5,24 km;
 - Dobry Las II od drogi pow. 1889B do posiadłości Pana Konikiewicza działka nr 894 o pow. 0,270 ha = 0,45 km;
 - Dobry Las III od drogi pow. 1889B do rzeki Pisa działka nr 895 o pow. 0,187 ha = 0,20 km;
 - Dobry Las IV od drogi pow. 4889B do posiadłości Pana Sendrowskiego działka nr 896 o pow. 0,128 ha = 0,21 km;
 - Dobry Las V od drogi pow. 1889B do posiadłości Pana Pliszki działka nr 899 o pow. 0,136 ha = 0,22 km;
 - Dobry Las VI od drogi pow. 1891B do posesji Pana Sadowskiego działka nr 924 o pow. 0,124 ha = 0,20 km;
 - Dobry Las VII od drogi gminnej 104473B do posiadłości Pana Piaścika działka nr 925 o pow. 0,06 ha = 0,10 km;
 - Dobry Las VIII od drogi gminnej 104473B do rzeki Pisa działka nr 926 o pow. 0,214 ha = 0,35 km;
 - Dobry Las IX od drogi gminnej 104473B do posiadłości Pana Koźliczaka działka nr 928 o pow. 0,066 ha = 0,11 km;

- Dobry Las X od drogi gminnej 104473B do posiadłości „Gałki” działka nr 929 o pow. 0,302 ha = 0,60 km;
 - Dobry Las XI od drogi gminnej 104473B do Jazowej Góry działka nr 930 o pow. 0,689 ha = 1,14 km;
 - Dobry Las XII od mostu na rzece Pisa do gruntów wsi Piasutno Żel. działka nr 914, 920, 910, 917 o pow. 1,158 ha = 1,93 km;
 - Dobry Las XIII od drogi gminnej 104476B do posiadłości Pana Serafina działka nr 968 o pow. 0,264 ha = 0,53 km;
 - Dobry Las XIV od drogi gminnej 104476B do dzielnicy Plony działka nr 970, 972 o pow. 0,389 ha = 0,65 km;
 - Dobry Las XV od drogi pow. 1889B do drogi Dobrylas XVI działka nr 974 o pow. 0,648 ha = 1,08 km;
 - Dobry Las XVI od drogi pow. 1889B do gruntów Lasów Państwowych działka nr 987, 958, 960 o pow. 0,649 ha = 0,93 km;
 - Dobry Las XVII od drogi pow. 1889B do gruntów wsi Jurki działka nr 749, 982 o pow. 0,943 ha = 1,35 km;
 - Dobry Las XVIII od drogi pow. 1889B do posiadłości Pana Karwowskiego działka nr 990 o pow. 0,184 ha = 0,30 km;
 - Dobry Las XIX od drogi pow. 1889B do starej żwirowni działka nr 993 o pow. 0,478 ha = 0,80 km;
 - Dobry Las XX od drogi gminnej 104473B do drogi Dobrylas XIX działka nr 837 o pow. 0,465 ha = 0,77 km;
 - Dobry Las XXI od drogi gminnej 104473B do starej żwirowni działka nr 995, 996 o pow. 0,406 ha = 0,67 km;
 - Od drogi pow. 1889B - Mały Las Dębnyki – działka nr 983 o pow. 0,527 ha = 0,88 km;
- teren wsi Piasutno Żelazne – drogi o powierzchni 5,58 ha i długości 8,70 km;
- Piasutno Żelazne I od drogi Piasutno Żel.-Gietki do posiadłości Pana Plony działka nr 173, 175 o pow. 0,68 ha = 1,15 km;
 - Piasutno Żelazne II od drogi Piasutno Żel. I do drogi pow. 1891B działka nr 177 o pow. 0,29 ha = 0,58 km;
 - Piasutno Żelazne III od drogi Piasutno Żel. – Gietki do drogi Piasutno Żel. IV działka nr 304, 181 o pow. 0,65 ha = 1,10 km;
 - Piasutno Żelazne IV od drogi Piasutno Żel. – Gietki do drogi gruntów Lasów Państwowych działka nr 184, 185 o pow. 1,14 ha = 2,20 km;

- Piasutno Żelazne V od drogi pow. 1891B do gruntów wsi Dobry Las działka nr 165 o pow. 0,29 ha = 0,48 km;
- Piasutno Żelazne VI od drogi pow. 1891B do gruntów wsi Dobry Las działka nr 163 o pow. 0,23 ha = 0,40 km;
- Piasutno Żelazne VII od drogi pow. 1891B do posiadłości Pana Dudy działka nr 192 o pow. 0,20 ha = 0,34 km;
- Piasutno Żelazne-Gietki – działka nr 171, 180, 187 o pow. 2,10 ha = 2,45 km;
- teren wsi Poredy – drogi o powierzchni 4,07 ha i długości 5,79 km:
 - Poredy I od drogi pow.1889B do wsi Popiołki działka nr 115, 95, 93 o pow. 1,66 ha = 1,66 km;
 - Poredy II od drogi pow. 1889B do posiadłości Pana Gietka działka nr 94, 90 o pow. 1,02 ha = 1,70 km;
 - Poredy III od drogi pow. 1889B do posiadłości Pana Nerowskiego działka nr 86 o pow. 0,43 ha = 0,70 km;
 - Poredy IV od drogi pow. 1889B do terenów lotniskowych działka nr 99, 103 o pow. 0,58 ha = 0,97 km;
 - Poredy V od drogi pow. 1889B do gruntów wsi Dobry Las działka nr 105 o pow. 0,38 ha = 0,76 km;
- teren wsi Siwiki – drogi o powierzchni 3,575 ha i długości 4,27 km:
 - Siwiki I od drogi pow. 1889B do drogi Siwiki II działka nr 160, 161 o pow. 0,245 ha = 0,40 km;
 - Siwiki II od drogi pow. 1889B do drogi gminnej 104477B działka nr 162, 163, 165 o pow. 1,439 ha = 1,60 km;
- teren wsi Bienduszka – drogi o powierzchni 1,224 ha i długości 2,03 km:
 - Bienduszka I od wsi Stanisławowo do wsi Gąski działka nr 55 o pow. 0,902 ha = 1,50 km;
 - Bienduszka II od drogi gminnej 104464B do drogi Bienduszka I działka nr 56 o pow. 0,322 ha = 0,53 km;
- teren wsi Ruda Osowiecka – drogi o powierzchni 4,08 ha i długości 4,66 km:
 - Ruda Osowiecka I od drogi pow. 1907B do wsi Bienduszka działka nr 110, 103 o pow. 0,29 ha = 0,21 km;
 - Ruda Osowiecka II od drogi pow. 1907B do gruntów wsi Osowiec działka nr 6 o pow. 0,19 ha = 0,38 km;
 - Ruda Osowiecka III od drogi pow. 1907B do wsi Pianki działka nr 22 o pow. 1,95 ha = 1,62 km;

- Ruda Osowiecka IV od drogi pow. 1907B do gruntów wsi Pianki działka nr 54, 67, 80 o pow. 0,75 ha = 1,10 km;
- Ruda Osowiecka V od drogi Ruda Osow. IV do drogi Ruda Osow. VI działka nr 60 o pow. 0,60 ha = 0,85 km;
- Ruda Osowiecka VI od gruntów wsi Gontarze do gruntów wsi Pianki działka nr 70 o pow. 0,30 ha = 0,50 km;
- teren wsi Gontarze – drogi o powierzchni 2,228 ha i długości 4,00 km:
 - Gontarze I od drogi Gontarze II do gruntów wsi Ruda Osow. działka nr 199 o pow. 0,513 ha = 0,85 km;
 - Gontarze II od drogi gminnej 104463B do gruntów wsi Rybaki działka nr 196/2 o pow. 0,556 ha = 0,92 km;
 - Gontarze III od drogi gminnej 104463B do rzeki Narew działka nr 203 o pow. 0,418 ha = 1,00 km;
 - Gontarze IV od drogi gminnej 104463B do rzeki Leniwka działka nr 205, 206 o pow. 0,741 ha = 1,23 ha;
- teren wsi Stanisławowo – drogi o powierzchni 4,078 ha i długości 6,51 km:
 - Stanisławowo I od drogi gminnej 104464B do wsi Bienduszka działka nr 82/1 o pow. 0,433 ha = 0,48 km;
 - Stanisławowo II od drogi pow.1907B do posiadłości Pana Szymczyka działka nr 83 o pow. 0,683 ha = 1,13 km;
 - Stanisławowo III od drogi gminnej 104464B do rzeki Szkwa działka nr 84, 85 o pow. 0,345 ha = 0,57 km;
 - Stanisławowo IV od drogi gminnej 104463B do posiadłości Pana Parzycha działka nr 211 o pow. 0,347 ha = 0,57 km;
 - Stanisławowo V od drogi pow. 1907B do rzeki Narew działka nr 214, 215 o pow. 1,656 ha = 2,76 km;
 - Stanisławowo VI od drogi pow. 1907B do rzeki Szkwa działka nr 217 o pow. 0,614 ha = 1,00 km;
- teren wsi Laski – drogi o powierzchni 6,157 ha i długości 10,24 km:
 - Laski I od drogi pow. 1906B do gruntów Lasów Państwowych działka nr 359, 358 o pow. 1,089 ha = 1,81 km;
 - Laski II od drogi pow. 1906B do gruntów wsi Wyk działka nr 356, 357 o pow. 1,065 ha = 1,77 km;
 - Laski III od drogi pow. 1906B – ŚW Jana do gruntów Lasów Państwowych działka nr 354, 355 o pow. 1,131 ha = 1,88 km;

- Laski IV od drogi Laski III do gruntów wsi Wyk działka nr 352, 353 o pow. 0,987 ha = 1,64 km;
- Laski V od drogi gminnej 104478B do drogi Laski II działka nr 348, 349, 350, 351 1,070 ha = 1,78 km;
- Laski VI od drogi gminnej 104478B do wsi Wyk działka nr 346 o pow. 0,281 ha = 0,47 km;
- Laski VII od drogi pow.1906B do drogi gminnej 104478B działka nr 367 o pow. 0,534 ha = 0,89 km;
- teren wsi Pianki – drogi o powierzchni 9,437 ha i długości 15,40 km:
 - Pianki I od drogi gminnej 104461B do wsi Zbójna działka nr 431 o pow. 0,617 ha = 1,00 km;
 - Pianki II od drogi Pianki IV do posiadłości Pana Korwka – działka nr 426 o pow. 0,726 ha = 1,20 km;
 - Pianki III od drogi Pianki IV do posiadłości Pana Ciaka działka nr 422 o pow. 0,439 ha = 0,73 km;
 - Pianki IV od drogi pow. 1908B do rzeki Narew działka nr 418 o pow. 1,181 ha = 1,96 km;
 - Pianki V od drogi Pianki IV do gruntów wsi Czartoria działka nr 480, 413, 414 o pow. 1,091 ha = 1,80 km;
 - Pianki VI od drogi pow. 1908B posiadłości Pana Pianki działka nr 424 o pow. 0,156 ha = 0,26 km;
 - Pianki VII od drogi pow. 1908B do wsi Ruda Osowiecka działka nr 441 o pow. 0,942 ha = 1,37 km;
 - Pianki VIII od drogi powiatowej 1908B do drogi gminnej 104474B działka nr 434, 435, 436 o pow. 0,971 ha = 1,94 km;
 - Pianki IX od drogi pow. 1908B do posiadłości Pana Gudelskiego działka nr 415 o pow. 0,363 ha = 0,60 km;
 - Pianki X od drogi Pianki IX do starorzecza Zacharz działka nr 447, 446 o pow. 1,452 ha = 2,42 km;
 - Pianki XI od drogi Pianki X do posiadłości Pana Bastka działka nr 454 o pow. 0,333 ha = 0,55 km;
 - Pianki XII od drogi Pianki X do posiadłości Pana Domańskiego działka nr 451 o pow. 0,877 ha = 1,46 km;
 - Pianki XIII od drogi Pianki XII do gruntów wsi Ruda Osowiecka działka nr 452 o pow. 0,121 ha = 0,20 km;

- Pianki XIV od drogi Pianki X do gruntów wsi Gontarze działka nr 445 o pow. 0,168 ha = 0,28 km;
- teren wsi Osowiec – drogi o powierzchni 3,685 ha i długości 6,13 km:
 - Osowiec I od drogi pow. 1907B do posiadłości Pana Pianki działka nr 210 o pow. 0,240 ha = 0,40 km;
 - Osowiec II od drogi Osowiec I do posiadłości Pana Pastprczyka i gruntów wsi Ruda Osowiecka działka nr 201, 200 o pow. 1,088 ha = 1,80 km;
 - Osowiec III od drogi gminnej 104465B do drogi gminnej 104466B działka nr 218 o pow. 0,524 ha = 0,88 km;
 - Osowiec IV od drogi gminnej nr 104466B do drogi Osowiec V działka nr 203/1, 203/2 o pow. 0,513 ha = 0,85 km;
 - Osowiec V od drogi gminnej 104465B do drogi pow. 1907B działka nr 205, 204/1, 204/2, 208/3 o pow. 1,320 ha = 2,20 km;
- teren wsi Wyk – drogi o powierzchni 8,710 ha i długości 15,42 km:
 - Wyk I od drogi pow. 1905B do posiadłości Pana Prusaczyka, działka nr 495 o pow. 0,12 ha = 0,30 km;
 - Wyk II od drogi Wyk I do rezerwatu „KANISTON”, działka nr 420 o pow. 0,54 ha = 1,35 km;
 - Wyk III od drogi pow. 1905B przy Kanale Kuzie, działka nr 502/1 o pow. 0,70 ha = 1,16 km;
 - Wyk IV od drogi pow. 1905B do działki nr 292, działka nr 415/1 o pow. 0,58 ha = 0,96 km;
 - Wyk V od drogi pow. 1905B do działki 274, działka nr 468 o pow. 0,31 ha = 0,52 km;
 - Wyk VI od drogi gminnej 104479B do działki nr 267, działka nr 414 o pow. 0,59 ha = 0,98 km;
 - Wyk VII od drogi gminnej 104479B do działki 235/3, działka nr 467 o pow. 0,42 ha = 0,70 km;
 - Wyk IX od drogi Wyk VIII do Lasów Państwowych, działka nr 398 o pow. 0,26 ha = 0,43 km;
 - Wyk X od drogi Wyk VIII do działki nr 79, działka nr 395/1 o pow. 0,30 ha = 0,50 km;
 - Wyk XI od drogi Wyk VIII do posiadłości Pana Gawrycha, działka nr 399 o pow. 0,21 ha = 0,35 km;
 - Wyk XIII od drogi Wyk XII do gruntów wsi Czarnia, działka nr 390 o pow. 0,36 ha = 0,75 km;

- Wyk XIV od drogi Wyk XIII do posiadłości Pani Olbryś, działka nr 461 o pow. 0,09 ha = 0,22 km;
- Wyk XV od drogi pow. 1905B do posiadłości Pana Plony, działka nr 408 o pow. 0,64 ha = 1,10 km;
- Wyk XVI od drogi pow. 1905B do posiadłości Pana Gąski, działka nr 406/1 o pow. 0,67 ha = 1,2 km;
- Wyk XVII od drogi pow. 1905B do posiadłości Pana Baclawskiego, działka nr 409/1 o pow. 0,85 ha = 1,42 km;
- Wyk XVIII od drogi pow. 1905B do posiadłości Pana Polkowskiego działka nr 432 o pow. 0,24 ha = 0,40 km;
- teren wsi Popiołki – drogi o powierzchni 7,751 ha i długości 12,16 km:
 - Popiołki I od drogi woj. 645 do wsi Gawrychy działka nr 265 o pow. 0,640 ha = 1,07 km;
 - Popiołki II od drogi Gawrychy I do drogi Gawrychy III działka nr 263 o pow. 0,444 ha = 0,74 km;
 - Popiołki III od drogi woj. 645 do posiadłości Pani Osowskiej działka nr 262 o pow. 0,438 ha = 0,73 km;
 - Popiołki IV od drogi woj. 645 do drogi Popiołki IX działka nr 271/1, 271/2, 285 o pow. 0,627 ha = 0,90 km;
 - Popiołki V od drogi gminnej 104468B do wsi Kuzie działka nr 260 o pow. 0,429 ha = 0,71 km;
 - Popiołki VI od drogi gminnej 104468B do drogi gminnej 104477B działka nr 276, 278 o pow. 1,072 ha = 1,34 km;
 - Popiołki VII od drogi Popiołki VI do L.P. Nadleśnictwa Nowogród działka nr 279 o pow. 0,351 ha = 0,43 km;
 - Popiołki VIII od drogi gminnej 104477B do wsi Poredy działka nr 281, 291 o pow. 1,003 ha = 1,67 km;
 - Popiołki IX od drogi Popiołki VIII do wsi Gawrychy działka nr 284/2, 287, 383/2, 292 o pow. 1,442 ha = 2,40 km;
 - Popiołki X od drogi Popiołki do Uroczyska Łokieć działka nr 268/4, 289/2 o pow. 0,869 ha = 1,45 km;
 - Popiołki XI od drogi Popiołki VII do Uroczyska Łokieć działka nr 293, 294 o pow. 0,436 ha = 0,72 km;
- teren wsi Gawrychy – drogi o powierzchni 6,950 ha i długości 10,36 km:
 - Gawrychy I od posiadłości Pana Zadrogi Kazimierza do posiadłości Pana Bajny Jana działka 246 o pow. 1,12 ha = 1,80 km;

- Gawrychy II od drogi woj. 645 do posiadłości Pani Jabłońskiej Marii działka nr 244, 245 o pow. 2,18 ha = 2,40 km;
 - Gawrychy III od drogi Gawrychy II, posiadłości Pana Bączka Jana do posiadłości Pana Nadolnego Tadeusza działka nr 239, 241 o pow. 0,450 ha = 0,75 km;
 - Gawrychy IV od drogi woj 645 do drogi Gawrychy III działka nr 240 o pow. 0,350 ha = 0,70 km;
 - Gawrychy V od drogi Gawrychy II do wsi Popiołki działka nr 236 o pow. 0,390 ha = 0,65 km;
 - Gawrychy VI od drogi Gawrychy V do wsi Wyk działka nr 235, 234, 232 o pow. 1,180 ha = 1,96 km;
 - Gawrychy VII od drogi woj. 645 do Uroczyska Łokieć działka nr 396 o pow. 0,120 ha = 0,20 km;
 - Gawrychy VIII od drogi gminnej 104470B do Uroczyska Łokieć działka nr 395 o pow. 1,160 ha = 1,90 km;
- teren wsi Kuzie – drogi o powierzchni 10,82 ha i długości 16,58 km:
- Kuzie I Brzeziny od drogi woj. 645 do Popiołek, działka nr 547 o pow. 0,67 ha = 1,10 km;
 - Kuzie II Brzeziny od posiadłości Pana Piaścika Stanisława do posiadłości Pana Mielniczego Tadeusza, działka nr 563, 561 o pow. 0,72 ha = 1,20 km;
 - Kuzie III Brzeziny od drogi woj. 645 do posiadłości Pani Piątek Marianny działka nr 571, 572 o pow. 0,13 ha = 0,12 km;
 - Kuzie IV Niengosz od drogi woj. 645 do posiadłości Pana Kozickiego Lecha, działka nr 551, 552, 553 o pow. 1,32 ha = 2,20 km;
 - Kuzie VI Stara Wieś od drogi pow. 1905B do wsi Baba, działka nr 537 o pow. 0,40 ha = 0,50 km;
 - Kuzie VII od drogi Kuzie VI do drogi Kuzie XI działka nr 536, 512, 513, 516 o pow. 1,09 ha = 1,80 km;
 - Kuzie VIII Podwycze od drogi woj. 645 do drogi pow. 1905B, działka nr 542, 532, 533, 531, 528, 527 o pow. 2,51 ha = 3,10 km;
 - Kuzie IX Podwycze od drogi woj. 645 do drogi pow. 1905B działka nr 546, 541, 526, 525 o pow. 1,18 ha = 1,96 km;
 - Kuzie X Mostkowa Góra od drogi pow. 1905B do wsi Czarnia działka nr 519, 511 o pow. 0,97 ha = 1,60 km;
 - Kuzie XI Podwycza od drogi pow. 1905B do gruntów wsi Czarnia działka nr 518, 515 o pow. 1,13 ha = 1,9 km.

Zgodnie z danymi GUS, na terenie Gminy Zbójna dostępnych jest 1,2 km ścieżek rowerowych.

Większość dróg stanowiących sieć drogową Gminy Zbójna nie odpowiada wymaganiom określonym w przepisach prawa dla dróg publicznych, charakteryzuje się niewystarczającymi parametrami technicznymi w stosunku do określonych w nich wymogów. Większa część dróg posiada nawierzchnię żwirową, co powoduje, że możliwość poruszania się tymi szlakami komunikacyjnymi jest bardziej uzależniona od warunków atmosferycznych niż ma to miejsce w przypadku dróg asfaltowych.

W związku z tym niezbędne jest podjęcie działań mających na celu poprawę standardu technicznego dróg publicznych, zapewniającą poprawę jakości dróg i bezpieczeństwa ruchu drogowego. W tym celu niezbędne jest dokonanie budowy, przebudowy rozbudowy i modernizacji istniejących dróg publicznych stanowiących sieć komunikacyjną gminy. Ponadto – dla zwiększenia poziomu bezpieczeństwa rowerzystów – konieczne jest tworzenie nowych ścieżek.

Przez teren gminy nie przebiega linia kolejowa.

5.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Odpowiednia gospodarka wodna jest jednym z podstawowych działań mających na celu zachowanie odpowiednich stosunków ekologicznych na danym terenie. Jednocześnie niezbędne jest dostarczenie mieszkańcom podstawowych usług komunalnych. W 2020 roku na terenie Gminy Zbójna, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wyniosła 115,2 km. Na terenie gminy nie ma sieci kanalizacji sanitarnej, mieszkańcy korzystają ze zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków.

Tabela 27. Urządzenia sieciowe na terenie Gminy Zbójna w latach 2015-2020

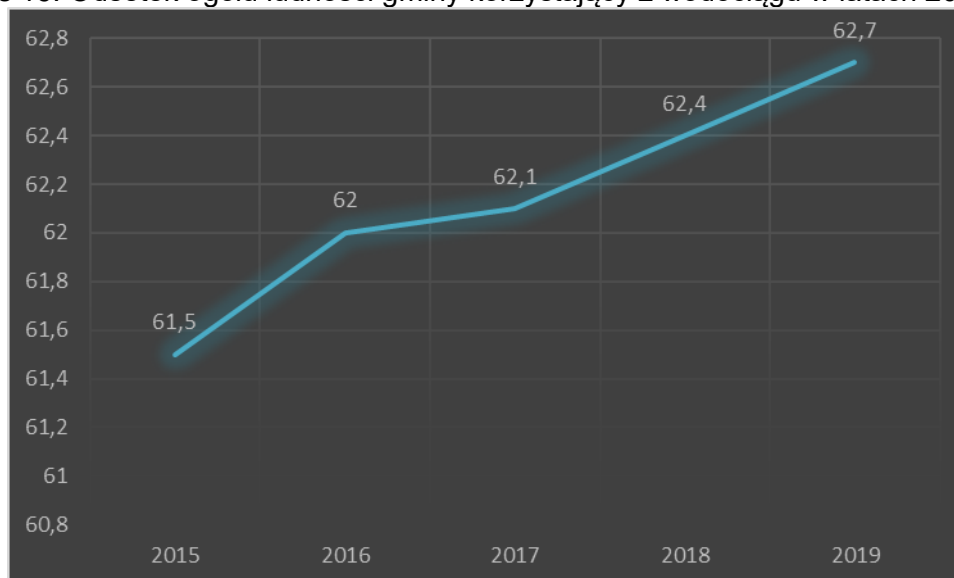
Wyszczególnienie	Jedn. miary	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wodociągi							
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	113,6	113,6	113,6	115,2	115,2	115,2
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	806	822	827	835	846	846

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2015	2016	2017	2018	2019	2020
awarie sieci wodociągowej	szt.	-	3	8	5	3	3
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	87,7	72,7	78,2	83	80,5	88,2
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	2 615	2624	2592	2607	2627	-
zużycie wody w gospodarstwach domowych na wsi na 1 mieszkańca	m ³	20,5	17,2	18,5	20	19,2	21
Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych							
wodociąg	%	-	66,1	64,8	63,6	63,8	-
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności							
wodociąg	%	61,5	62	62,1	62,4	62,7	-
kanalizacja	%	0	0	0	0	0	-
gaz	%	0	0	0	0	0	-
Przedsiębiorstwa świadczące usługi w gminie w badanym roku							
przedsiębiorstwa świadczące usługę (dostarczające wodę)	ob.	1	1	1	1	1	1

Źródło: Dane GUS

Procent ogółu ludności gminy, według GUS, korzystający z wodociągu w 2019 roku osiągnął poziom 62,7%, najwyższy w porównaniu do lat 2015-2018. W 2019 roku zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca wyniosło 19,2 m³.

Wykres 19. Odsetek ogółu ludności gminy korzystający z wodociągu w latach 2015-2019



Źródło: Dane GUS

Zgodnie z danymi GUS na terenie gminy funkcjonują 894 zbiorniki bezodpływowe oraz 61 oczyszczalni przydomowych. Na terenie gminy nie funkcjonuje kanalizacja deszczowa, ani oczyszczalnia ścieków. Ze względu na znaczne walory przyrodnicze obszaru, w tym występowanie obszarów chronionych wodozależnych, dla których zachowanie dobrej jakości wód jest kluczowym elementem ich ochrony, zasadne jest jednak rozważenie budowy kolejnych oczyszczalni przydomowych czy szczelnych szamb na gruntach o wysokim stanie wód gruntowych lub gruntach nieprzepuszczalnych, gdzie lokalizacja oczyszczalni przydomowych nie będzie możliwa. W przypadku zwartej zabudowy, po uwzględnieniu rachunku ekonomicznego, należy także rozważyć budowę kanalizacji sanitarnej.

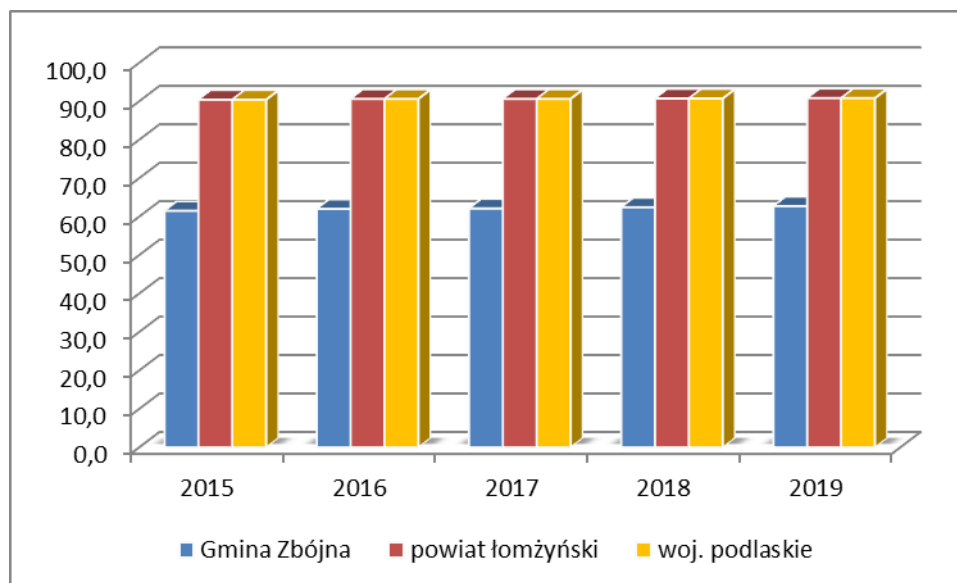
Tabela 28. Liczba zbiorników bezodpływowych oraz oczyszczalni przydomowych na terenie Gminy Zbójna

Wyszczególnienie	J. m.	2015	2016	2017	2018	2019	2020
zbiorniki bezodpływowe	szt.	894	894	894	894	894	b.d.
oczyszczalnie przydomowe	szt.	60	60	60	60	61	b.d.

Źródło: Dane GUS

Porównując odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej na terenie Gminy Zbójna, powiatu łomżyńskiego oraz na terenach wiejskich województwa podlaskiego można zauważyć, że na obszarze Gminy Zbójna odsetek ten był najmniejszy. Obecnie brak jest danych obrazujących sytuację w 2020 r.

Wykres 20. Odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej na terenie Gminy Zbójna, powiatu łomżyńskiego i województwa podlaskiego



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

5.3. GOSPODARKA ODPADAMI

Na terenie Gminy Zbójna źródłami wytwarzanych odpadów są:

- przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą,
- gospodarstwa domowe, w których powstają także odpady wielkogabarytowe czy niebezpieczne,
- obiekty infrastruktury społecznej i komunalnej,
- obszary ogrodów, parków, cmentarzy czy targowisk itp.,
- ulice i place.

Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych, wskaźnik ich nagromadzenia, jak również ich struktura oraz skład są uzależnione od różnych uwarunkowań lokalnych. Należą do nich: poziom rozwoju gospodarczego obszaru, zamożność społeczeństwa, rodzaj zabudowy mieszkalnej, sposób gospodarowania zasobami, przyzwyczajenia w konsumpcji dóbr materialnych, a także cechy charakterologiczne mieszkańców i ich podatność na edukację ekologiczną.

Zgodnie z danymi GUS – w 2020 roku na terenie Gminy Zbójna zebrano prawie 523 t odpadów. Na jednego mieszkańca przypadało 90 kg odpadów zmieszanych. W 2020 roku była 1 jednostka odbierająca odpady.

Tabela 29. Odpady komunalne z terenu Gminy Zbójna

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Odpady zebrane w ciągu roku							
ogółem	t	-	-	410,71	518,62	568,24	522,76
z gospodarstw domowych	t	-	-	380,52	502,82	564,8	508,82
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	t	-	-	30,19	15,8	3,44	13,94
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku							
ogółem	t	-	-	141,11	96,44	158,88	144,44
z gospodarstw domowych	t	-	-	140,46	95,14	157,84	141,98
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	t	-	-	0,65	1,3	1,04	2,46
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku							
ogółem	t	412,12	400,28	269,6	422,18	409,36	378,32
ogółem na 1 mieszkańca	kg	96,2	94,5	63,9	101,6	97,7	90
z gospodarstw domowych	t	406,36	391,6	240,06	407,68	406,96	366,84
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	kg	94,9	92,4	56,9	98,1	97,1	87,2
jednostki odbierające odpady w badanym roku wg obszaru działalności	szt.	2	2	2	2	2	1
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	t	-	-	29,54	14,5	2,4	11,48

Źródło: Dane GUS

Zgodnie z nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (obowiązującą od początku 2012 r. z późniejszymi zmianami) na gminach spoczywa zadanie zapewnienia odpowiedniego i właściwego zagospodarowania wszystkich odpadów komunalnych z możliwością selektywnego zbierania. Zmieszane odpady komunalne, czy pozostałości po sortowaniu tych odpadów przeznaczone do składowania, powinny być kierowane do regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych – RIPOK, tak by były zagospodarowane w regionie swego powstania. W przypadku braku RIPOK lub podczas awarii odpady mogą być kierowane do instalacji zastępczych, wyznaczonych w Wojewódzkim Programie Gospodarki Odpadami. Odpady powinny odbierać od mieszkańców firmy, wyłonione w drodze przetargu, a za odbiór odpadów mieszkańcy uiszczać jednolitą stawkę, z możliwością obniżki dzięki stosowaniu segregowania odpadów u źródła ich powstawania.

W województwie podlaskim wydzielono cztery regiony gospodarki odpadami (RGO): Centralny, Południowy, Północny i Zachodni. Gmina Zbójna przynależy do Zachodniego Regionu Gospodarki Odpadami, Obszar Czartoria. Miejszem zagospodarowywania odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania, zebranych z terenu gminy, jest Zakład Przetwarzania i Unieszkodliwiania Odpadów w Czartorii.

W celu realizacji obowiązku utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości stosuje się:

- 1) pojemniki wykonane z tworzywa sztucznego z kółkami o pojemności od 120 litrów do 1100 litrów;
- 2) worki 120 litrowe wykonane z folii polietylenowej LDPE o grubości dostosowanej do ilości i rodzaju odpadów, wykluczającej rozerwanie się worka.

W miejscach użytku publicznego (w szczególności chodniki, place, parki, zieleńce, przystanki autobusowe) odpady komunalne są gromadzone w koszach ulicznych o minimalnej pojemności 10 l.

1 lipca 2017 r. w życie wszedł Wspólny System Segregacji Odpadów (WSSO) obowiązujący na terenie całego kraju zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów (t.j. Dz.U. 2019 poz. 2028). Wskazuje on, że selektywnie zbiera się: papier; szkło; metale; tworzywa sztuczne; odpady ulegające biodegradacji, ze szczególnym uwzględnieniem bioodpadów.

Na terenie gminy obowiązuje „Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Zbójna”. Zgodnie z nim właściciele nieruchomości zobowiązani są gromadzić odpady w przeznaczonych do tego pojemnikach, w tym w workach i kompostownikach.

Obowiązek selektywnego zbierania odpadów komunalnych obejmuje: papier, tektura (makulatura, karton); metale; tworzywa sztuczne; szkło; odpady opakowaniowe wielomateriałowe; bioodpady; popiół i żużel z palenisk domowych; przeterminowane leki i chemikalia; odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek; zużyte baterie i akumulatory; zużyty sprzęt elektryczny u elektroniczny; meble i inne odpady wielkogabarytowe; zużyte opony; odpady budowlane i rozbiórkowe; odpady tekstyliów i odzieży; odpady niebezpieczne.

Na terenie Gminy Zbójna został utworzony mobilny Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w Zbójnej, ul. Łomżyńska 64, prowadzony przez MPO Sp. z o.o. ul. 42 Pułku Piechoty 48, 15-950 Białystok. W tym punkcie zbierany jest również sprzęt elektryczny i elektroniczny pochodzący z gospodarstw domowych.

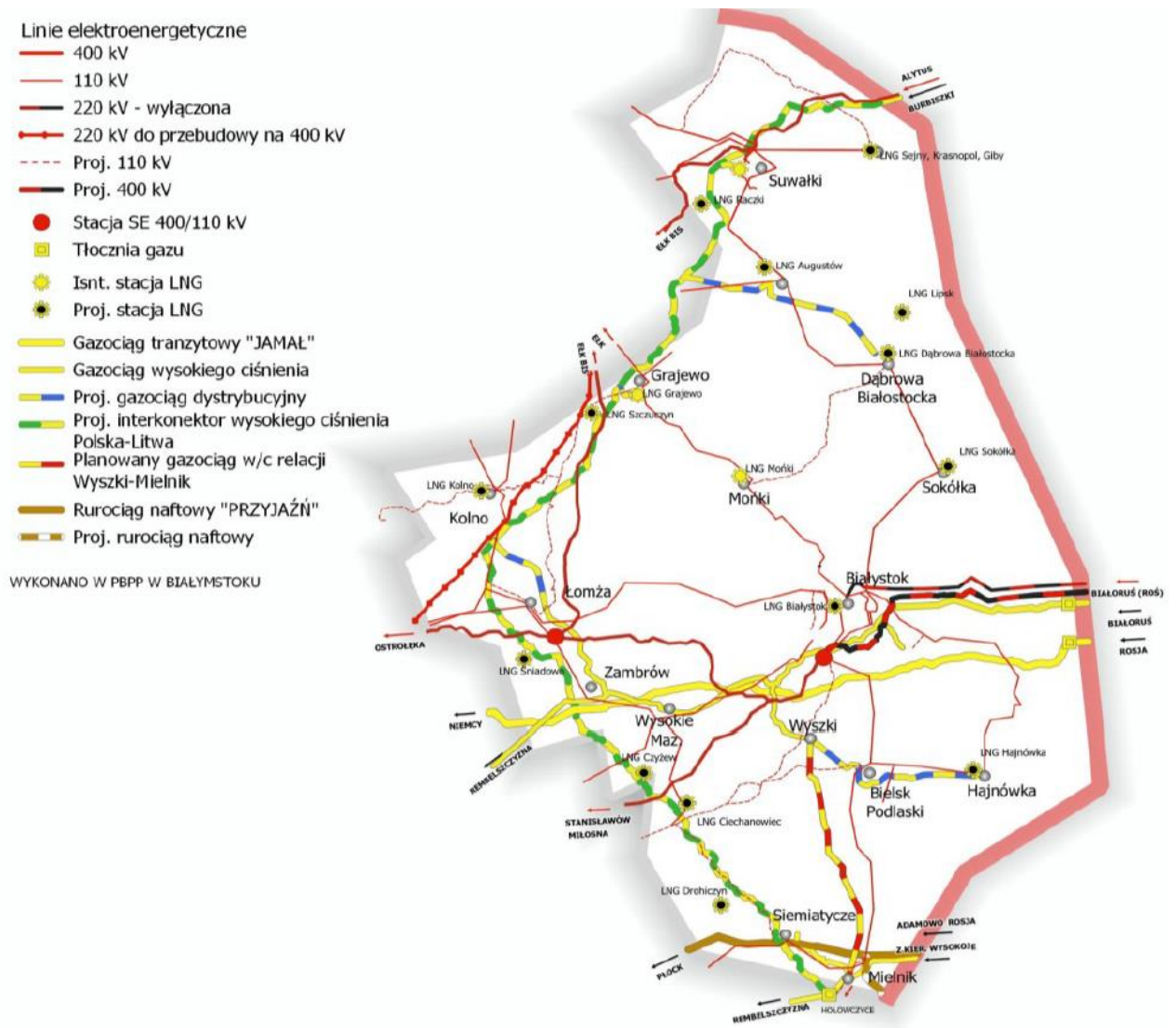
5.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA I GAZOWA

Na terenie Gminy Zbójna nie funkcjonuje sieć ciepłownicza ani gazowa. Dostępna jest natomiast infrastruktura energetyczna zaopatrująca mieszkańców w energię elektryczną. Biorąc pod uwagę dane GUS należy stwierdzić, że ilość odbiorców oraz zużycie energii elektrycznej w Gminie Zbójna stale wzrasta.

Na rysunku 11 przedstawiono istniejącą oraz planowaną infrastrukturę elektroenergetyczną zlokalizowaną na terenie województwa podlaskiego. Zgodnie z przedstawioną mapą, na terenie Gminy Zbójna planowana jest realizacja projektu zakładającego przebudowę linii energetycznej 220 kV na 400 kV.

Mapa przedstawia również rozważany wariant przebiegu interkonektora Polska – Litwa, który ma przebiegać w sąsiedztwie Gminy Zbójna. Budowa interkonektora gazowego w/c Polska – Litwa umożliwi zwiększenie mocy przesyłowej gazociągu dystrybucyjnego kol. Grabówka k/Białegostoku – Wólka Radzymińska, zasilającego środkową część województwa oraz stworzy szansę budowy systemu dystrybucyjnego gazu ziemnego miast i gmin w północnej i południowej części województwa.

Rysunek 11. Infrastruktura energetyczna województwa podlaskiego



Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

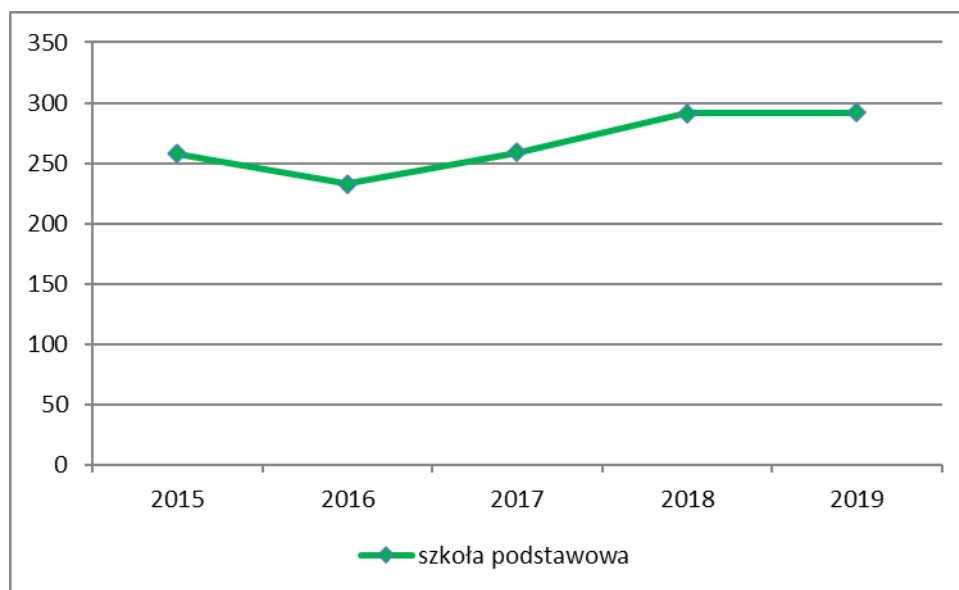
6.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

Na terenie Gminy Zbójna działają następujące placówki edukacyjne:

- Szkoła Podstawowa w Zbójnej;
- Szkoła Podstawowa w Kuziach;
- Szkoła Podstawowa w Dobrymlesie.

W roku szkolnym 2018-2019 do szkół podstawowych uczęszczało tu 292 dzieci. Uczniowie kształcili się w 25 oddziałach. Analizując dane zaprezentowane na wykresie 21 można zauważyć w miarę stałą ilość dzieci uczęszczających do szkół w Gminie Zbójna, co jest zjawiskiem pozytywnym, ponieważ nie powoduje konieczności poszukiwania przez władze gminy oszczędności związanych z utrzymaniem placówek.

Wykres 21. Liczba uczniów uczęszczających do placówek edukacyjnych na terenie Gminy Zbójna



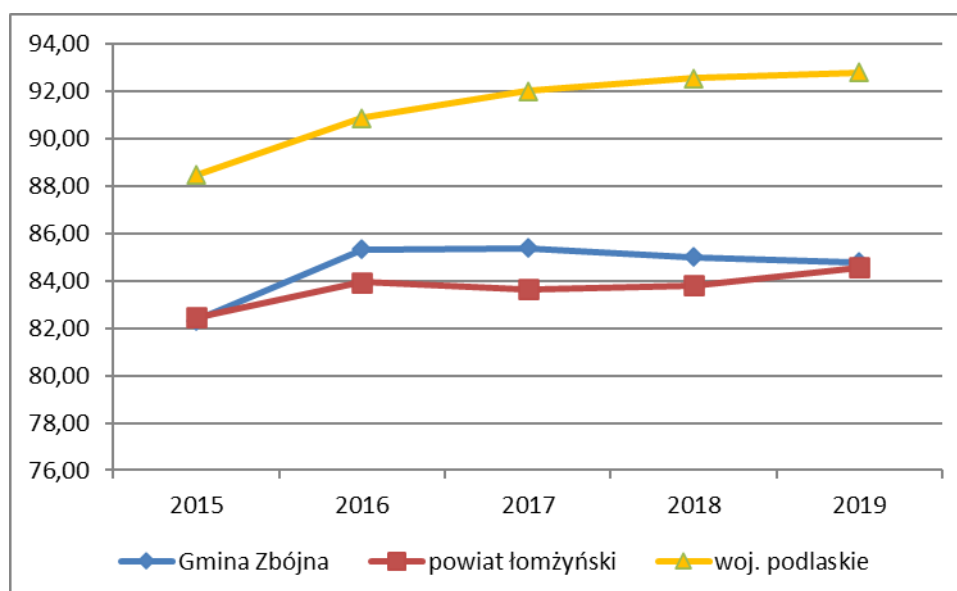
Źródło: Dane GUS

W gminie nie funkcjonują szkoły ponadgimnazjalne, a młodzież kontynuuje naukę w placówkach zlokalizowanych przede wszystkim na terenie Łomży. Współczynnik skolaryzacji netto, liczony jako relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu

31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania, wynosi w gminie 84,79%. Dość wysoki wskaźnik skolaryzacji na poziomie szkoły podstawowej wskazuje na to, że znaczna część uczniów kształci się w placówkach zlokalizowanych na terenie gminy.

Porównując współczynniki skolaryzacji w stosunku do szkół podstawowych na terenie Gminy Zbójna, powiatu łomżyńskiego oraz województwa podlaskiego można zauważyć, że najmniejsza wartość wskaźnika występuje na terenie powiatu łomżyńskiego, a największa na terenie województwa podlaskiego.

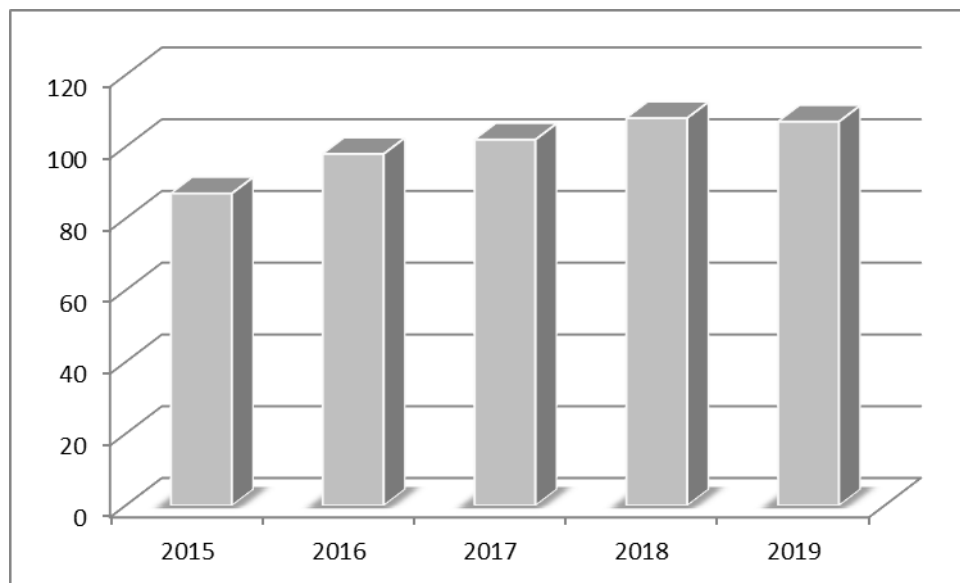
Wykres 22. Współczynnik skolaryzacji netto w Gminie Zbójna, powiecie łomżyńskim oraz w woj. podlaskim (szkoły podstawowe)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W zakresie edukacji przedszkolnej w Gminie Zbójna w roku szkolnym 2018/2019 działały 3 oddziały przedszkolne w szkole podstawowej. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na wykresie 23, od 2015 r. liczba dzieci objętych nauczaniem przedszkolnym rośnie. Trzeba jednak pamiętać, że poprawa dostępności do edukacji przedszkolnej jest jednym z wyzwań czekających każdą gminę, szczególnie w przyszłości w kontekście przyciągania do gminy i zachęcania do zamieszkania w niej młodych małżeństw (dotyczy to także Gminy Zbójna).

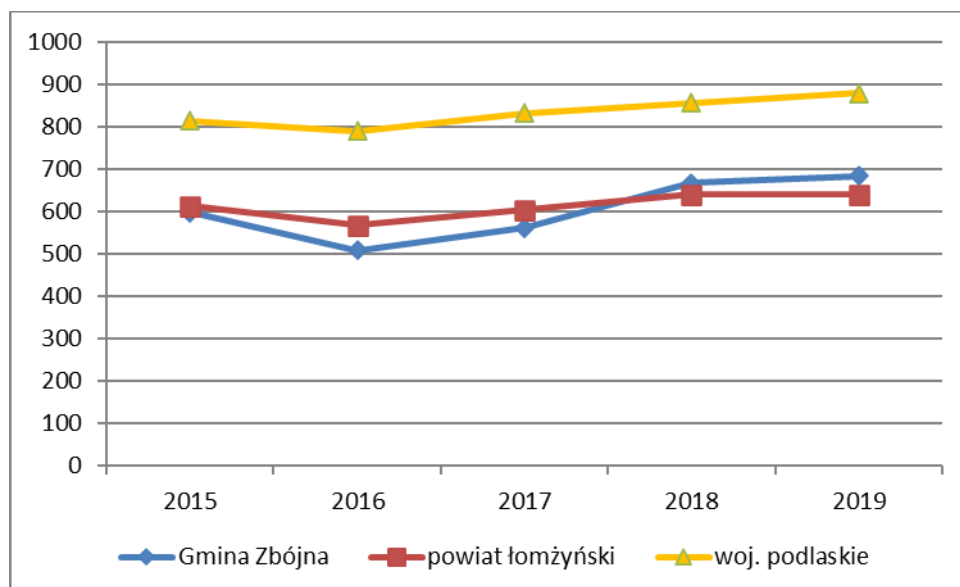
Wykres 23. Ilość dzieci objętych nauczaniem przedszkolnym



Źródło: Dane GUS

Porównując wskaźnik ilości dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Zbójna, powiecie łomżyńskim oraz województwie podlaskim można wskazać na niski poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym najmłodszych mieszkańców powiatu łomżyńskiego oraz Gminy Zbójna. Wskaźnik ten znacząco odbiega od danych zaprezentowanych dla całego województwa.

Wykres 24. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Zbójna, powiecie łomżyńskim oraz województwie podlaskim



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

6.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA

Na terenie Gminy Zbójna infrastruktura sportowa związana jest z funkcjonującymi placówkami edukacyjnymi.

Na infrastrukturę rekreacyjną składają się przebiegające przez teren gminy następujące szlaki turystyczne, w tym szlak wodny Pisa-Narew.

6.3. INFRASTRUKTURA KULTURY

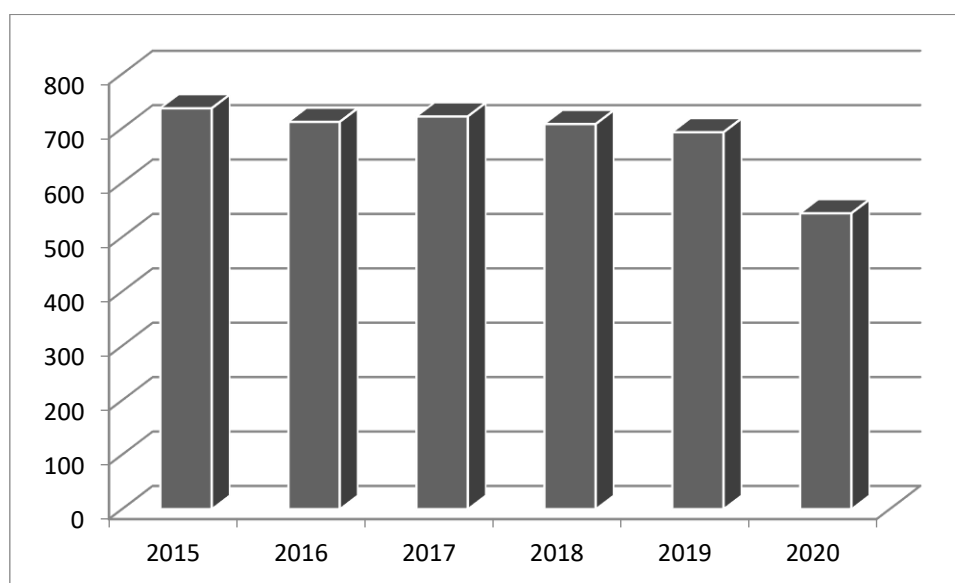
Na terenie Gminy Zbójna funkcjonują dwie placówki wpisane do rejestru instytucji kultury:

- Biblioteka Publiczna Gminy Zbójna;
- Gminny Ośrodek Kultury.

Ważną rolę w integracji mieszkańców i zapewnianiu zagospodarowania czasu wolnego pełnią także remizy OSP.

Biblioteka Publiczna Gminy Zbójna dysponuje księgozbiorem w liczbie 31 310 woluminów. Z oferty biblioteki skorzystało w 2020 r. 544 osób, które wypożyczyły na zewnątrz 7 366 pozycji. Biblioteka posiada dwie filie.

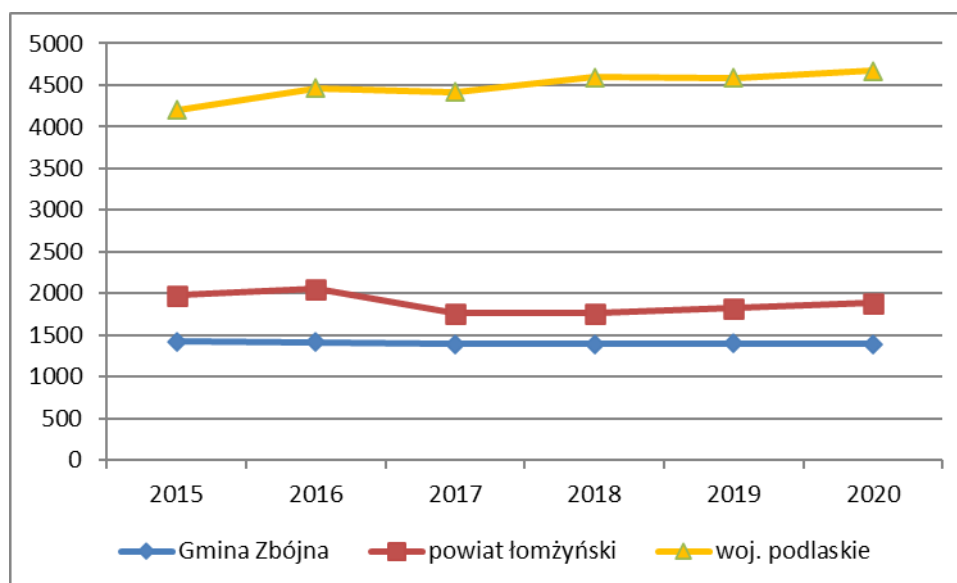
Wykres 25. Liczba czytelników korzystających z placówki bibliotecznej w Gminie Zbójna



Źródło: Dane GUS

Porównując liczbę osób przypadających na 1 placówkę biblioteczną można zauważyć, że w przypadku Gminy Zbójna sytuacja ta jest niekorzystna, bowiem w porównaniu z powiatem łomżyńskim oraz województwem podlaskim przypada tu najwięcej osób na 1 placówkę, co stanowi znaczne utrudnienie w dostępie do literatury.

Wykres 26. Ludność na 1 placówkę biblioteczną w Gminie Zbójna, powiecie łomżyńskim oraz województwie podlaskim



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

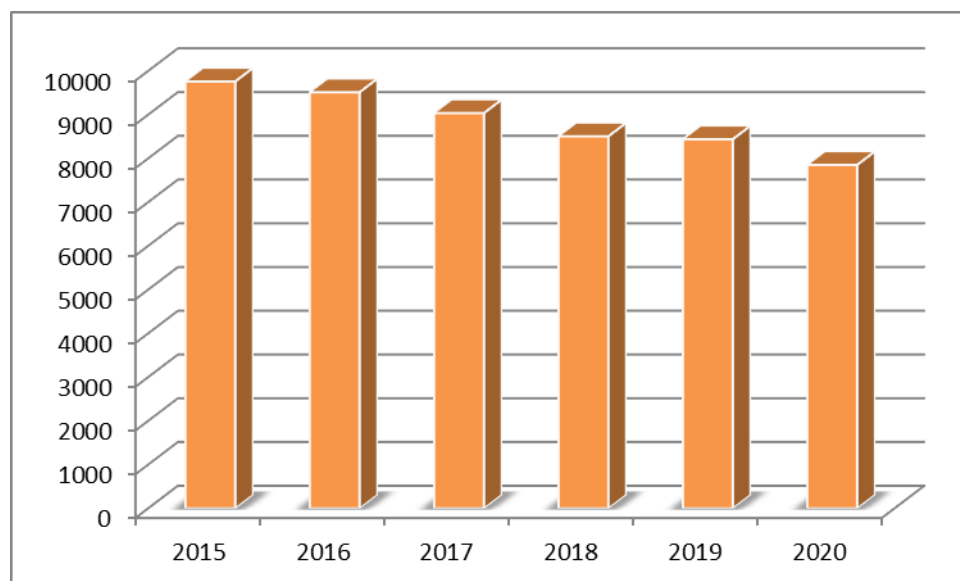
6.4. INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ

W zakresie podstawowej opieki medycznej na terenie Gminy Zbójna usługi wykonują dwie placówki. Na obszarze gminy nie funkcjonuje punkt apteczny ani apteka.

W zakresie opieki szpitalnej oraz specjalistycznej mieszkańcy korzystają z usług placówek zlokalizowanych na terenie miasta Łomża.

Jednym z głównych aspektów w kwestii infrastruktury społecznej i jakości opieki zdrowotnej, który uwzględniono w analizie, jest dostęp pacjentów do świadczeń. Jest on bardzo istotny, zwłaszcza w kontekście najstarszych mieszkańców gmin. Zgodnie z informacjami zaprezentowanymi na wykresie 27 liczba udzielonych porad w ostatnim okresie regularnie maleje.

Wykres 27. Liczba porad zdrowotnych udzielonych na terenie Gminy Zbójna



Źródło: Dane GUS

Zadania z zakresu pomocy społecznej są realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS), który jest jednostką organizacyjną gminy. Analizując dane na temat liczby osób oraz gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, zaprezentowanych w tabeli 26, można zauważyć wyraźną tendencję malejącą, co jest zjawiskiem korzystnym i może powodować w przyszłości brak konieczności przekazywania dodatkowych środków z budżetu gminy na cele związane z pomocą społeczną.

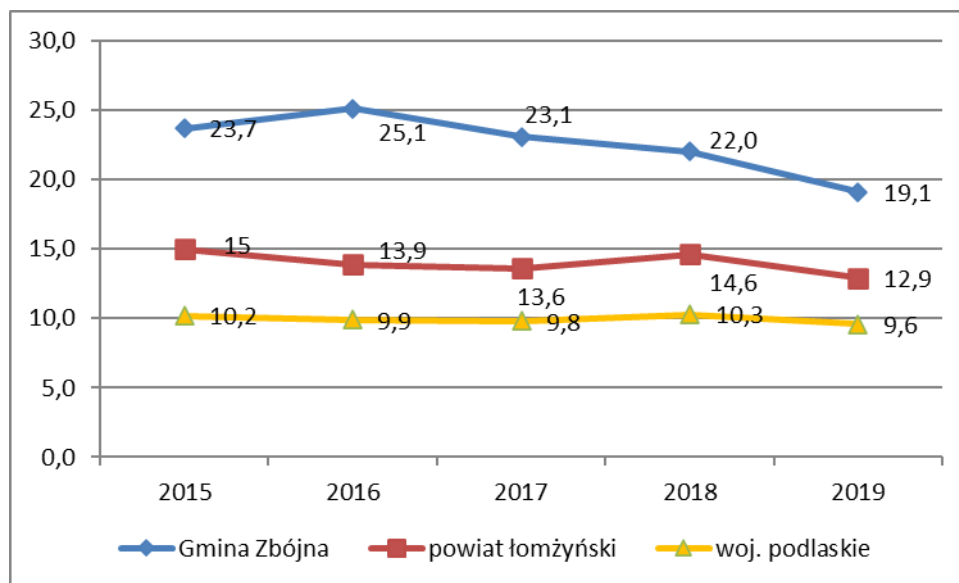
Tabela 30. Liczba osób i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej na terenie Gminy Zbójna

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej	307	328	321	299	275
liczba osób korzystających z pomocy społecznej	1 016	1 064	975	916	801

Źródło: Dane GUS

Porównując udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w Gminie Zbójna z adekwatnymi wskaźnikami na poziomie powiatu łomżyńskiego i województwa podlaskiego w latach 2015-2019 zauważalna jest mniej korzystna sytuacja w odniesieniu do Gminy Zbójna, jednak nie odbiega ona znacząco od danych na temat powiatu łomżyńskiego i województwa podlaskiego.

Wykres 28. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w Gminie Zbójna, powiecie łomżyńskim oraz województwie podlaskim (w %)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

6.5. INFRASTRUKTURA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy czuwają funkcjonariusze Posterunku Policji w Łomży.

O sprawnie działający system ratowniczo-gaśniczy dbają jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, które zajmują się także propagowaniem kultury i działaniami na rzecz ochrony środowiska.

7. FINANSE SAMORZĄDOWE

W tabeli 31 zaprezentowano dochody i wydatki Gminy Zbójna w latach 2015-2020. Wynika z nich, że jedynie w 2015 r. gmina odnotowała deficyt budżetowy. W pozostałych okresach dochody przewyższały wydatki, co pozwala na stwierdzenie, że w kolejnych latach gmina będzie dysponowała środkami niezbędnymi do realizacji inwestycji poprawiających stan życia mieszkańców.

Tabela 31. Dochody i wydatki Gminy Zbójna w latach 2015-2020

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
dochody ogółem	20 381 434,04	18 850 145,27	19 993 531,19	24 388 670,44	21 935 747,36	22 616 692,48
wydatki ogółem	21 987 157,03	17 202 681,09	18 838 392,75	23 593 623,72	20 370 354,56	20 297 288,36
wynik budżetu	-1 605 722,99	1 647 464,18	1 155 138,44	795 046,72	1 565 392,80	2 319 404,12

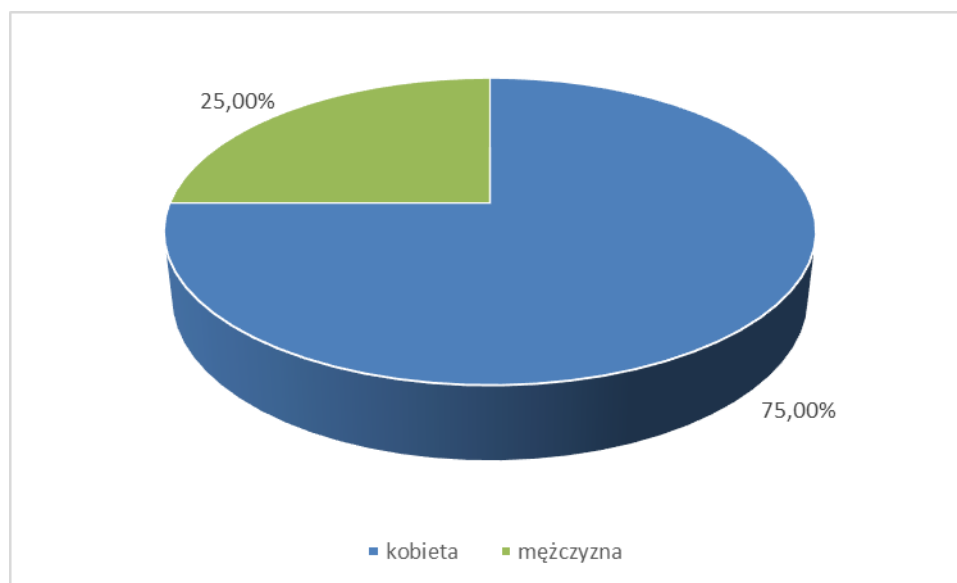
Źródło: Dane GUS

8. PODSUMOWANIE ANALIZY I DIAGNOZY

8.1. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADANIA ANKIETOWEGO

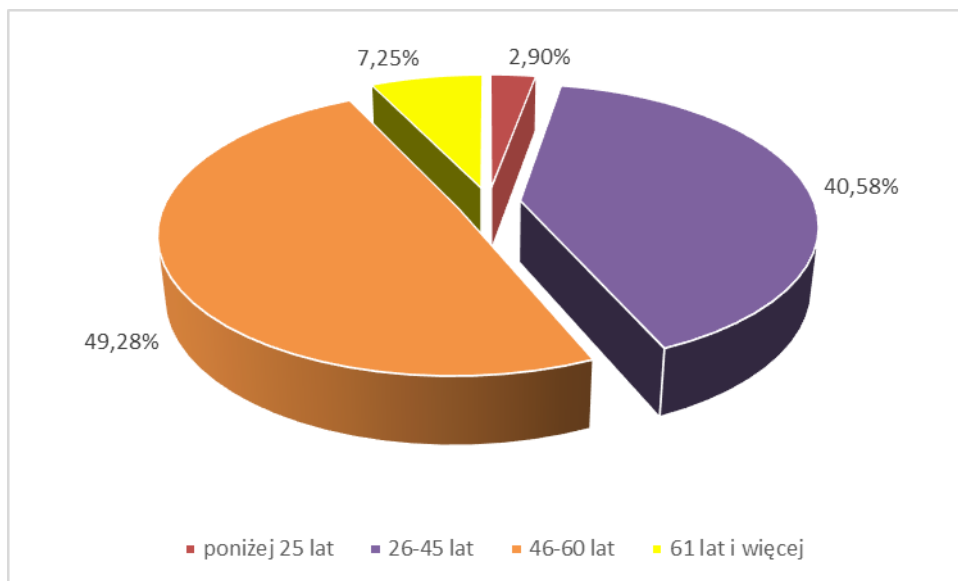
W ramach prac nad przygotowaniem „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Zbójna” oraz „Strategii Rozwoju Gminy Zbójna na lata 2021-2027” wśród mieszkańców analizowanej jednostki samorządu terytorialnego zostało przeprowadzone badanie ankietowe. Ankieta była dostępna w siedzibie Urzędu Gminy w Zbojnej. W badaniu wzięło udział 70 osób zamieszkujących Gminę Zbójna. Struktura ankietowanych z uwzględnieniem ich płci, wieku i statusu zawodowego została zaprezentowana na wykresach 29-31. Wynika z nich, że wśród osób biorących udział w badaniu przeważały kobiety, którzy stanowiły 75,00% ankietowanych. Biorąc pod uwagę wiek - przeważały osoby w przedziale 46-60 lat. Analizując dane dotyczące statusu zawodowego należy stwierdzić, że największa ilość ankietowanych posiadała status pracownika. Jako inne została wskazana osoba przebywająca na emeryturze.

Wykres 29. Płeć ankietowanych



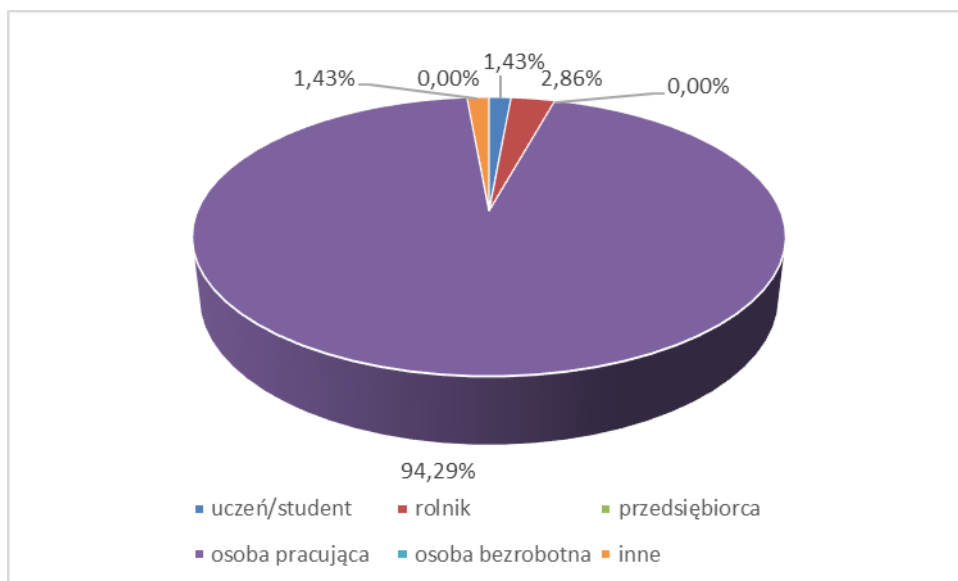
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Wykres 30. Wiek ankietowanych



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Wykres 31. Status zawodowy respondentów



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Pytania sformułowane w ramach ankiety zostały podzielone na następujące obszary:

- społeczeństwo;
- gospodarka;
- środowisko i przestrzeń;
- infrastruktura techniczna;
- turystyka i rekreacja;
- kultura;

– edukacja.

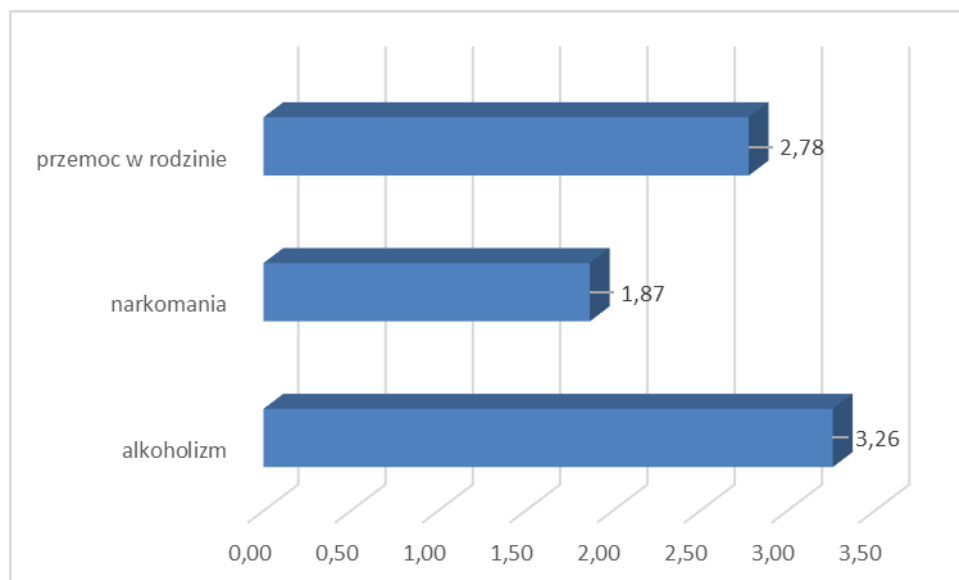
W ramach poszczególnych obszarów respondentów poproszono o dokonanie oceny według 5-ciestopniowej skali, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 - najwyższą. Na podstawie zebranych odpowiedzi obliczoną średnią ocenę dla każdego obszaru.

Ankietowanych poproszono także o wskazanie mocnych i słabych stron Gminy Zbójna, szans i zagrożeń dla jej rozwoju oraz najpilniejszych aspektów, które wymagają poprawy.

SPOŁECZEŃSTWO

Jako najbardziej istotny problem w obszarze: Społeczeństwo ankietowani wskazali alkoholizm (ocena średnia: 3,26 pkt), przemoc w rodzinie (2,78 pkt) oraz narkomanię (1,87 pkt).

Wykres 32. Skala występowania problemów społecznych w Gminie Zbójna



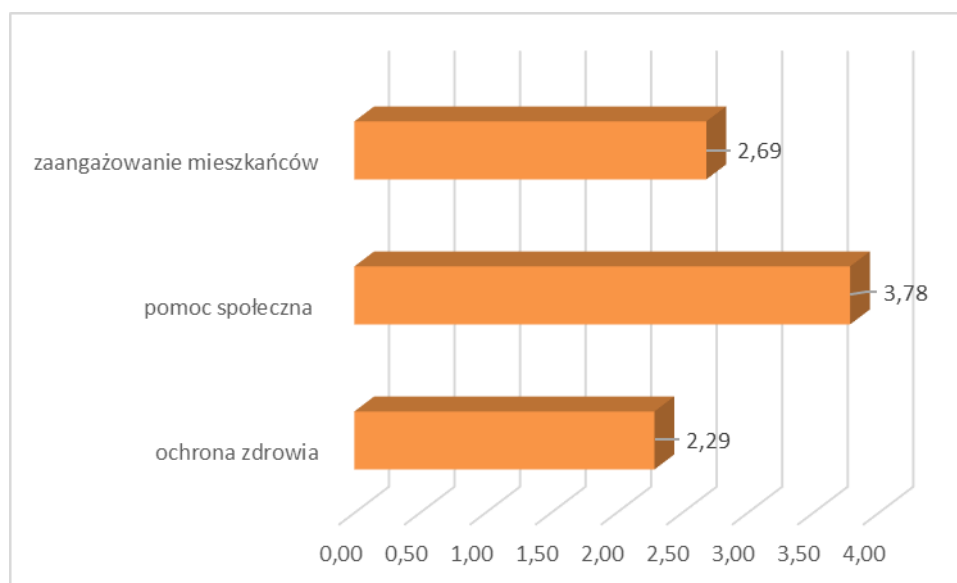
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Ankietowani nisko ocenili poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej (średnia ocena 2,69 pkt). Krytycznie w tym aspekcie wypowiedziały się zwłaszcza kobiety biorące udział w ankiecie (35,29% z nich wskazało 3 pkt, a 29,41% - 2 pkt).

Poziom ochrony zdrowia na terenie gminy został oceniony na 2,29 pkt. Najlepiej ten aspekt funkcjonowania analizowanej jednostki samorządu terytorialnego został oceniony przez najstarszych mieszkańców (powyżej 61 lat), spośród których 50,0% przyznało w ramach tego pytania 3 pkt. Wielu mieszkańców zaznaczyło jednak odpowiedź 1 oraz w częściach opisowych wskazywało na niski poziom opieki medycznej na terenie gminy (z wyłączeniem stomatologa).

Poziom pomocy społecznej w Gminie Zbójna został oceniony na 3,78 pkt, co wskazuje na pozytywne postrzeganie tej sfery działalności przez mieszkańców. Ten aspekt funkcjonowania gminy także został najlepiej oceniony przez osoby powyżej 61 roku życia, spośród których 33,3% ankietowanych przyznało 5 pkt.

Wykres 33. Ocena poziomu zaangażowania mieszkańców oraz podstawowych usług w Gminie Zbójna



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

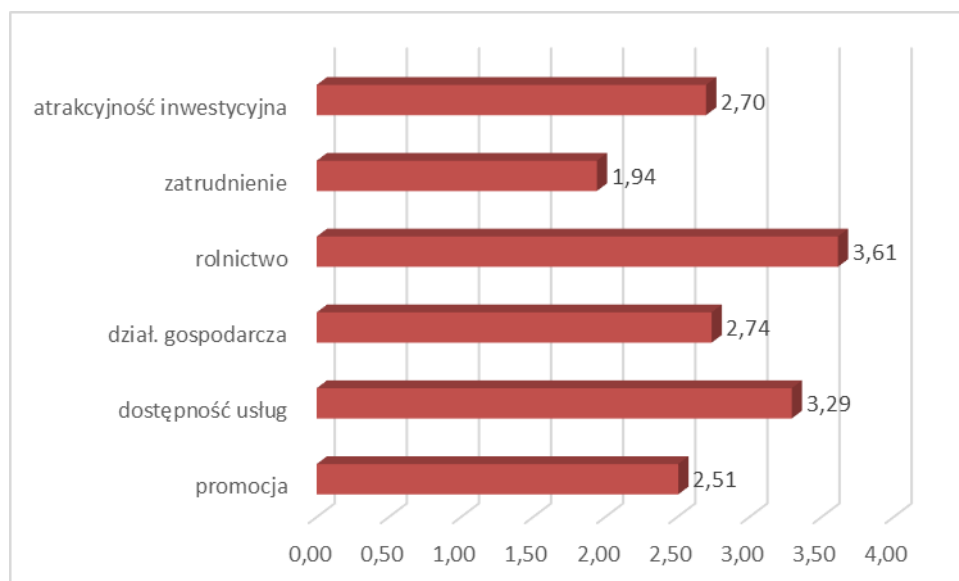
GOSPODARKA

W sferze gospodarczej ankietowani najlepiej ocenili rolę działalności rolniczej w perspektywie rozwoju gminy (średnia ocena 3,61 pkt). Biorąc pod uwagę rolniczy charakter terenu, nie powinno dziwić takie ukierunkowanie wypowiedzi mieszkańców.

Respondenci nisko ocenili natomiast możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie gminy (1,94 pkt). Na brak możliwości zatrudnienia wskazało 66,7% osób powyżej 61 roku życia, 47,5% mieszkańców w wieku 46-60 lat, 48,8% respondentów w wieku 26-45 oraz 50,0% osób poniżej 25 lat.

Atrakcyjność inwestycyjna gminy została oceniona na 2,70 pkt, czyli trochę powyżej średniej. Ankietowani dobrze ocenili za to dostępność usług na terenie gminy (3,25 pkt) oraz w miarę dobrze – warunki prowadzenia działalności gospodarczej (3,29 pkt) i działania promocyjne gminy mające na celu pozyskanie inwestorów tworzących miejsca pracy (2,51 pkt).

Wykres 34. Ocena warunków funkcjonowania Gminy Zbójna – gospodarka



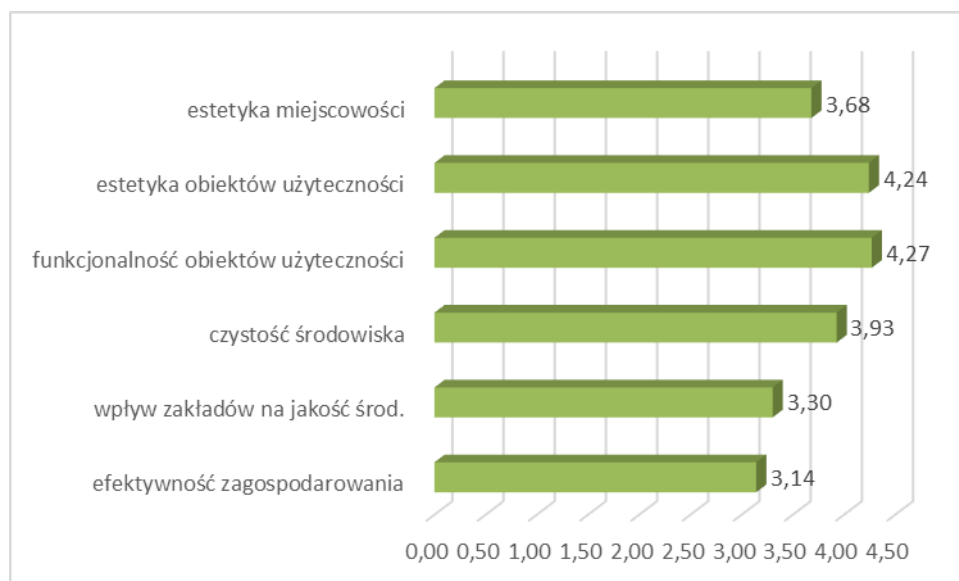
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ

Ankietowani bardzo wysoko ocenili estetykę oraz funkcjonalność obiektów użyteczności publicznej zlokalizowanych na terenie Gminy Zbójna (odpowiednio 4,24 i 4,27 pkt). Bardzo wysoko została także sklasyfikowana czystość środowiska na terenie analizowanej jednostki. Trochę słabiej mieszkańcy gminy ocenili estetykę miejscowości, w której zamieszkują (3,68 pkt). Na małą estetykę wskazali zwłaszcza ankietowani w wieku 46-60 lat, spośród których 4,9% przyznało w ramach pytania 1 pkt, 17,1% - 2 pkt, a 36,6% - 3 pkt.

Jako najmniej korzystną w analizowanym obszarze respondenci ocenili efektywność zagospodarowania przestrzeni w gminie (czyli optymalne wykorzystanie terenów). Średnia ocena w ramach tego pytania wyniosła 3,14 pkt, co wskazuje na niedobory w tym zakresie zauważalne przez osoby zamieszkujące Gminę Zbójna.

Wykres 35. Ocena warunków funkcjonowania Gminy Zbójna – środowisko i przestrzeń



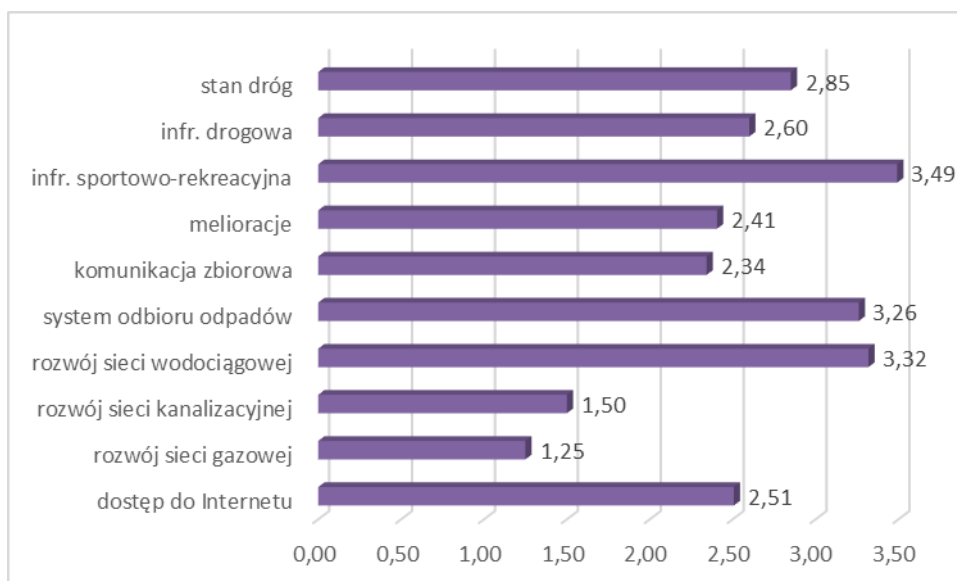
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

W obszarze: Infrastruktura techniczna anketowani najlepiej ocenili infrastrukturę sportowo-rekreacyjną (3,49 pkt), poziom rozwoju sieci wodociągowej (3,32 pkt) oraz system odbioru odpadów (3,26 pkt), co wskazuje, że mieszkańcy zauważają poprawę w jakości i dostępności infrastruktury i pozytywnie oceniają działania władz gminy mające na celu zapewnienie jak najszerszego dostępu do infrastruktury technicznej.

Z kolei jako największy problem gminy w obszarze infrastruktury technicznej mieszkańcy Gminy Zbójna wskazali brak dostępu do sieci gazowej, co zmusza mieszkańców do korzystania z innych nośników energii lub ewentualnie posługiwania się gazem zgromadzonym w butlach. Kolejnymi problemami są: poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej (1,50 pkt) oraz dostęp do Internetu (2,51 pkt).

Wykres 36. Ocena warunków funkcjonowania Gminy Zbójna – infrastruktura techniczna



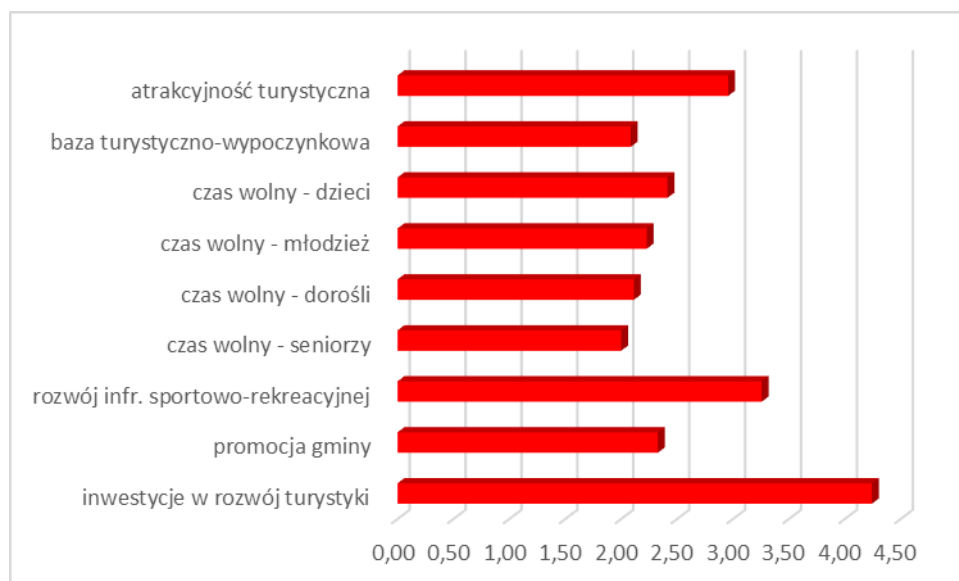
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

TURYSTYKA I REKREACJA

Mieszkańcy Gminy Zbójna wskazują na konieczność inwestowania w rozwój turystyki (4,24pkt), co może przyczynić się także do wzrostu dochodów mieszkańców, którzy dzięki rozwojowi tej gałęzi gospodarki będą mogli znaleźć zatrudnienie na terenie gminy. Mieszkańcy pozytywnie ocenili poziom rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (3,26 pkt) oraz atrakcyjność turystyczną gminy (2,96 pkt).

Mniej korzystnie respondenci ocenili za to ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla seniorów (2,00 pkt) i dorosłych (2,11 pkt) oraz poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (2,09 pkt).

Wykres 37. Ocena warunków funkcjonowania Gminy Zbójna – turystyka i rekreacja

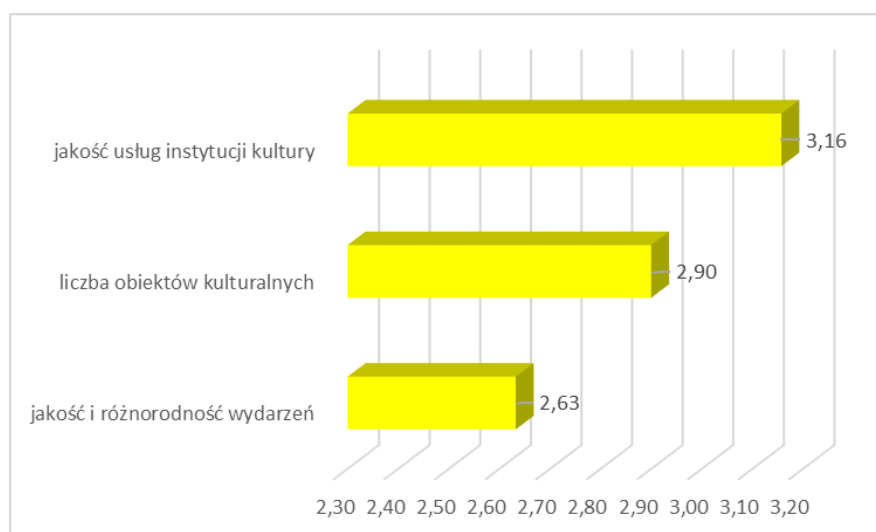


Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

KULTURA

Mieszkańcy Gminy Zbójna pozytywnie oceniają jakość oraz różnorodność wydarzeń kulturalno – rozrywkowych odbywających się na terenie analizowanej jednostki samorządu terytorialnego (3,16 pkt). Najlepiej ten aspekt funkcjonowania gminy postrzegają osoby poniżej 25 roku życia (25,0% osób przyznało w tym pytaniu ocenę 5) oraz osoby w wieku 46-60 lat (25,0% przyznało 5 pkt, 35,0% - 4 pkt, a 32,5% - 3 pkt). Jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne także została oceniona pozytywnie (2,63 pkt), trochę lepiej ukształtowały się za to oceny dotyczące liczby obiektów kulturalnych (2,90 pkt).

Wykres 38. Ocena warunków funkcjonowania Gminy Zbójna – kultura

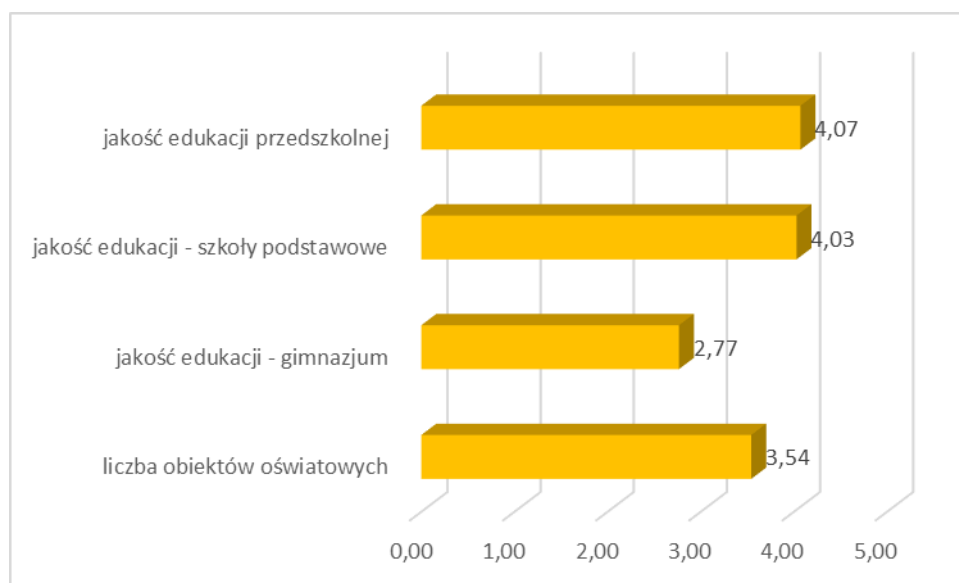


Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

EDUKACJA

W zakresie działań edukacyjnych na terenie Gminy Zbójna ankietowani najlepiej ocenili jakość edukacji przedszkolnej (4,07 pkt), zaś najmniej są zadowoleni z jakości edukacji na poziomie gimnazjum (2,77 pkt). W badaniu uwzględniono szkoły gimnazjalne, chociaż w chwili przeprowadzania ankiet szkoły już nie funkcjonowały. Według respondentów liczba obiektów oświatowych funkcjonujących na terenie gminy jest w miarę optymalna (dla pytania przyjęto skalę: 1 - zbyt mało, 2 - mało, 3 - wystarczająco, 4 - dużo, 5 - zbyt dużo).

Wykres 39. Ocena warunków funkcjonowania Gminy Zbójna – edukacja



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

ASPEKTY WYMAGAJĄCE POPRAWY

W ramach ankiety mieszkańcy gminy wskazali także sfery, które wymagają najpilniejszej poprawy. Jako najbardziej istotne wskazano:

- poprawę infrastruktury drogowej (chodników, dróg) – 51 wskazań;
- poprawę jakości obsługi medycznej – 45 wskazań;
- budowa kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków – 36 wskazań;
- zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży – 19 wskazań.

MOCNE I SŁABE STRONY GMINY, SZANSE I ZAGROŻENIA DLA JEJ ROZWOJU

Według respondentów mocne strony gminy to przede wszystkim:

- czyste środowisko naturalne;
- wystarczająca ilość miejsc w przedszkolach i punktach przedszkolnych;
- korzystne położenie;

- wysokie walory środowiska naturalnego;
- wystarczająca ilość bibliotek i świetlic wiejskich;
- wysoki poziom edukacji.

Z kolei słabymi stronami Gminy Zbójna są:

- słaby dostęp do opieki medycznej;
- brak podmiotów gospodarczych o silnej pozycji w regionie;
- zły stan dróg;
- mała ilość zajęć pozalekcyjnych dla dzieci;
- brak dogodnych międzymiastowych połączeń komunikacyjnych (linie autobusowe).

Jako największe zagrożenia dla rozwoju gminy respondenci wskazali:

- malejące dochody budżetu gminy;
- wysoki poziom zadłużenia gminy;
- ucieczkę ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast;
- ograniczony dostęp do środków finansowych z Unii Europejskiej;
- brak rozwoju małej przedsiębiorczości (handel, usługi).

Szanse dla zwiększenia potencjału Gminy Zbójna to – według mieszkańców:

- dostęp do środków finansowych z Unii Europejskiej;
- rozwój małej przedsiębiorczości (handel, usługi);
- wysokie walory środowiska naturalnego;
- podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców w celu ochrony i wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego na terenie gminy.

PODSUMOWANIE

Przedstawiony materiał badawczy zawiera informacje odnośnie opinii mieszkańców Gminy Zbójna w wielu ważnych dla niej kwestiach. Głównym celem badania było zweryfikowanie poglądów mieszkańców na temat funkcjonowania kluczowych obszarów gminy oraz poznanie oczekiwań co do jej przyszłości. Badanie dostarcza materiałów diagnostycznych, jak również inspiracji w kontekście definiowania kierunków rozwoju gminy, które zostaną wykorzystane w ramach dalszych prac nad konstruowaniem Strategii Rozwoju Gminy Zbójna na lata 2021-2027.

8.2. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strenghts), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats).

S -> STRENGHTS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

Zgodnie z powyższym, czynniki rozwoju podzielić można na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia). Podział ten można przeprowadzić również w inny sposób, mianowicie: czynniki pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz czynniki negatywne, czyli wady i zagrożenia.

Analiza SWOT została przeprowadzona w oparciu o przedstawioną diagnozę sytuacji gminy oraz z uwzględnieniem wyników przeprowadzonych na terenie gminy badań ankietowych. Zgodnie z zakresem przeprowadzonej diagnozy oraz w oparciu o sfery najbardziej istotne dla rozwoju gminy, analizę SWOT przeprowadzono w czterech obszarach:

- infrastruktura;
- kapitał ludzki;
- gospodarka;
- środowisko.

Infrastruktura	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - korzystne położenie geograficzne oraz komunikacyjne; - funkcjonowanie tras turystycznych, w tym szlaku wodnego Pisa-Narew oraz punktów widokowych; - funkcjonowanie placówek wychowania przedszkolnego; - funkcjonowanie szkół podstawowych z dobrą bazą dydaktyczną; - funkcjonowanie jednostek kulturalnych zapewniającego zagospodarowanie czasu wolnego; - funkcjonowanie ośrodka zdrowia; - funkcjonowanie Ochotniczych Straży Pożarnych zapewniających bezpieczeństwo mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczający stan techniczny dróg (większość dróg posiada nawierzchnię żwirową); - brak sieci kanalizacyjnej mogący powodować zagrożenie dla jakości wód powierzchniowych i podziemnych; - niewystarczająca ilość przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych szamb; - niewystarczający poziom izolacyjności budynków użyteczności publicznej; - niewystarczający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach indywidualnych; - niewystarczający poziom efektywności energetycznej części budynków indywidualnych, - nieefektywne oświetlenie uliczne, - niewystarczający stan techniczny świetlic wiejskich; - brak dostępu do specjalistycznych usług medycznych na terenie gminy; - niska jakość usług medycznych dostępnych na terenie gminy; - niedostateczne wyposażenie jednostek OSP; - występowanie obszarów zdegradowanych wymagających interwencji; - niedostateczny stan wód powierzchniowych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - racjonalna polityka przestrzenna, tworzenie planów miejscowych na terenach rozwojowych, - poprawa dostępności terenów i poprawa systemów komunikacji, - możliwość pozyskania funduszy w nowej perspektywie finansowej, - stworzenie spójnej oferty turystycznej gminy oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego, - tworzenie i rozbudowa istniejących tras turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji oraz ograniczenia realizacji inwestycji ze względu na istniejące programy ochrony środowiska (np. Natura 2000), - duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego, - małe wykorzystywanie alternatywnych (dla tradycyjnie stosowanych) źródeł energii, - niewystarczające zainteresowanie ofertą inwestycyjną gminy, - niestabilność warunków ekonomiczno-prawnych dla działalności gospodarczej

Kapitał ludzki	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - wzrastający poziom życia mieszkańców (coraz lepszy dostęp mieszkańców do infrastruktury); - podnoszenie poziomu wykształcenia przez mieszkańców gminy; - duża świadomość społeczna lokalnego dziedzictwa kulturowego; - funkcjonowanie ośrodka kultury oraz świetlic wiejskich zapewniających zagospodarowanie czasu wolnego 	<ul style="list-style-type: none"> - niekorzystne zmiany demograficzne (ujemne saldo migracji); - zmniejszanie odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym; - niski poziom wykształcenia mieszkańców; - niski udział mieszkańców pracujących poza rolnictwem; - niski poziom aktywności społecznej; - wysoki poziom bezrobocia; - niski poziom wiedzy mieszkańców w zakresie edukacji ekologicznej; - brak systemu aktywizacji osób starszych; - niewystarczająca oferta zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie, - rozwój rolnictwa ekologicznego, - wzrastające zapotrzebowanie na wypoczynek w gospodarstwach rolnych, - stworzenie spójnej oferty turystycznej gminy oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego zapewniających dodatkowe dochody dla mieszkańców gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - niekorzystne ogólnopolskie zmiany demograficzne, - brak skutecznego programu przeciwdziałania i zwalczania bezrobocia, - zbyt mała różnica między najniższym wynagrodzeniem, a wysokością świadczeń socjalnych, - rosnące koszty pracy; - ucieczka ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast

Gospodarka	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - dość dobra struktura obszarowa gospodarstw rolnych; - czyste środowisko naturalne; - wysokie walory środowiska naturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> - niski wskaźnik przedsiębiorczości mieszkańców; - przewaga osób zatrudnionych w rolnictwie; - występowanie trudnych warunków dla rozwoju rolnictwa; - niewystarczający stan infrastruktury oraz bazy turystycznej
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość pozyskania funduszy w nowej perspektywie finansowej, - lokalizacja gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie, - wzrastające zapotrzebowanie na wypoczynek w gospodarstwach rolnych, - transfer nowych technologii do rolnictwa zmierzających do modernizacji zaplecza technicznego, - stworzenie spójnej oferty turystycznej gminy oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego, - tworzenie i rozbudowa istniejących tras turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczające zainteresowanie ofertą inwestycyjną gminy, - niestabilność warunków ekonomiczno-prawnych dla działalności gospodarczej, - zbyt mała różnica między najniższym wynagrodzeniem, a wysokością świadczeń socjalnych, - rosnące koszty pracy

Środowisko	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – korzystne położenie geograficzne oraz komunikacyjne; – czyste środowisko naturalne; – wysokie walory środowiska naturalnego; – cenne zabytki architektoniczne; – duża świadomość społeczna lokalnego dziedzictwa kulturowego; – zachowane środowisko kulturowe regionu etnograficznego Kurpiowszczyzny – architektura i folklor 	<ul style="list-style-type: none"> – niski poziom wiedzy mieszkańców w zakresie edukacji ekologicznej; – brak sieci kanalizacyjnej mogący powodować zagrożenie dla jakości wód powierzchniowych i podziemnych; – niewystarczająca ilość przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych szamb; – niewystarczający poziom izolacyjności budynków użyteczności publicznej; – niewystarczający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach indywidualnych; – niewystarczający poziom efektywności energetycznej części budynków indywidualnych; – niedostateczny stan techniczny zabytków gminnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – racjonalna polityka przestrzenna, tworzenie planów miejscowych na terenach rozwojowych, – poprawa dostępności terenów i poprawa systemów komunikacji, – możliwość pozyskania funduszy w nowej perspektywie finansowej, – lokalizacja gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie, – rozwój rolnictwa ekologicznego 	<ul style="list-style-type: none"> – przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji oraz ograniczenia realizacji inwestycji ze względu na istniejące programy ochrony środowiska (np. Natura 2000), – duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego, – małe wykorzystywanie alternatywnych (dla tradycyjnie stosowanych) źródeł energii

9. SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

TABELA 1. LICZBA MIESZKAŃCÓW W POSZCZEGÓLNYCH SOŁECTWACH	6
TABELA 2. ZESTAWIENIE GRUNTÓW, GMINA ZBÓJNA (STAN NA DZIEŃ 14.04.2021 R.)	6
TABELA 3. ZESTAWIENIE ZASOBNOŚCI GLEB NA TERENIE POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO W LATACH 2011-2014.....	16
TABELA 4. DZIAŁAŃ OCHRONNE DOTYCZĄCE OCHRONY CZYNNEJ SIEDLISK PRZYRODNICZYCH, GATUNKÓW ROŚLIN I ZWIERZĄT ORAZ ICH SIEDLISK ORAZ ZWIĄZANE Z UTRZYMANIEM LUB MODYFIKACJĄ METOD GOSPODAROWANIA	22
TABELA 5. CELE DZIAŁAŃ OCHRONNYCH DLA OBSZARU NATURA 2000 OSTOJA NARWIAŃSKA ...	28
TABELA 6. WYKAZ UŻYTKÓW EKOLOGICZNYCH Z TERENU GMINY ZBÓJNA	34
TABELA 7. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH PRZEPLYWAJĄCYCH PRZEZ GMINĘ ZBÓJNA – KLASA ELEMENTÓW BIOLOGICZNYCH.....	38
TABELA 8. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH PRZEPLYWAJĄCYCH PRZEZ GMINĘ ZBÓJNA – ELEMENTY FIZYKOCHEMICZNE	38
TABELA 9. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH PRZEPLYWAJĄCYCH PRZEZ GMINĘ ZBÓJNA – STAN EKOLOGICZNY I CHEMICZNY	39
TABELA 10. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH PRZEPLYWAJĄCYCH PRZEZ GMINĘ ZBÓJNA – OCENA STANY JCWP	40
TABELA 11. WYKAZ OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH.....	44
TABELA 12. STAN LUDNOŚCI FAKTYCZNIE ZAMIESZKUJĄCEJ TEREN GMINY	47
TABELA 13. LUDNOŚĆ NA TERENIE GMINY ZBÓJNA W LATACH 2015-2020 WG RÓŻNYCH PODZIAŁÓW	48
TABELA 14. RUCH NATURALNY W LATACH 2015-2020	48
TABELA 15. MIGRACJE WEWNĘTRZNE I ZAGRANICZNE W LATACH 2015-2020	49
TABELA 16. GRUPY WIEKOWE LUDNOŚCI W LATACH 2015-2020	51
TABELA 17. STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW	55
TABELA 18. ZASOBY MIESZKANIOWE GMINY ZBÓJNA W LATACH 2015-2019.....	57
TABELA 19. WYPOSAŻENIE MIESZKAŃ W INSTALACJE TECHNICZNO – SANITARNE NA TERENIE GMINY ZBÓJNA W LATACH 2015-2019.....	58
TABELA 20. LICZBA OSÓB PRACUJĄCYCH NA TERENIE GMINY ZBÓJNA	60
TABELA 21. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH NA TERENIE GMINY ZBÓJNA W LATACH 2015-2020....	61
TABELA 22. GOSPODARSTWA ROLNE OGÓŁEM NA TERENIE GMINY	63
TABELA 23. GOSPODARSTWA ROLNE Z UPRAWĄ.....	63
TABELA 24. GOSPODARSTWA STOSUJĄCE NAWOZY MINERALNE I WAPNIOWE.	64

TABELA 25. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON WEDŁUG SEKTORÓW WŁASNOŚCIOWYCH W LATACH 2015-2020	65
TABELA 26. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON WEDŁUG GRUP RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI PKD 2007	66
TABELA 27. URZĄDZENIA SIECIOWE NA TERENIE GMINY ZBÓJNA W LATACH 2015-2020	79
TABELA 28. LICZBA ZBIORNIKÓW BEZODPŁYWOWYCH ORAZ OCZYSZCZALNI PRZYDOMOWYCH NA TERENIE GMINY ZBÓJNA	81
TABELA 29. ODPADY KOMUNALNE Z TERENU GMINY ZBÓJNA.....	83
TABELA 30. LICZBA OSÓB I GOSPODARSTW DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ NA TERENIE GMINY ZBÓJNA	92
TABELA 31. DOCHODY I WYDATKI GMINY ZBÓJNA W LATACH 2015-2020	94
WYKRES 1. POWIERZCHNIA GMIN W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM	12
WYKRES 2. SOŁECTWA I MIEJSCOWOŚCI W GMINACH POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO	13
WYKRES 3. LUDNOŚĆ ZAMIESZKUJĄCA TEREN GMINY WEDŁUG PŁCI, STAN NA 31.XII.	47
WYKRES 4. PRZYROST NATURALNY WEDŁUG PŁCI W LATACH 2015-2020.....	49
WYKRES 5. GRUPY WIEKOWE LUDNOŚCI.....	51
WYKRES 6. STRUKTURA LUDNOŚCI W PODZIALE NA GŁÓWNE GRUPY WIEKOWE W GMINIE ZBÓJNA, POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM I WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	52
WYKRES 7. LUDNOŚĆ W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM W GMINACH POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO	53
WYKRES 8. LUDNOŚĆ W WIEKU PRODUKCYJNYM W GMINACH POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO	54
WYKRES 9. LUDNOŚĆ W WIEKU POPRODUKCYJNYM W GMINACH POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO.....	55
WYKRES 10. POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW W GMINIE ZBÓJNA, POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM I WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	57
WYKRES 11. LICZBA MIESZKAŃ NA TERENIE GMINY ZBÓJNA W LATACH 2015-2019	58
WYKRES 12. MIESZKANIA WYPOSAŻONE W INSTALACJE TECHNICZNO – SANITARNE, 2019 R.....	59
WYKRES 13. WYPOSAŻENIE SANITARNE MIESZKAŃ NA TERENIE GMINY ZBÓJNA, POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO ORAZ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO	59
WYKRES 14. LICZBA OSÓB PRACUJĄCYCH Z UWZGLĘDNIENIEM PŁCI	60
WYKRES 15. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH NA TERENIE GMINY ZBÓJNA W LATACH 2015-2020 ..	62
WYKRES 16. STRUKTURA GOSPODARSTW W GMINIE ZBÓJNA, POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM I WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	64
WYKRES 17. PODMIOTY WEDŁUG GRUP RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI PKD 2007 W LATACH 2015 – 2020	66
WYKRES 18. PODMIOTY WPISANE DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI NA TERENIE GMINY ZBÓJNA, POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO I WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO	67

WYKRES 19. ODSETEK OGÓŁU LUDNOŚCI GMINY KORZYSTAJĄCY Z WODOCIĄGU W LATACH 2015-2019.....	81
WYKRES 20. ODSETEK OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z SIECI WODOCIĄGOWEJ NA TERENIE GMINY ZBÓJNA, POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO I WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO	82
WYKRES 21. LICZBA UCZNIÓW UCZĘSZCZAJĄCYCH DO PLACÓWEK EDUKACYJNYCH NA TERENIE GMINY ZBÓJNA	87
WYKRES 22. WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI NETTO W GMINIE ZBÓJNA, POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM ORAZ W WOJ. PODLASKIM (SZKOŁY PODSTAWOWE).....	88
WYKRES 23. ILOŚĆ DZIECI OBJĘTYCH NAUCZANIEM PRZEDSZKOLNYM.....	89
WYKRES 24. DZIECI W PLACÓWKACH WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO NA 1 TYS. DZIECI W WIEKU 3-5 LAT W GMINIE ZBÓJNA, POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM ORAZ WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	89
WYKRES 25. LICZBA CZYTELNIKÓW KORZYSTAJĄCYCH Z PLACÓWKI BIBLIOTECZNEJ W GMINIE ZBÓJNA.....	90
WYKRES 26. LUDNOŚĆ NA 1 PLACÓWKĘ BIBLIOTECZNĄ W GMINIE ZBÓJNA, POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM ORAZ WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	91
WYKRES 27. LICZBA PORAD ZDROWOTNYCH UDZIELONYCH NA TERENIE GMINY ZBÓJNA.....	92
WYKRES 28. UDZIAŁ OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI OGÓŁEM W GMINIE ZBÓJNA, POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM ORAZ WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM (W %)	93
WYKRES 29. PŁEĆ ANKIETOWANYCH	95
WYKRES 30. WIEK ANKIETOWANYCH	96
WYKRES 31. STATUS ZAWODOWY RESPONDENTÓW	96
WYKRES 32. SKALA WYSTĘPOWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE ZBÓJNA.....	97
WYKRES 33. OCENA POZIOMU ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW ORAZ PODSTAWOWYCH USŁUG W GMINIE ZBÓJNA	98
WYKRES 34. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA GMINY ZBÓJNA – GOSPODARKA	99
WYKRES 35. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA GMINY ZBÓJNA – ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ	100
WYKRES 36. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA GMINY ZBÓJNA – INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	101
WYKRES 37. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA GMINY ZBÓJNA – TURYSTYKA I REKREACJA	102
WYKRES 38. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA GMINY ZBÓJNA – KULTURA	102
WYKRES 39. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA GMINY ZBÓJNA – EDUKACJA	103
RYSUNEK 1. POŁOŻENIE GMINY ZBÓJNA NA TLE POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO.....	4

RYSUNEK 2. LOKALIZACJA PROJEKTU W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	5
RYSUNEK 3. POŁOŻENIE GMINY ZBÓJNA NA TLE REGIONÓW FIZYCZNOGEOGRAFICZNYCH	14
RYSUNEK 4. PRZEBIEG WAŻNIEJSZYCH SZLAKÓW KOMUNIKACYJNYCH PRZEZ TEREN GMINY ZBÓJNA	19
RYSUNEK 5. POŁOŻENIE OBSZARU CHRONIONEGO KRAJOBRAZU NA TERENIE GMINY ZBÓJNA.....	21
RYSUNEK 6. POŁOŻENIE OBSZARU NATURA 2000 „DOLINA DOLNEJ NARWI” NA TERENIE GMINY ZBÓJNA	24
RYSUNEK 7. POŁOŻENIE SPECJALNYCH OBSZARÓW OCHRONY SIEDLISK NATURA 2000 NA TERENIE GMINY ZBÓJNA	31
RYSUNEK 8. POŁOŻENIE REZERWATÓW PRZYRODY NA TERENIE GMINY ZBÓJNA.....	33
RYSUNEK 9. POŁOŻENIE KORYTARZY EKOLOGICZNYCH NA TERENIE GMINY ZBÓJNA	35
RYSUNEK 10. STAN WÓD PODZIEMNYCH, MIEJSCOWOŚĆ: MORGOWNIKI (GMINA NOWOGRÓD)	43
RYSUNEK 11. INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO	86